

ರತ್ನಕರನ ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಎ. ಹಂಡಸ್ಟಿನ ರತ್ನಕರನ್

ಡಿ. ಬಜ್ಞಪ್ಪ

ರತ್ನತ್ರಯ ಪ್ರಕಾಶನ

713, ಇ ಮತ್ತು ಎಫ್ ಬ್ಲೂಕ್, ಚಿತ್ರಭಾಸು ರಸ್ತೆ

ಕುವೆಂಪುನಗರ, ಮೈಸೂರು-570 023

ಫೋನ್ 0821-2541022

RATHNAKARANA SHATAKA SAHITYA—a comparative study of Rathnakara's Shataka Literature with Vachana Literature in Kannada by Prof. G. Brahmappa, 310, 3rd Cross, 7th Main, Alanahalli Lay Out, Mysore 570 011; Phone (0821) 2471340; Published by Rathnathraya Prakashana, 713, E&F Block, Chitrabhanu Road, Kuvempunagar, Mysore 570 023; Phone (0821) 2541022; First Edition : 1962; Reprinted : 2006.

ಬೆಲೆ : ೧೫೦ ರೂಪಾಯಿಗಳು (ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ)
೨೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳು (ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ)

ಅವಕಾಶ

ರತ್ನಾಕರನ ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು
ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ದಿ || ಡಿ. ರತ್ನಾವರ್ಮ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೂ ಇವರ
ಧರ್ಮಪತ್ರಿ ದಾನಚಿಂತಾಮನೆ ದಿ || ಮಾತೃತ್ವ ರತ್ನಮೃಜೆಗ್ಗೆ ದಿತಿಯವರಿಗೂ,
ಕಾಗ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುವ ರಾಜಜೀವೇರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೂ ಇವರ
ಧರ್ಮಪತ್ರಿ ಮಾತೃತ್ವ ಹೇಮಾವತಿ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೂ
ಅರ್ಪಿಸಿ ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿರುವೆನು.

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನುಡಿ

ಶ್ರೀ. ಡಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪುನವರು ರತ್ನಾಕರನ ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ದೇವರಾಜ ಬಹದ್ದೂರ್ ಪ್ರತಿಸ್ಯಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದುದು ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿ, ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಧನ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿ, ಕನಾಟಕ ಮತ್ತು ಸರೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಕನ್ನಡಿಗರ ಭಾಗಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಇವರ ಈ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ನಮಗೂ ದಯವಾಲಿಸಿ ನಮ್ಮ ಭಾನಾವರಣ ಕರ್ಮದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾರಣೇಭೋತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ದಿಗ್ಗಜರಾದ ‘ಜಿನಭದ್ರ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಡಾ. ಹಾ.ಮಾ.ನಾ.ರಂತಹ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಯಿಂದ ಹೆಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತಹ ಆಸ್ತಾನ ಮಹಾವಿದ್ಯಾನ್ ಎ. ಶಾಂತಿರಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ‘ಶತಕತ್ಯ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಕರ ಕವಿಯ ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ, ಅವರಾಚಿತ ಶತಕ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಲೋಕ ಚರಿತರ್ಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮೊದಲಿಗರು. ಹಿಂದಿನ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜ್ಯೇನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾಪೂರಾಣವನ್ನೂ ತಿಳಿಗನ್ನಡ ತೆಜುವು(ಭಾಷಾಂತರ)ಯೋಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಜ್ಯೇನರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸ, ಮನಸ್, ಚಿಂತನ, ಪ್ರಾಜೆಗಳಿಗೆ ಅಪಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಹ ಕಾರಣ ಪ್ರರೂಪಿತವರು. ಇವರ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಜ್ಯೇನ ಸಮಾಜದ ರೂಪಾರಿ ಮೋತಿಖಾನೆ ಎಂ. ಎಲ್ಲಾ. ಪಧನಮಾನಯ್ಯನವರು, ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ನೇಮಿಸಾಗರ ಪರ್ವತಗಳು (ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಳಿ ಭದ್ರಪೀಠಾಧಿಪತಿ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ಭಾರುಕೀರ್ತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು), ಹೊಂಬುಜ ಮರದ ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀ ದೇವೇಂದ್ರ ಕೀರ್ತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು (ಅಹಂಕಾರ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು), ವ್ಯಾಧಿನ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಎಸ್. ಪದ್ಮಯ್ಯನವರು, ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಅಂದಿನ ಪೀಠಾಧಿಪತಿಗಳಾದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಮಾತನಾಡುವ ಮಂಜುನಾಥನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಮಂಜಯ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಲುಪುರದ ದಿವಾನ್ ಬಹದೂರ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯವರೂ ತೋರಿದ ಧರ್ಮಭಾವನೆಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾದವರು.

ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕृತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಎಸ್. ಧರಣೇಂದ್ರಯ್ಯನವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದರರಾದ ಶ್ರೀ ಪ್ರೋಮ್ಯಯ್ಯನವರೂ, ಉಪದೇಶಕರೆಂದೇ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಉರೂರಲ್ಲಿ, ಪಂಚಕಲ್ಲಾಣಾದಿ ಧರ್ಮಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ರತ್ನಾಕರನ ಶತಕಗಳಿಂದ ಆಯ್ದ ಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ, ವಿವರವಾಗಿ ಅಧ್ಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇತ್ತೀಚೆನವರೆಗೂ ತುಮಕೂರಿನ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ವಾಧ್ಯಾದಿಯವರು ರತ್ನಾಕರನ

ಶತಕಗಳಿಂದ ಹಾಡಿ, ಅಧ್ಯ ತಿಳಿಸಿ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ನಿರತರಾಗಿ, ತಲ್ಲಿನೆತೆಯಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮನ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪುನವರು ರತ್ನಾಕರವೈಭವ ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಹ ತಿಳಿಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತಹ ಮಹಾನ್ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರತಿಸ್ತಿ ಲಭಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪರಮ ಪ್ರಾಜ್ಯ ಮನಿ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಪ್ರಾಜ್ಯ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ಪದ್ಮಭೂಷಣ, ರಾಜಷ್ಟಿ ಡಾ. ವೀರೇಂದ್ರಹೆಗ್ಗಡೆಯವರಂತಹ ಮಹಾ ವಿಭೂತಿ ಪ್ರರೂಪರು ಬ್ರಹ್ಮಪುನವರ ಈ ಎಡಬಿಡದ ಸಾಹಿತ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಸ್ತುತಿ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಾದಿಕ್ಕೆ ಧನಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ಜಿನ ಶಾಸನ ದೇವತೆಗಳು ಸಕಲ ಸನ್ಯಾಗಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲೆಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಶಕ್ತಿ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಪ್ರಸ್ತೀನ ಮಾಲೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಮೋಹನಮೂರ್ತಿಯವರು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕವ್ಯಂದಕ್ಕೂ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಮೈಸೂರು ೧೦-೧೪-೧೯
ಮಹಾವೀರ ಜಯಂತಿ

ಶ್ರೀಮತಿ ಜಯಪದ್ಮಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿ

ದಾನಿಗಳು

೧. ಗುಪ್ತದಾನಿ ರೂ. ೫೦,೦೦೦
೨. ಗುಪ್ತದಾನಿ ರೂ. ೧೦,೦೦೦
೩. ಡಾ. ಎಚ್. ಎ. ಹಾರ್ಡ್‌ನಾಥ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ತಂಡ ದಿ || ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಡಿ. ಅನಂತರಾಜಯ್ಯ ನವರ ಸ್ವರಂಗನಾಗಿ ರೂ. ೫೦೦೦
೪. ಶ್ರೀ ಆರ್. ಎಸ್. ಚರಣ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಮೇಘ ಚರಣ್ ರೂ. ೧೦೦೦
೫. ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎನ್. ಜ್ಯುಲಣ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್. ಬಿ. ಸರೋಜ ರೂ. ೧೦೦೦
೬. ಶ್ರೀ ಆರ್. ಜೆ. ಜ್ಯುಲಣ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲತ ಜ್ಯುಲಣ್ ರೂ. ೧೦೦೦
೭. ಶ್ರೀ ಎ. ಬಿ. ಪಂಡಿತ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರೇಮ ಪಂಡಿತ್ ರೂ. ೧೦೦೦
೮. ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಬ್ರಹ್ಮಸಾರಯ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಸರೋಜಮ್ಮೆನವರ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಅವರ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗ ರೂ. ೧೦೦೦
೯. ಹೆಚ್. ಜಿ. ಚಂದ್ರಕಾಂತ್‌ರವರು ತಮ್ಮ ಮಾತಾಪಿತರಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಕುಸುಮಾವತಿ ಮತ್ತು ಜಿನದತ್ತಪ್ಪ ಸಂಗ್ರಹ ಇವರ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ರೂ. ೧೦೦೦
೧೦. ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎನ್. ದೇವೇಂದ್ರಯ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಆನಂದ ರೂ. ೧೦೦೦

ಆಫಾತ್

ರತ್ನಾಕರನ ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ನಾನು ಪಣತೊಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಮಾತೃಶ್ರೀ ರತ್ನಮೃ ಹೆಗ್ಡಿತಿಯವರಿಗೆ ಅರ್ಥಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವಂತೆ ರಾಜಾರ್ಥಿವೀರೇಂದ್ರ, ಹೆಚೆಯವರಿಗೆ ೧೯-೧೯೦೯ರಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದೆ. ಪತ್ರ ಅವರಿಗೆ ತಲುಪುವಾಗ ಕೊಸ್ತುಭರತ್ವವಾದ ರತ್ನಮೃನವರು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು! ಈ ಸುದ್ದಿ ಬಿರುಗಳಿಯಾಗಿ ಚಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಸಾರವಾಯಿತು. ಆಗ ನನಗಾದ ಆಫಾತವನ್ನು ಹಿಂದೆಂದೂ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಂಬನಿಸೂಸಲು ಹೊರಟಾಗ ಕೆಣ್ಣನ ಕಂಬನಿಯ ಕೊಜ ಬರಿದಾಗ ಬೇಕೇ? ಇದು ಮತ್ತೊಂದು ಆಫಾತ!

ಒಬ್ಬ ಶ್ರಾವಕರು ನಮ್ಮ ಮನಗೆ ಬಂದರು. “ಏಕೆ ಮಂಕಾಗಿರುವಿರಿ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಸಂಕಟ ತೋಡಿಕೊಂಡೆನು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಳ್ಳಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನನ್ನ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರು. ಆಗ ದಿಗ್ಧಾರ್ಥನಾದೆನು. “ಸೋಡಿ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಕೊಡಿ, ಅದರ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹಣಸನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಬಾರದು. ನನ್ನ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಬಾರದು” ಎಂಬ ಜಟಿಲವಾದ ಶರತ್ತು ಹಾಕಿದರು. ಪಂಪ-ರನ್ನ-ಜನ್ನ ಇವರಲ್ಲ ಆಶ್ರಯದಾರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿಕೊಂಡೇ ಮಹಾಕವಿಗಳಾಗಿರುವರು! ಈಗ ಅಶ್ರಯದಾತ ತನಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಬೇಡವನ್ನು ತೀರುವರು. ಇದು ಮಗದೊಂದು ಆಫಾತವಾಯಿತು!

೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಎಂ. ಸಿ. ಅನಂತರಾಜಯ್ಯನವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ದೇವರಾಜ ಬಹದೂರು ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನ ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ತರೆದುಕೊಂಡುದೇ ರತ್ನಾಕರನಿಂದ. ಪಂಪ-ರನ್ನ-ಪೋನ್ನ-ಅಭಿನವ ಪಂಪ ಇವರ ಮಹಾಕೃತಿಗಳು ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣನಂತಿವೆ. ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಬಹಳ ತಿಣುಕ ಬೇಕಾಗುವುದು. ರತ್ನಾಕರನ ಕೃತಿ ಭರತೇಶ ವೈಭವ ಮಾತ್ರ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೊಂಗಲು ತೊಂಗಲಾಗಿ ತೊಗುತ್ತಿರುವ ಬೀಜರಹಿತ ಸಿಹಿದ್ರಾಕ್ಷಯಾಗಿದೆ! ಹಾಡುಗಬ್ಬದ ಅಮರ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಈತನ ಶತಕಗಳೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಸರಳವಾಗೇ ಇವೆ.

ನನ್ನ ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಬರದೆನು. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆನು. ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಾ ಶ್ರಾವಕ ವ್ಯಂದ ತೊರೆಬಿಟ್ಟ ಕಾಮದೇನುವಾಗಿ ನನಗೆ ಧನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುವರು. ಈಗಲೂ ಮುಕ್ಕಾಲು ಮೂರು ವೀಸೆಮಾಲು ಧನ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮಾತೃಶ್ರೀ ರತ್ನಮೃ ಹೆಗ್ಡಿತಿಯವರಿಗೆ ಅರ್ಥಸಲು ದಿವ್ಯಾನುಮತಿಯೂ ದೊರೆತಿದೆ. ಇದು ನನ್ನ ಸುದ್ದೆವ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ-ಸರಸ್ವತಿ-

ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯರು ಸಮರಸಗೊಂದು ರತ್ನಮೃ ಹೆಗ್ಡಿತಿಯರು ರೂಪಗೊಂಡಿರುವರು. ಅಮರರಾದ ಇವರಿಗೆ ಅಮರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಸಿನಾನು ಧನ್ಯವಾಗಿರುವೆನು. ದಾನಿಗಳೂ ಕ್ಲಾಪ್ತಕಾರ್ಯವೆಸಗುವ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರೇಸ್‌ಗೂ ವಂದಿಸುವೆನು.

೨೧೦, ೩ನೇ ಕ್ರಿಸ್ತ, ೨ನೇ ಮೇನ್

ಅಲಂಕಾರ ಲೇಟೆಟ್‌, ಮೈಸೂರು ೫೬೦ ೧೧೧

ದೂರವಾಣಿ : ೯೬೬೬೬೬೦

ಜೀ. ಬಿ.ಹೆಚ್.ಎಸ್

ವಿಶ್ವಕರಿಯ ವಿಲಕ್ಷಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ

ರತ್ನಕರನಿಗೆ ಸರಿದೂಗುವಂಥ ಕವಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ! ಇವನು ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. “ಸಾಯಂಪುರಾತ್ಮಕಗೇ ಜನಿಸಿರುವ ಮಾತಾಪಿತರನ್ನು ಏಕೆ ನೆನೆಯಬೇಕು. ನನ್ನ ದೀಕ್ಷಾಗುರು ಚಾರುಕೀರಿಗಳು, ಮೋಕ್ಷಗುರು ಗುರುಹಂಸನಾಥ” ಎಂದು ತನ್ನ ವಿಲಕ್ಷಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬೆರಗು ತೊಡಿಸಿರುವನು.

“ರತ್ನಕರನಿಗೆ ಗಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವಿತ್ತು. ಅದ್ಯತ್ಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಯೋಗ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿತ್ತು ಎಂದು ರಾಜಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಚಂದ್ರ ಹೇಳಿರುವನು. “ಉಸಿರೆಂಬ ಗರಗಸದಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮಕ ಬೆಸುಗೆಯ ಬಿಡಿಸಿ ನೋಳ್ಳಿದೆ ಮಸುಳದೆ ತೋರ್ವೆ ಮಹಾತ್ಮ ನೀಡನಿಗೆ ಸನ್ನತಿಯ ನಿರಂಜನಸಿದ್ಧ” ಎಂದು ರತ್ನಕರನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಯೋಗ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವನು. “ಮೂಗರು ಕಂಡ ಕನಸಿನಂತಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಪುಂಜ ಶಿಖಜಾಲದಿಂದ ತಿಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸುವೆನು” ಎಂದು ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಗಾಳಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸುವುದೂ ಅಶೀರಿಯಾಗಿ ಓಡಾಡುವುದೂ ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದು ಅನುಮಾನ ಪಡುವವರು ಒಮ್ಮೆ ಬೆಳಗರೆ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರೆದಿರುವ ಮುಕಂದೂರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ನಡಾವಳಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ (ಯೇಗ್ನಾಗೆಲ್ಲ, ಇತೆ). ಅಂನೆ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುಕಂದೂರು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಜೀವಿಸಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇವರನ್ನು ಕೊಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ಬೀಗ ಜಡಿದರೂ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯದೆ ಮುಕಂದೂರು ಸ್ವಾಮಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು! ಮನಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಇವರ ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸ ತಿಳಿಯಲು ಹರಣಾಹಸ ಮಾಡಿದರೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಗುಟ್ಟಿನ್ನು ರಟ್ಟಿಮಾಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪುಸ್ತಕ ಓದಿದ ಮೇಲೆ ರತ್ನಕರನ ಗಾಳಿಯಾಟದಲ್ಲಿ ನನಗೂ ನಂಬಿಕೆ ಬಂದಿತು.

ರತ್ನಕರನ ಭರತೇಶ ವೈಭವವನ್ನು ಓದಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪುರವರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ರತ್ನಕರ ಜಗತ್ತಾಕಾರಿ. ಇವನ ಭರತೇಶವೈಭವ ಜಗತ್ತಾಕಾವ್ಯ ಎಂದು ಉದ್ದಾರವತ್ತಿರುವರು. ಇಂಥ ಮಹಾಕವಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕನ್ನಡಾಂಚೆ ಕರೀಟಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಳು!

ಇವನ ಭರತೇಶವೈಭವ ಅಜ್ಞಾಗಲು ಹಣಿದ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಪರು ತೋಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮೂಡಬಿಡುಯ ಚಾರುಕೀರಿ ಭಟ್ಟಾರಕರು ಇಂ ಸಹಸ್ರ ರೂ. ಕೊಟ್ಟರು. ಸಂಪಾದಕರಾದ ನಾವು (ಜಿ. ಬುಹ್ಮಷ್ಟ ಮತ್ತು ಹಂಪನಾ ದಂಪತ್ತಿ) ಸಂಭಾವನೆ ಬೇಡವೆಂದೆವು. ರತ್ನಕರ ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿವೃತ್ತಾದರು. ರತ್ನಕರಶತಕ ಅಜ್ಞಾಗಲು ತುಸು ತಡವಾಯಿತು.

ಕೌಸ್ತುಭ ರತ್ನ

ರಾಜಾಕೈ ಹಿಂದೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಕೇತ್ತುದ ಆದಾಯವೂ ಮಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸೋನೆ ಮಳೆಯಂತೆ ಧನಲಕ್ಷ್ಯ ಮಂದಗಾಮಿನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಪೂಜ್ಯ ಮಂಜಯ್ಯ ಹೆಗ್ಡೆಯವರನ್ನು ಜನ ಮಾತನಾಡುವ ಮಂಜುನಾಥನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂಬರುವ ಮಹಾವಿಭೂತಿಗೆ ಮಂಜಯ್ಯ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಕೇತ್ತುವನ್ನು ಅಣಿಮಾಡಿ ರಾಜಾರಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾಪನಾದರು. ತಮ್ಮ ಸಾವನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದ ಮಂಜಯ್ಯ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಭಾವೀ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಾದ ಪೂಜ್ಯ ರತ್ನವರ್ಮ ಹೆಗ್ಡೆಯವರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಕೇತ್ತುದ ಪೂಜ್ಯತೆ ಮುಕ್ತಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿತೋಕ್ತಿಯಾಡಿ ಕೇತ್ತುದ ಸಮಸ್ತ ವಹಿವಾಟನ್ನೂ ರತ್ನವರ್ಮ ಹೆಗ್ಡೆಯವರಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಮಾತನ್ನಾಡುವ ಮಂಜುನಾಥರು ಕಾಲವಾದರು!

ಪೂಜ್ಯ ರತ್ನವರ್ಮ ಹೆಗ್ಡೆಯವರ ಧರ್ಮಪತ್ರಿ ಮಾತ್ತುರ್ಲೀ ರತ್ನಮೃನವರು ಕಾರಣಕನ್ನೆಯಾಗಿ ಇ-ಅ-ರಾಜಾರಲ್ಲಿ ಮೂಡುಬಿದ್ಯೆಯ ಶ್ರೀ ಸಂಕಪ್ತತಿಷ್ಠಿತ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಅನಂತಮತಿ ಅಮೃನವರ ಪ್ರಾಗ್ರಥದಲ್ಲಿ ಅವಶಿಸಿದರು. ಇವರು ಗಭ್ರದಲ್ಲಿ ಯವಾಗಲೇ ಮಾತಾಪತರು ಜ್ಯನಿಸಿದ್ದ ಕೇತ್ತುಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಪುನಿತರಾದರು! ಸಿದ್ಧಕೇತ್ತುಗಳ ಪ್ರಾ ಪುಂಜವೇ ಮೈವತ್ತುಂತೆ ಮಾತ್ತುರ್ಲೀ ರತ್ನಮೃನವರು ಬುವಿಗಳಿಂದ ಬಂದರು.

ಇವರು ಅಂದಿಗೆ ಪ್ರೋಧಶಾಲೆಯ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮುಗಿಸಿದ್ದೇ ಒಂದು ಪವಾಡ. ಅನಂತರ ಇವರು ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮೃತಿ ವದೇವಿ ಅಮೃನವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಜ್ಯನಿಧರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕರತಲಾಮಲಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅಪ್ರಾವ್ಯ ರತ್ನಕೈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ ದೊರೆತು ರತ್ನಮೃನವರು ಕನ್ಯಾಕೌಸ್ತುಭರತ್ನವಾಗಿ ಕಂಗೋಳಿಸಿದರು!

ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಭಾವೀ ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಪೂಜ್ಯ ರತ್ನವರ್ಮ ಹೆಗ್ಡೆಯವರೊಡನೆ ರಾಜಾರಲ್ಲಿ ರತ್ನಮೃನವರ ವಿವಾಹವಾಯಿತು! ಆಗ ಇವರು ಚತುಭುಜರಾದರು! ರಾಜಾರಿಂದ ಇವರೂ ಹೆಗ್ಡೆಡತಿಯಾದರು. ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ವಿಶ್ವದಲ್ಲೀ ವಿಲಕ್ಷಣಕೇತ್ತಿ. ಸರ್ವ ಧರ್ಮಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಕೇತ್ತುವೆಂದರೆ ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಇರುವುದು ಒಂದೇ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ. ಇಂಥ ಮಹಿಮಾಕೇತ್ತಕೆ ಹೆಗ್ಡೆಡತಿಯಾದ ರತ್ನಮೃನವರು ಚತುಸ್ಪತಿಯ ಸಮುದ್ಧರಜಂಯಾದರು. ನಾನಾ ಧರ್ಮಗಳ ಪಾಳ್ಯಗಳನ್ನು ಜೀವೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ಕಂಕಣಬಧರಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಮಂದಿರಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಾಡಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪ ಕೊಟ್ಟು ಇವರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ ದೇವರುಗಳ ಶುಭಹಾರ್ಯಕೆಗೆ ಪಾತ್ರಾದರು! ಲಕ್ಷ್ಮಿ-ಸರಸ್ವತಿ-ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯರು ಒಂದು

ಇವರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರು!

ರತ್ನಮೃನವರು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಭಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ ನೂರುಇರುತ್ತಾಯಾಯಿತು. ಕಾಣಿಕೆಯ ಬಿರುಮಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಕೇತ್ತುದ ಕೋಶಾಗಾರ ದ್ವಾರಾ ತಿಯನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ ವಿದುಸಿರು ಬಿಡುವಂತಾಯಿತು! ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಸಹಸ್ರಾರು ಮಂದಿಗೆ ಜೀತಣ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ಇವರು ಮಾತ್ರ ವಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನ ಉಪಾಸವಾಚಿಸುತ್ತ ದೇಹವನ್ನು ಸೇರಿಗಿಸಿದರು. ದೇಹ ಸೇರಿಗಿರುತ್ತಾ ಇವರ ಕಂಗಳ ಕಾಂತಿ ಸಿದ್ಧಲೋಕದ ತನಕ ಹಬ್ಬಿತು. ಇವರ ಉಸಿರಾಟ ವೆಲ್ಲ ದಯಾಮಯವಾಯಿತು. ಇವರ ಕಣ್ಣ ತಾಕಿದಾಗ ಒಣ ಮರ ಚಿಗುರುವಂತಾಯಿತು. ದುಃಖದುಮ್ಮೆ ನಗಳ ಬೆಟ್ಟಪನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದವರಿಗೆ ಇವರ ದರ್ಶನಲಾಭವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನೋವೆಲ್ಲ ಬಸಿದು ಆನಂದಭಾಷ್ಯ ಸುರಿಯುವಂತಾಯಿತು.

ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಗಂನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪವಾಡಗಳನ್ನೇ ಸಗಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ನಾಲ್ಕಾಯಿತು ಎಂದು ಅಂನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ತುರ್ಲೀ ರತ್ನಮೃನವರಾಗಿ ಅವಶಿಸಿದಳೋ ಏನೋ! ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹತ್ತು ಪಟ್ಟು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ರತ್ನಮೃನವರು ಅಂನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದರು. ಇವರು ಮಾಡಿದ ಅನ್ನದಾನದ ಮುಂದೆ ಹಿಮಾಲಯವೂ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಾದಾಗುವುದು. ಇವರು ಮಾಡಿದ ಅಭಯದಾನದ ಮುಂದೆ ಉಚ್ಚಾತ್ಮನೂ ಬೆರಗಾಗುವಂತಾಯಿತು. ರೋಗಿಗಳಾಗಿ ಅಲೋಪತಿ-ಅಯುವೇದ-ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾ ನಾಡಿನ ರೋಗರುಚಿನಗಳಾಗು ತಲೆಯೆತ್ತುದಂತೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿದರು. ಹಿಂದಿನ ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಗಂಂಂ ನೂತನ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿದಳು. ಇತ್ತು ರತ್ನಮೃನವರ ಪಾಳ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರು. ಅತ್ಯಿಮಂಜ್ಞ ಗ್ರಂಥಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಸಿ ಹಂಚಿದ್ದಳು. ಇತ್ತು ರತ್ನಮೃನವರು ನೂರಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಾವಿರ ಸಾವಿರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಅತ್ಯಿಮಂಜ್ಞೂ ಅಜ್ಞರಿ ಪಡುವಂತಾಯಿತು! ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಉಳಿದು ಬಂದ ಧವಳರಾಶಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರಲು ರತ್ನಮೃನವರು ಬಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿರಿ ತಿಳಿಗನ್ನಡವಾದುದು ಮಾತ್ತುರ್ಲೀ ರತ್ನಮೃನವರ ಜೀಡಾರ್ಥದಿಂದಲೇ. ಇವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ! ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಧವಳರಾಶಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಕಂಪುತೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ವಿಜ್ಞಂಭಿಸಲು ರತ್ನಮೃನವರು ಆಶ್ರಯದಾತರೆಯಾದರು. ಗಂನೆ ಶತಮಾನದ ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಅತ್ಯಿಮಂಜ್ಞ ಅಂನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನೂರುಇರುತ್ತಾಗಿ ಮಾತ್ತುರ್ಲೀ ರತ್ನಮೃನವರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳೋ ಏನೋ! ಇಂಥ ಮಾತಾಪತ್ರ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು, ನಡೆದಾಡುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಣಲು, ದೀನ ದಲಿತರ ಹಾಲಿಗೆ ತೂರೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಕಾಣಲು, ನೂಂದರಿಗೆ ಸಾಂಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಚಿಂತಾಮನೀಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಈ ಲೋಕ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಕಾಲುಬೇಕೋ ಏನೋ!

ಜಂಗಮ ಜಿನೇಂದ್ರಾದ ಮುನಿಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದರು ರಾಜಾರಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೇಳಗೋಳದ ಸಹಸ್ರಮಾನದ ಮಸ್ತಕಾಭಿಪ್ರೇಕ್ಷೆ ಮುನ್ನಡಿಯಾಗುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಮಾಡಿದೆ

ಪ್ರವಚನವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಬಿಡದಂತೆ ಇವರು ಟೇಪ್‌ರಿಕಾಡ್‌ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನಿಂದ ಬರಿಸಿದರು, ಅನಂತರ ವಿದ್ಯಾನಂದವಾನೀಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿ ಆಸ್ತುರಿಗೆ ಹಂಚಿಸಿದರು. ಭಾರತದ ಇನ್ನಾವ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾನಂದವಾನೀ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಾದಂತೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಪೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಅಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಪೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಹೊಯ್ಯಾಡ್ಯೆ ಆಯಿತು ಈ ಪ್ರಸ್ತುತಾಭಿಷೇಕ!

ಮಾತ್ರೀ ರತ್ನಮೃನವರು ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಪೂಜ್ಯತೆಗೆ ಜ್ಯೋತಿ ಬೆಳಗುವಂತೆ ನೂತನ ಬಾಹುಬಲಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಕೃತ್ಯದ ರತ್ನಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ೩-೨-೧೯೮೭ ಚಿಧಿವಾರದಂದು ಈ ಕಗ್ಗಲ್ಲಮೂರ್ತಿಗೆ ಮುನಿಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದರೂ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ವಿಮಲಸಾಗರರೂ ಸೇರಿ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಾ, ದಿವ್ಯಧ್ವನಿಯ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ನುಡಿಸಿದರು!

೨-೨-೧೯೮೭ ಭಾನುವಾರ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆತ್ಯದ ನವ ಮನ್ಯಂತರ ಅಂಕುರಾರ್ಜಣ ವಾಯಿತು! ರತ್ನವರ್ಮ ಮಹಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮುನಿವ್ಯಂದ ಅಯ್ಯಾ ಬಳಗ ಮತ್ತು ಶಾಪಕ ಸಮಾಹ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಿವಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಮುನಿಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾನಂದರು ರೋಮಾಂಚನಗೊಂಡು ಮಾತ್ರೀ ರತ್ನಮೃನವರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. “ಕಾಮಧೇನುವಿನ ಕೊಡಗಚ್ಚಲಿನಂತೆ ರತ್ನಮೃನವರು ಚಿ || ವೀರೇಂದ್ರ, ಸುರೇಂದ್ರ, ಹಂಸೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಚೇಂದ್ರ, ಎಂಬ ವಿನಯಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರತಿರತ್ನಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿರುವರು! ಜೊತೆಗೆ ಏಕಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರದಂತಿರುವ ಸೌ || ಪದ್ಮಲಾ ಎಂಬ ಪುತ್ರಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಪಂಚಾಶ್ವರ್ಯ ವನ್ನು ತೋರಿಸುವರು! ಬಾಹುಬಲಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಇವರು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಡು ಮೂಡಿಸಿರುವರು. ಮಂಜುನಾಥ-ಚಂದ್ರನಾಥ-ಬಾಹುಬಲಿ ಈ ಮೂರರು ಶ್ರೀಕೃತ್ಯದ ರತ್ನತ್ರಯ ರಾಗಿರುವರು! ದಾನಚಿಂತಮನೆ ಅತಿಮಖ್ಯಯ ನಂತರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಂಥ ಕಾರಣಕನ್ನೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ನಾವೆಲ್ಲ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಕಾದು ಕೂರಬೇಕಾಯಿತು! ರತ್ನಮೃನವರು ಅಮರ ರಾಗಿರುವರು. ಇಂಥವರು ಜಗತ್ತಿರುವವರೆಗೂ ಬದುಕೇ ಇರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ವೀತರಾಗ ಮುನಿಗಳೂ ರಾಗಗೊಂಡು ಹಿಗಿದರು. ಆಗ ನಾನೂ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದೆ.

ರತ್ನಮೃನವರು ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣಿವನ್ನೇ ಉಸಿರಾಮುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಕ್ತಿಯೇ ಸಾಕಾರಗೊಂಡಂತೆ ಬಾಳಿದ ಈ ಮಹಾರತ್ನವನ್ನು ಕೃತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೋ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಅನಾಧಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಿಹಿ ಹಂಚುವ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಿದ ಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಂ-ಒ-ಎಂಂಂಂರಂದು ಕಾಲ ಪುರುಷ ಒಂದು ಬಾಟಕೊಂಡು ಹೋಡನು! ಇವರ ಸಾಪು ಕೊಡಲೇ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಚಲದ ತನಕ ಹಬ್ಬಿ ಲಕ್ಷ್ಮೋಪಲಕ್ಷ ಮಂದಿಯ ಕಂಬಿನಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಸಿಯಿತು! ನಾಡಿಗೆ ಸಿಡಿಲರಿಗಿದಂತಾಯಿತು! ರತ್ನಮೃನವರ ಭವ್ಯಚೇತನ ಸರ್ವಾರ್ಥಕಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿದೆ. ತಖ್ಲಿಯಾದ ನಾಪು ಮಾತ್ರ ಅನಾಧರಾದೆವೆ. ನಮ್ಮ ಕಂಬನಿಯನ್ನು ಈಗ ಯಾರು ಬರೆಸುವರು! ನಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ಈಗ ಯಾರು ನಿವಾರಿಸುವರು! ಅವರಿದ್ದಾಗ ನಾಪು ನಾಕದಲ್ಲಿದ್ದೆವು. ಈಗ ಶೋಕದಲ್ಲಿರುವವು.

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

ಅರ್ಥಾಂ	...	iii
ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸುಧಿ	...	iv
ದಾನಿಗಳ ಶುಭನಾಮ	...	v
ಆಫಾತ	...	vi
ವಿಶ್ವಕೆವಿಯ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪೂಕ್ತಿತ್ವ	...	viii
ಕಾಸುಭರತ್ಯ	...	x
ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರ	...	xvi

ಭಾಗ ೧

ರತ್ನಾಕರಶತಕ	...	೧
೧. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ (೧)	...	೪
೨. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಒಂದು ಪ್ರವಾಸವೇ ಹೊರತು ನಿವಾಸವಲ್ಲ	...	೯
೩. ಸಾಧಕನ ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ	...	೧೧
೪. ದೇಹ ಸ್ವಿರವಲ್ಲ	...	೧೨
೫. ಸಾವಿಂಗಂಜಲದೇಕೆ?	...	೧೪
೬. ಭವಮಾಲೆಯ ಸಂಸಾರ	...	೧೫
೭. ಹೃದಾಗ್ಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬರಬೇಕು	...	೨೦
೮. ಚಿತ್ತಿಮಿದ	...	೨೨
೯. ಪಾಪಕ್ಷಣಿಮಿವಾತ್ಯ ಬಾಹ್ಯಕವಲು	...	೨೪
೧೦. ಸದ್ಗುಹಸ್ತನಿದ್ದದೆಗೆ ಕ್ಷೇವಲ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾನೇ ಬರುವಳು	...	೨೧
೧೧. ಮಾಡಿದುಕ್ಷೇತ್ರಿ ಮಹಾರಾಯ	...	೨೪
೧೨. ನಿರ್ಲಾಪತ್ತೆಯೇ ನಿರಂಜನಾವಸ್ತೇಗೆ ತಾಯ್ಯೇರು	...	೨೫
೧೩. ನಾರೀರತಂ ಮುದವಲ್ಲ	...	೨೬
೧೪. ರತ್ನಾಕರನ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ	...	೨೭
೧೫. ಆರಿಂದಾದುದೋ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ	...	೨೭
೧೬. ಭಾವಪೂಜೆ ದ್ರವ್ಯಪೂಜೆ	...	೨೮
೧೭. ಜಂಗಮ ಜಿನಮೂರ್ತಿಗಳು	...	೨೯
೧೮. ಮಹಾಮಂತ್ರದ ಮಹಿಮೆ	...	೩೦
೧೯. ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ (೨)	...	೩೧
೨೦. ಜನಸಾಮದ ಮಹಿಮೆ	...	೩೧
೨೧. ರತ್ನಾಕರಶತಕವನ್ನು ಬರೆದವರಾರು?	...	೩೨

ಭಾಗ ೨

ಅಪರಾಧೀಶ್ವರ ಶತಕ	...	೧೦೯
೧. ಹಂಸಕಲೋಪಾಸನೆ	...	೧೦೯
೨. ರತ್ನಕರನ ಆತ್ಮಪರಿಶೋಧನೆ	...	೧೧೦
೩. ನಿಮ್ಮತ್ತಣ ಭಕ್ತಿಯೊಂದೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯಲಾ !	...	೧೧೪
೪. ಪರಿಗ್ರಹಪಿಶಾಚಿ	...	೧೧೫
೫. ಅನುಭಾವಿಯ ಅಂತರಂಗ	...	೧೧೬
೬. ಲೋಕಮಿದ್ಲವುಂ ಸ್ತುರಿತಾಚ ವಿಜ್ಞಂಭಿತಂ	...	೧೧೯
೭. ವಿನ್ನನೆ ನಂಬಿ ನಂಬಿದೊಚ ನಂಬಿನೆ ನಂಬಿದೆ	...	೧೨೨
೮. ಯೋಗವಿಜ್ಞಾನ	...	೧೨೫
೯. ಕುಮಾರಸ್ಯಾಮಿ	...	೧೨೬
೧೦. ಗಜಕುಮಾರ	...	೧೨೭
೧೧. ಸುಕುಮಾರ	...	೧೨೮
೧೨. ಗುರುದತ್ತ	...	೧೨೯
೧೩. ಚಿಲಾತಾಪತ್ರ	...	೧೨೯
೧೪. ಧರ್ಮರಾಯ	...	೧೨೯
೧೫. ಸುದರ್ಶನ	...	೧೨೯
೧೬. ಪಾಶ್ಚಾನಾಥ	...	೧೨೯
೧೭. ರತ್ನಕರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ	...	೧೨೯
೧೮. ವಿಶ್ವಕ್ಷೇತ್ರ ರತ್ನಕರನ ಕಾಣಿಕೆ	...	೧೨೯
೧೯. ರತ್ನಕರನ ವೃತ್ತಿತ್ವ	...	೧೨೯

ಭಾಗ ೩

ಶ್ರೀಲೋಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ವರೂಪ	...	೨೦೨
೧. ನರಕಲೋಕ—ನಾರಕಿಗಳ ಪ್ರಸರುದ್ವಾರ	...	೨೦೪-೨೦೬
೨. ಮಧ್ಯಲೋಕ—ಜಂಬೂದ್ವಿಪ-ಭರತ-ಹೈಮವತ-ಹರಿ-ವಿದೇಹ-ಹೈರಿಷಾವತಾ-ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು-ಕರ್ಮಭೂಮಿ-ಭೋಗಭೂಮಿ	...	೨೦೬-೨೦೯
೩. ಉಧ್ರೂವಲೋಕ—ಕಲ್ಪಗಳು-ದೇವತೆಗಳು-ಭವನ ಮತ್ತು ವೃಂಡರ ವಾಸಿಗಳು-ದೇವತೆಗಳ ರತ್ನಿಲಾಸ-ದೇವತೆಗಳ ಮುಕ್ತಿ-ದೇವತೆಗಳ ಅರ್ಯಸ್ನಾ-ದೇವತೆಗಳ ಮುಖ್ಯಾಸವ	...	೨೧೦-೨೧೪
೪. ಸಿದ್ಧಲೋಕ	...	೨೧೫
೫. ಶ್ರೀಲೋಕ ಜನವಂದನಾ ಚರಿತೆ	...	೨೧೬
೬. ರತ್ನಕರನ ಶ್ರೀಲೋಕಶತಕ	...	೨೧೭
೭. ಶ್ರೀಲೋಕಶತಕ ರತ್ನಕರನ ಚೊಚ್ಚಲಕೂಸು	...	೨೧೯

ಭಾಗ ೪

೧. ಜ್ಯೇಂಧ್ರಮರ್ಮದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ವರೂಪ	...	೨೪೮
೨. ಪಡ್ಡಾದ್ವಿ—ಚೀವ-ಅಬೀವ-ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮ-ಅಕಾಶ-ಕಾಲ-ಕಲ್ಪಾಲ-ಅಸ್ತಿತ್ವಾಯ	...	೨೫೨-೨೫೦
೩. ಸವ್ಯತತ್ತವ—ಅಸ್ವ-ಅಪ್ಯಕರ್ಮ-ಫಾತಿಕರ್ಮ-ಅಫಾತಿಕರ್ಮ-ಬಂಧ; -ಸಂವರ-ಉಪಾಪತ-ಪಕಾದಶನಿಲಯ-ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರಕ್ರೀಗಳು-ಷೋಡಶ ಭಾವನೆಗಳು-ತ್ರಿಗುಣ-ಪಂಚಸಮಿತಿ-ಪರೀಷಷ-ಜಯ-ಚಾರಿತ್ರ-ತಪಸ್ಸು-ನಿಜರಾತತ್ತವ	...	೨೬೦-೨೨೭
೪. ಜ್ಯೇಂಧ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮರಹಸ್ಯ-ಹಿಂದೂ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮರಹಸ್ಯ-ಮೋಕ್ಷದತ್ತ	...	೨೨೭-೨೨೬
೫. ನವಪದಾರ್ಥ	...	೨೨೬
೬. ಧ್ಯಾನ-ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯೋಗ-ಷಾತಂಜಲದರ್ಶನ-ಭಗವದ್ವಿತೀಯಲ್ಲಿಯೋಗರಹಸ್ಯ-ಜ್ಯೇಂಧ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನದ ಸ್ವರೂಪ-ಧರ್ಮ-ಧಾರ್ಮ-ಶುಕ್ರಧಾರ್ಮ-ಅರ್ಥಾದ್ರಾಜ್ಯ ಧಾರ್ಮಗಳು	...	೨೨೬-೨೪೦
೭. ಗುಣಸ್ವಾನಗಳು ಮತ್ತು ಆತ್ಮವಿಕಾಸ	...	೨೪೦
೮. ಕುಂಡಲಿನಯೋಗ-ವಿರಶ್ವದರ್ಶನ-ಷಟ್ಕಾಂಗಗಳು	...	೨೪೦-೨೪೧
೯. ಮಾರ್ಗಣಾಷ್ವಾನಗಳು	...	೨೪೧
೧೦. ರತ್ನತ್ರಯ	...	೨೪೧
೧೧. ಪಂಚಪರಮೇಶ್ವಿಗಳು-ಅರಹಂತ-ಸಿದ್ಧ-ಅಬಾರ್ಥ-ಪಂಚಾಖಾರ-ಷಡಾವಶ್ಯಕ-ಉಪಾಧಾರ್ಯ-ಸಾಧು	...	೨೪೧-೨೪೭
೧೨. ಶಲಾಕಾಪ್ಯರುಪಯ-ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಮಹಾಪ್ಯರುಪಯ-ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು-ನವನಾರಾಯಣರು-ಪ್ರತಿ ಸಾರಾಯಣರು-ಬಲಭದ್ರರು-ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಂಪದ-ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ತೀರ್ಥಂಕರರು-ಭವಿಷ್ಯತ್ವ ಕಾಲದ ತೀರ್ಥಂಕರರು	...	೨೪೭-೨೫೯
೧೩. ಸಮವಸರಣ	...	೨೫೦
೧೪. ಜ್ಯಾನಾರ್ಥ-ಪೂರ್ವಗಳು-ದ್ವಾದಶಾಂಗಗಳು-ಅನುಯೋಗಗಳು	...	೨೫೨-೨೫೪
೧೫. ಸ್ವಾದ್ವಾದ ಸೂತ್ರ	...	೨೫೦
೧೬. ಸಲ್ಲೇಖಿನ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿಮರಣ	...	೨೫೨

ಭಾಗ ೫

೧. ಸಂಕೀರ್ತನಾಚ ಮತ್ತು ಗ್ರಂಥ ಖಂಡ	...	೨೬೯
೨. ಪದ್ಮಗಳ ಅಕಾರಾದಿ	...	೨೭೦
೩. ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಪ್ರಂಬ	...	೨೭೧
೪. ವೃಕ್ಷಗಳ ನಾಮಸಂಜಿ	...	೨೭೨
೫. ಸ್ವಾಳಗಳ ನಾಮಸಂಜಿ	...	೨೭೩
೬. ಪರಿಶಿಷ್ಟೆ ೧ : ನನ್ನ ಶಾರದಾ ಪ್ರಜೆ	...	೨೭೪
೭. ಪರಿಶಿಷ್ಟೆ ೨ : ನನ್ನ ಶಾರದಾ ಪ್ರಜೆ	...	೨೭೫

ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರ

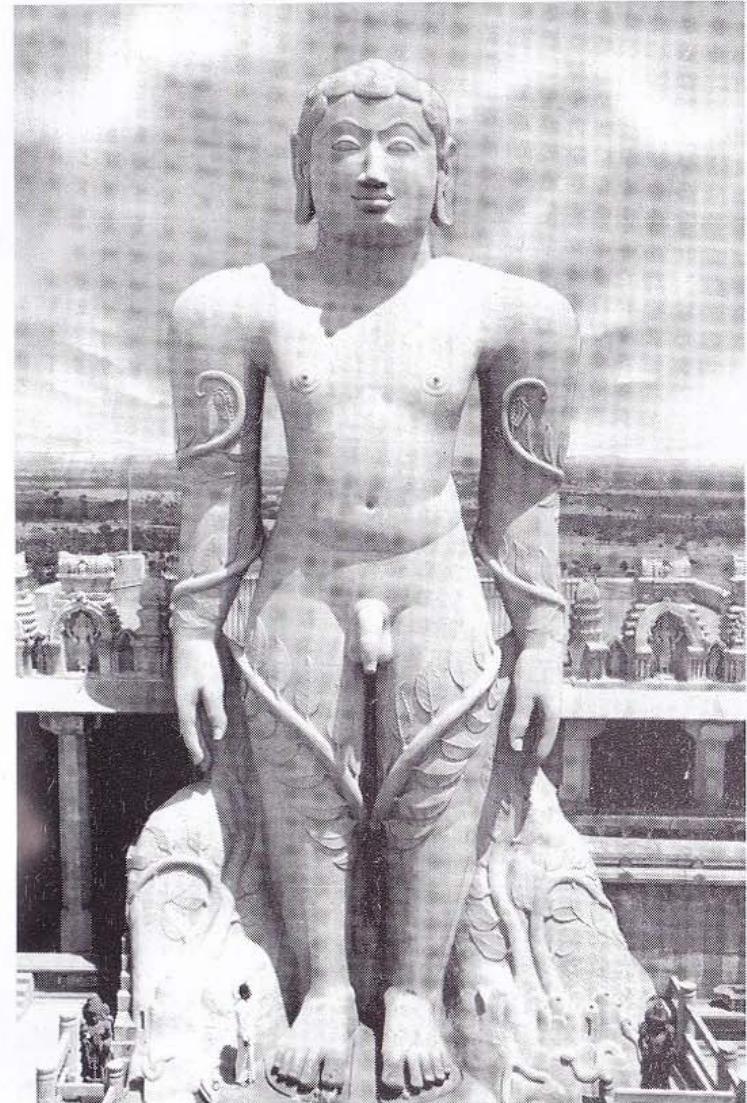
ಪ್ರಾಚೀ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮರ್ಮಾಜ್ಞ
ಹಾಗೂ ದಿಗ್ಭಾಷ್ಯಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾರವೇಲನ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ
ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ
ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಿದ್ವಾನ್ ಆದರಣೀಯ ಶ್ರೀ ಜೆ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಸಾದರಿಗೆ
ಶಾರವೇಲನ ಪಾವನ ಕೃತಿಗೆ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಆಯೋಚಿತ
ವಾದ ಶಾರವೇಲ ಮಹಾತ್ಮವದ ಶುಭ ಅವಸರದಲ್ಲಿ
ವಿಖ್ಯಾತ ಕೃತಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾರವೇಲಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿ
ಸನ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವೆ. ಶಾರವೇಲನ ಸ್ವಾತಿಗಾಗಿ ವ್ಯಷಭ
ದೇವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ನವದೇಹಲಿ ಮುಖೀನ ಒಂದು ಲಕ್ಷ್ಯ
ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುರಶ್ಚಾರವಾಗಿ ಲೇಖಿಕರಿಗೆ
(ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಸಾದರಿಗೆ) ಕೊಟ್ಟಿ ಇತಿಹಾಸ ರತ್ನ ಎಂಬ
ಬಿರುದನ್ನೂ, ಧರ್ಮಾನುರಾಗಿ ಮಾನನೀಯ ಶ್ರೀ ಜಾನಕೀ
ವಲ್ಲಭ ಪೆಟನಾಯಕ್, ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ, ಒರಿಸ್ಸ ರಾಜ್ಯ, ಅವರ
ಕರಕಮಲದಿಂದ ಲೇಖಿಕರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿರುವೆವೆ.

ಸ್ವರೂಪಚಂದ್ರ ಜೈನ್

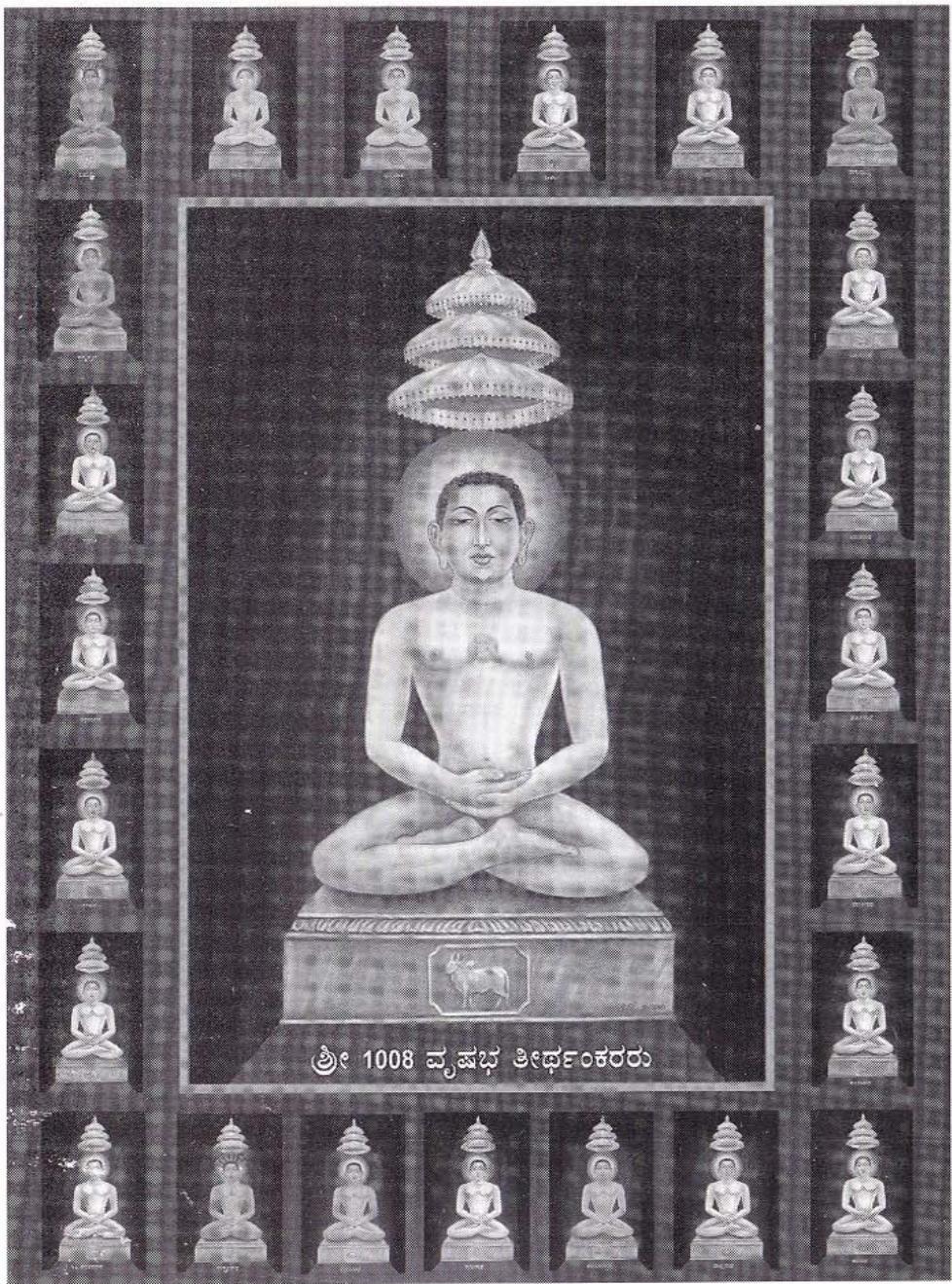
ಅಧ್ಯಕ್ಷ

ಹೃದಯರಾಜ ಜೈನ್
ಮಹಾಸಚಿವ

ವ್ಯಷಭದೇವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ್
ದಿನಾಂಕ ಐ ಜನವರಿ ೧೯೯೯
ಸಮಾರೋಹ ಸ್ಥಳ : ಶೋಚನಾ ಭವನ, ಭುವನೇಶ್ವರ, ಒರಿಸ್ಸ

ಭಗವಾನ್ ಬಾಹುಬಲಿ

ಶ್ರೀ ತೀರ್ಥಂಕರರು

ಪರಮಪೂ�್ಯ ಆಚಾರ್ಯ ಶಾಂತಿಸಾಗರರು

ಪರಮಪೂ�್ಯ ಸಮರ್ತಾಸಾಗರರು

ಪರಮಪೂ�್ಯ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಆಚಾರ್ಯರು

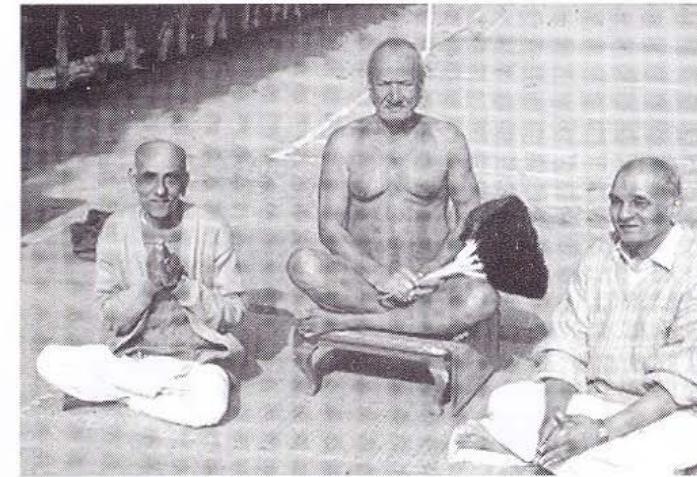

ಪರಮಪೂಜ್ಯ ದಿವಂಗತ ಡಿ. ರತ್ನಪರ್ಮ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು ಮತ್ತು
ಮಾತೃಶ್ರೀ ದಿವಂಗತ ರತ್ನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಡೆಯಿಯವರು

ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದ
ರಾಜಕ್ಷ್ಯ ಡಾ. ಡಿ. ವೀರೇಂದ್ರ ಹೆಗ್ಡೆಯವರು
ಮತ್ತು ಮಾತೃಶ್ರೀ ಯೇಮಾತಿ ಹೆಗ್ಡೆಯಿಯವರು

ಆರ್ಥಿಕ
ಪರಿಷಂಧ ಮುನಿಗಳು (ಮದ್ಯ)
ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ (ಎಡ)
ಬಿ. ನಾ. ಚಂದ್ರಕೆಣ (ಬಲ)
ದಿನಾಂಕ 20-1-1999

ಆಶ್ಚರ್ಯವಿದ್ಯಾನ್ ಪಂಡಿತರತ್ನ ಪರಮಪೂಜ್ಯ
ಡಿ. ಎ. ಶಾಂತಿರಾಜಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮೈಸೂರು

ಶ್ರೀ ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪರಮಾಗಿ
ಸಾಮೃತ್ಯ ಶಾರದೀಲ
ಸನ್ನಾನ, ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ
ಎದೆಂದಿಂದ:
ಜಿ. ಬಿ. ಪತ್ರಿನಾಯಕ್
ಶ್ರೀ ಜಯಕುಮಾರ ಉಪಾಧಿಕಾರಿ
ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ
ರಾಜಕ್ಷ್ಯ ವಿರ ಶಾಸ್ತ್ರ (ಬಲಪ್ರಾರ್ಥಿ)

ಲೇಖಕರ ತಂಡತಾಯಂದಿರಾದ ಶ್ರೀ. ರಾ. ಜ್ಯಾಲ್ಲಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಮಾತೃಶ್ರೀ ಜ್ಯಾಲ್ಲಮ್ಮೆ

ಶ್ರೀಮತಿ ಜಯಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ

ಶ್ರೀ ಎ. ಬಿ. ರತ್ನಕರ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀಮತಿ ಬಿ. ಎಸ್. ಚಂದ್ರಕಲಾ ರತ್ನಕರ್

ಲೇಖಕರ ಕುಟುಂಬ ಪರ್ಗ: ಎ. ಬಿ. ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಶ್ರೀಮತಿ ಜಯಮ್ಮೆ, ಎ. ಬಿ. ಇಂದ್ರಾನೀ,
ಶ್ರೀ ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ, ಎ. ಬಿ. ಚೇಳಿನಿ, ಎ. ಬಿ. ರತ್ನಕರ, ಎ. ಬಿ. ಬಾಂಡ್ಲು, ಎ. ಬಿ. ಪಂಚ.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ರಾ. ಅನಂತರಾಜಯ್ಯ
ಯಾಸನ

ಶ್ರೀ ವಿಮುಕ್ತಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಎ. ಕೋಫಿಮುಕ್ತಕುಮಾರ್
ಚಂಗಳಾರು

ಶ್ರೀ ಎಂ. ಸಿ. ಅನಂತರಾಜಯ್ಯನವರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಕೊಳ್ಳುಮ್ಮೆನವರು, ಚಂಗಳಾರು

ಶ್ರೀಮತಿ ಜಯಪದ್ಮ ಚಂದ್ರಕೆತ್ತಿ
ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಅ.ನಾ. ಚಂದ್ರಕೆತ್ತಿ
ಮೈಸೂರು

ಶ್ರೀ ಆರ್. ಎಸ್. ಚರ್ನಾ, ಶ್ರೀಮತಿ ಮೇಧು ಚರ್ನಾ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಶ್ರೀಮತಿ ಅನಂದ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎಸ್. ದೇವೇಂದ್ರಯ್ಯ
ಮೈಸೂರು

ಶ್ರೀಮತಿ ನಾಗಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀ ಆರ್. ಜಿ. ಜ್ಯಾಲಭ್ಯಾ
ಮೈಸೂರು

ಶ್ರೀ ವಿ. ಬಿ. ವೆಂಡಿತ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರೇಮ ವೆಂಡಿತ್
ಗುಲಬಗ್ರಾಮ

ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಎಸ್. ಜ್ಯಾಲಭ್ಯಾ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್. ಬಿ. ಸರೋಜ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಶ್ರೀ ಸಿ. ಬಿ. ಬುಹ್ಯ ಸೂರಯ್ಯ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀಮತಿ ಸರೋಜಮ್ಮೆ ಬುಹ್ಯ ಸೂರಯ್ಯ,
ಮೈಸೂರು

ಭಾಗ ೮

ರತ್ನಾಕರನ ಶತಕ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪೀಠಿಕೆ

ರತ್ನಾಕರ ಮಹಾಕವಿಯಾದುದು ಭರತೀಶವೈಭವದ ಶೃಂಗಾರಪ್ರವಾಹದಿಂದ! ಭೋಗ ವಿಲಾಸದ ಸರಸಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಅಮಿತವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅಮರನಾಗಿರುವನು. ಇವನ ಕಾವ್ಯಗಂಗೆ ಶೃಂಗಾರಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಭೋಗರೆದರೂ ದಾರಿಯದ್ದು ಕ್ಷಾ ಪಾವನ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿ ರತ್ನಾಕರ, ಭರತೀಶನ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಯೋಗಮಣಿಯನ್ನು ಕೀಲಿಸಿ ಕೆವಿಕುಲ ಲಾಘವನಾಗಿರುವನು!

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತಪರನ್ನು ಮುಕುತಿಸಾಮಾಜ್ಯದತ್ತ ಸೆಳೆಯಲು ಈ ಕವಿ ಮನ ಮೊಹಕವಾದ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಹರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜನತೆಯನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ತೇಲಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹಂಸಕಲಾಸಾಗರಕ್ಕೆ ತಂದುಬಿಡುವನು. ಮಾಗಾರ್ಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಂಬಿಗ ಬಿನದಕ್ಕೆ ಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ರತ್ನಾಕರನೂ ಧ್ವನಿಕ್ಕೆ ಬೇಸರಾದಾಗ ಭರತೀಶವೈಭವ ವನ್ನು ಶೃಂಗಾರಗೀತವಾಗಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಭೋಗಸಿರಿಯ ಗಾಳಿವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯ ರನ್ನು ಸರೆಹಿಡಿದು ಯೋಗದತ್ತ ಅವರ ಗಮನವನ್ನು ಸೇವ ಚಾಣಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಈ ಭರತೀಶ ಷೈಫವದುದ್ದು ಕ್ಷಾರಿರುವನು. ‘ಸಮವಸರಣ್ಣ’ ನವರತ್ನ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಾಹ್ಯಸಿರಿಗೆ ಮನಸೋತು ಜನತೆ ಅತ್ಯ ಧಾವಿಸುವುದು. ಇನ್ನು ಎರಡನೇ ಘಟ್ಟಿಗೆ ಚಂದರೆ ದೇವತೆಗಳ ನಾನಾ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನ; ಮನಸೆಳವ ಖೇಚರಿಯರ ನತ್ವನ, ಸುರಕ್ಷೆಯಿರ ಸಂಗೀತ; ಈ ನಡುವೆ ‘ಭವಾವಳಿ’ ರಾಸಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯಿರಿದರು. ಅನಂತರ ಪರಮ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ರೂಪನಾದ ‘ಜಿನೇಂದ್ರ’ನನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಮೊದಲು ರಸೋನ್ಮುಖಿವಾದ ವಿಷಯಸು, ಅನಂತರ ರಸಸು, ಇದಾದಮೇಲೆ ‘ಬುಹ್ಯ ಸಂದದ’ ಪರಿಚಯ, ‘ಆತ್ಮವಿಕಾಸ’ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸರವೇರಬೇಕು. ರತ್ನಾಕರ ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನಿರಿತು ಕ್ಷಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಡಗೊಳಿಸಲು ಸರ್ವಾಂಗಸಂಂದರ್ಭದ ಯೋಜನ ಕಾರ್ಯಕ್ರೋಂಡು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ವೇಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗಿರುವನು. ಮೊದಲು ಭೋಗಸಿರಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರುವನು; ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಸಾನಂದದ ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು, ಇವುನ್ನು ಮೊಳೆದಿದ್ದ ದಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಏತಾಗರಿಸಿಕರಾಗಬೇಕೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಸುವನು. ಮನ ಮುಳಗನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗ ಬಿಡಲಾರದವರು ‘ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ’ದಿಂದಾದರೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬಾಳಿ, ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟಿದಂತೆ ವತ್ತಿಸಿ, ಮುಕುತಿವನಿತೆಯ ಕೃಪಾಕ್ಷಾಕ್ಷೇತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹರಸಿರುವನು.

ರತ್ನಾಕರ ಶತಕ

ಶತಕತ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲ; ಭೋಗವಿಲಾಸಗಳಲ್ಲ; ಸರಸಸಲ್ಲಾಪಗಳೂ

ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯ ವಾತಾವರಣ ಬಿಗಡಾಯಿಸಿದ ವಾತಾವರಣ. ಬೆಂಕಿಬಿಡ್ಡ ಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೋಬ್ಬಿಹಾಕುವ ಭಯಾನಕದ್ದರ್ಶ ಇಲ್ಲಿಯದು. ಎಲ್ಲರ ಬೆನ್ನು ಹಿಂದೆ ಜವರಾಯ ತರುಬಿ ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ರತ್ನಕರಯೋಗಿ ಗುರುತಿಸಿ ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುವನು; ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಎಚ್ಚರಿಸುವುದರ ಜೋತೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಎಚ್ಚರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು; ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ನಿಂದಸಿ ಕೊಳ್ಳುವನು; ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಎಲ್ಲರ ಪಾಡೂ ಇಷ್ಟೇ! ಯಾರಿಗೆ ಯಾರುಂಟು? ನಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ನಾವೇ ಸವೆಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲಲ್ಲ, ಕೈಮರಗಳೇನೂ ಉಂಟು, ಆದರೆ ಕೈಮರದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರೆ ಉರು ಸಿಕ್ಕಿತೆ? ಶತಕತ್ರಯವೂ ಅಷ್ಟೇ ‘ರತ್ನತ್ರಯ’ಕ್ಕೆ ಕೈಮರ! ರತ್ನತ್ರಯವೆಂದರೆ ಮುಕುತಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದ ಮುಹಾಸೋಪಾನ ತೆಯ!

ರತ್ನತ್ರಯ

ಶ್ರೀರಾಗಂ ಸಿರಿಗಂಪುಮಾಲೆ ಮರ್ಣಹಾರಂ ವಸ್ತು ಮಂಗಕ್ಕಳಿಂ|
ಕಾರಂ ಹೇಯಿಮಿಮಾತ್ಕ ತತ್ತ್ವರುಚಿಹೋಧ್ಯಾತ್ಮಿತ್ರಂಗಳೇ ||
ತ್ವರತ್ವಂ ಮನಸಿಂಗೆ ಸಿಂಗರಮುಪಾದೇಯಂಗಳೆಂದಿತ್ತ ಶ್ಯಂ |
ಗಾರ ಶ್ರೀಕವಿ ಹಂಸರಾಜನೋದಯ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ಯಾರಾ || ೧ ||

ರತ್ನಕರ ಎರಡು ತರನಾದ ಶ್ಯಂಗಾರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರುವನು. ಒಂದು ಬಾಹ್ಯ ಶ್ಯಂಗಾರ, ಇನ್ನೊಂದು ಮೋಕ್ಷಶ್ಯಂಗಾರ. ಉಡುಗತೊಡಿಗಿ, ವಸ್ತುಭೂಷಣ, ಲೇಪನಾದಿಗಳಲ್ಲ, ಬಾಹ್ಯಶ್ಯಂಗಾರ. ಇಷ್ಟ್ವಿಂದಲೇ ನಾವು ತಪ್ತಿರಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೇಹಾಭಿಮಾನವುಕ್ಕಿ ಆತ್ಮವನ್ನು ಮರೆತೆಬಿಡುವು. ಅದರಿಂದ ಯೋಗಿಯಾದ ರತ್ನಕರ ಇದನ್ನು ಹೇಯವೆಂದಿರುವನು. ಇವಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಭಿಡುವವರನ್ನು ಕಂಡು ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟಿರುವನು. ಎಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಈ ಅನಿಷ್ಟವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪಾರಾದರೂ ಮೇಲು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಧರಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಪದವನ್ನು ಈತ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಬೆದಗೆಬೆಡಗು. ಪರಮ ಪರಂಚೌತಿರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನ ಕಲ್ಪನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೇದಲು ಮೂಡಬೇಕು. ಜ್ಯೇಶತ್ತದತ್ತ ನಮ್ಮ ಗಮನಹರಿಯಬೇಕು; ಇದನ್ನು ‘ಸಮ್ಮಗ್ನಶ್ರೇಣ’ವನ್ನುವರು. ಸದ್ವಾವನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮವನ್ನೂ ಲೋಕವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು; ಇದಕ್ಕೆ ‘ಸಮ್ಮಗ್ನಜ್ಞಾನ’ವನ್ನುವರು. ಇದಾದ್ದೇ ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಪರರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಿ ಬಾಳಬೇಕು; ಇದನ್ನು ‘ಸಮ್ಮಗ್ನಶಾರಿತ್ರ’ವನ್ನುವರು.

ತೀರ್ಥಂಕರನನ್ನು ಸಿರಿಲೋಲನನ್ನುವರು. ‘ಬಾಹ್ಯಭ್ಯಂತರ’ ಸಿರಿಗಡಲಲ್ಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರಿ ಓಲಾಡುವನು. ‘ರತ್ನಪೀಠತ್ರಯ’ದ ಮೇಲೆ ‘ಕೇವಲಜ್ಞಾನಿ’ ಪರಮಾತ್ಮ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿ ಲೋಕೋಧ್ಯಾರವೆಸಗುವನು. ‘ಅಸಂತಚತುಷ್ಪತ್ಯ’ದ ಸರೆಯಲ್ಲಿ ರುಪುದರಿಂದ ಆ ಬಾಹ್ಯ ಸಿರಿಗೆ ಬೆಲೆಬಂದಿದೆಯೇ ಹೊರತು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಅದು ದೂಡುದಲ್ಲ. ಶ್ಯಂಗಾರಕವಿ ಈ ರೀತಿ ನಮಗೆ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿರುವನು. ಈ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ರತ್ನಕರ ನಮಗೆಲ್ಲ ಹಂಚುತ್ತಿರುವನು. ಇವನೇ ಮೈಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಎಷ್ಟುಬೇಕಾದರೂ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು

ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸಮ್ಮಗ್ನಶ್ರೇಣವನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಲೇಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಫಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಲ್ಲ ಈ ದರ್ಶನವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಲೋಕದೊಡನೆ ವೈಪರಿಯವನು ದೀಪರೆ ಹರಳಿಷ್ಟೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೈಯಿಂದ ಹಲಸನ್ನು ಬಿಳಿದೆಂತೆ! ಸಮ್ಮಗ್ನಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಹೊರಗೂ ಉದಬೇಕು. ಸಮ್ಮಗ್ನಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅದಿಲ್ಲಿಂದ ಮುಡಿತನಕ ತೊಡಬೇಕು. ಇದೇ ಮೋಕ್ಷಶ್ಯಂಗಾರ; ಇದನ್ನು ಬಡವರಿಗೂ ಬಲ್ಲಿದರಿಗೂ ರತ್ನಕರ ಸಮನಾಗಿ ಹಂಚುತ್ತಿರುವನು. ಭರತೇಶನ ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ನಾವು ಮೋಹನ ಶ್ಯಂಗಾರವನ್ನೂ ಮೋಕ್ಷಶ್ಯಂಗಾರವನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಭೋಗಮಜ್ಞನ ಯೋಗಮಜ್ಞನವೆಂದರೆ | ದಾಗಿಹವನಿಗೆ ಜಳಕ |
ಭೋಗಾರ್ಥಮಿವುದು ಭೋಗಮಜ್ಞನ ಪೂಜೆ | ಗಾಗಿರಯೋಗ ಮಜ್ಞನವು || ೧ ||
ಮೋಹನಶ್ಯಂಗಾರ ಮೋಕ್ಷಶ್ಯಂಗಾರ ಹೆ | ದಾ ಹೇಮವರ್ಣ ಗುಂಡರಿದು ||
ಮೋಹನಶ್ಯಂಗಾರ ಸಹಿಯರಮೆಚ್ಚು ನಿ | ಮೋಹಾಂಗಮೋಕ್ಷಶ್ಯಂಗಾರ || ೨ ||

ಭರತೇಶನ ಮೋಹನಶ್ಯಂಗಾರ ರಾಸಲೀಲಗೋಷ್ಠೆಗಾದರೆ, ಮೋಕ್ಷಶ್ಯಂಗಾರ ದೇವಶ್ಯಾಬಿಗಾಗಿ, ಆತ್ಮವಿಕಾಸಕ್ಕಾಗಿ!

ತಪ್ತಪ್ರೀತಿ ಮನಕ್ಕೆ ಪ್ರಟ್ಟಲದು ಸಮ್ಮಗ್ನಶ್ರೇಣ ಮತ್ತುಮಾ |
ತಪ್ತಾರ್ಥಂಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಭೇದಿವುದು ಸಮ್ಮಗ್ನಜ್ಞಾನಮಾ ಬೋದಿದಿಂ ||
ಸತ್ಯಂಗಳ್ಯಾದದಂತುತೋವಿ ನಡಯಲ್ಲಿಮ್ಮಾತ್ಮಿತ್ರಂ ಸುರ |
ತಪ್ತಂ ಮೂರಿವ ಮುಕ್ತಿಗೆಂದರುಬಿಡ್ಡ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ಯಾರಾ || ೩ ||

ಬೀಂವೇ ಮುಂತಾದ ತಪ್ತಿದಮೇಲೆ ಶ್ರದ್ಧಹುಟ್ಟುವುದೇ ಸಮ್ಮಗ್ನಶ್ರೇಣ. ಈ ತಪ್ತವನ್ನೂ ಇದರ ನಾನಾಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವರವಾಗಿ ಗೃಹಿಸಿದರೆ ‘ಸಮ್ಮಗ್ನಜ್ಞಾನ’ ಉಣಿಸುವುದು. ಇಷ್ಟೇಲ್ಲ, ತಿಳಿದನಂತರ ತಪ್ತಿಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬಾಳಿದರೆ ‘ಸಮ್ಮಗ್ನಶಾರಿತ್ರ’ವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಒಳ್ಳೆ ಭಾವನೆ, ಒಳ್ಳೆ ಆಲೋಚನೆ, ಒಳ್ಳೆ ಬಾಳ್ಳೆ ಇವೇ ‘ರತ್ನತ್ರಯ’. ಇದು ತನಗೂ ಹಿತ, ಪರಿಗೂ ಹಿತ. ಜ್ಯೇಂಧ್ರಮಾದ ಗುರಿ ಆತ್ಮಘಾತವೂ ಆಗಬಾರದು, ಅಂತೆ ಪರವಿದನೆಯೂ ಆಗಬಾರದಿಂದೆ! ಈ ರತ್ನತ್ರಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಶಕ್ಲೋಧ್ಯಾರವೂ ಆಗಿ ಲೋಕೋಧ್ಯಾರವೂ ನೆರವೇರುವುದು. ರತ್ನತ್ರಯ, ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಘೋಷಣಾಪೂರ್ವ ಅಮುದು, ಬೆಳಕೂ ಅಮುದು! ಈ ರತ್ನತ್ರಯವನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನುವರು. “ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಿ. ಅದರ ಧ್ಯಾನಮಾಡಿರಿ. ಅದನ್ನು ಅನ್ಯಾಧಿಸಿರಿ. ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ವಿಹರಿಸಿರಿ. ಅನ್ಯದ್ವಯದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಬೇದಿರಿ” ಎಂದು

೦. ಭ. ಷ್ಟ. ೧೯ನೇ ಸಂ.

೨. ಸಮ್ಮಗ್ನಶ್ರೇಣ ಜಾರಿತ್ವಾಣಿ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗಃ || ೧ || ; ತಪ್ತಾರ್ಥಶಾರಾಂಶಂ ಸಮ್ಮಗ್ನಶ್ರೇಣ || ೨ || ೩. ರ. ಪ್ರ., ಸಂ. ಶ್ರೀ ಎ. ಶಾಂತಿರಾಜತಾಸ್ವಿಗಳು; ಮೋಕ್ಷಪಹೆ ಅಪ್ರಾಣಿಂ ಲವಣಿತಂ ಚೆಪ ಧ್ಯಾನಿತಂ ಚೆಯ | ತಪ್ತಿವ ವಿಹರಣಿಕ್ಕಂ ಮಾ ವಿಹರಣಿ ಅಣ್ಣದವ್ಯೇಮ || ೪೧ || ೪. ಸ. ಸಾ., ಸಂ. ಶ್ರೀ ಮಿಸೆಂ ಲಾಣ್ಣರಾಯರು.

ಭಗವಾನ್ ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯರು ಅಪ್ಯಂತಕೊಡಿಸಿರುವರು.

ಕಾಗ ಜ್ಯೇಷಣತತ್ತ್ವದ ಸ್ಥಾಲರೂಪವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿದುವನು; ಜ್ಯೇಷಣಿದಾಂತದ ರೂಪೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವನು; ಜ್ಯೇಷಣಧರ್ಮದ ಸಾರವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ತೋರಿಸುವನು.

ಮಿಗಷ್ಟ್ವಾಪ್ಯ ಮಹಸ್ಯಿಕಾಯಮೆನಿಷ್ಪೇದಂ ತತ್ತ್ವವೇಳಂ ಮನಂ |
ಬುಗಲೋಂಬತ್ತು ಪದಾರ್ಥಮಂ ತಿಳಿದೂಡಂ ತನ್ನತ್ತ್ವನೀ ಮಯ್ಯಂದಂ |
ದುಗ್ದಿಂ ಬೇರೆದೇನ ಬೇತನಮೆ ಚೀವಂ ಬೇತನ ಭಾಸರೂ |
ಈಗಡಾ ಯೆಂದರಿದಿರ್ದರ್ವನೇ ಸುಖಿಯಾ ರತ್ನಾಕರಾಧಿತ್ಯರಾ || ೫ ||

‘ಷಡ್ಪ್ರವ್ಯ’ವನ್ನು ತಿಳಿದು, ‘ಅಸ್ತಿಕಾಯ’ವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ‘ವಳ್ಳತತ್ತ್ವ’ಗಳನ್ನು ಗೃಹಿಸಿ, ‘ಒಂಭತ್ತು ಪದಾರ್ಥ’ವನ್ನು ಅರಿತು ಸುಮ್ಮಾನಾದರೆ ಸಾಲದು; ಮ್ಯಾಯೇ ಬೇರೆ, ಆತ್ಮ ಕೂಡ ಮ್ಯಾಗೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ, ಮ್ಯಾ ಎಂದಿದ್ದರೂ ನಿಷಿಸುವುದು! ಆತ್ಮ ಸ್ವಿರವಾದುದು, ಜ್ಞಾನರೂಪಿಯಾದುದು ಎಂದು ಬಿಕಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾತ ನಿಜವಾಗೂ ಸುಖಿ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ರತ್ನಾಕರ. ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತರಿಗೆ ಜ್ಯೇಷಣ್ಮರ್ ಒಂದು ವಚ್ಚೆರಿಕೆಯಿತ್ತಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಪಾರಂಗತ್ಯ ವನ್ನು ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಗಳಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಜ್ಯೇಷಣತತ್ತ್ವರಕ್ತಗತವಾಗಿ ಆರ್ಚಣೆಯಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾತಳೆಯಬೇಕು. ಇಷ್ವಾಗದ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಪರ್ಯಾವರಣವಾದರೆ ಕತ್ತೆ ಸಕ್ರೆಮಂಡಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಂತಾಗುವುದು! ಜ್ಯೇಷಣಿದಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ರತ್ನಾಕರ ನಾಲ್ಕು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸೂಚಿಸಿರುವನು. ಇದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವಾಗ ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಾತೇ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರತಿಗಳಾಗಿಬಿಡುವುದು.

ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ-೨

ಅಸ್ತಿರವಾದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಸ್ವಿರವಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಗುಟ್ಟನ್ನೂ ಆತ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ರತ್ನಾಕರ ಸೋಗಸಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು.

ಅರಿವಿಂದಿಳಿ ಸಲಕ್ಷ್ಯಮಾತ್ರವಿರವಂ ದೇಹಂಬೋಲೀ ಕಣ್ಣ ತಾಂ |
ಗುರಿಯಾಗಂ ಶಿಲೆಯೊಳ್ಳುವರ್ಣಾಮರಲೋಳ್ಳಿರಭ್ಯಮಾ ಕ್ಷೀರದೋಳಾ ||
ನರು ನಯಾಷ್ಟಂದೋಳಿಗ್ರಿಯಿರ್ವತರದಿಂದೀ ಮಯೋಳ್ಳಂದಿರ್ವನೆಂ |
ದರಿದಭಾಗಿಸೇ ಕಾಣ್ಣಮೆಂದರುಹಿಡ್ದೆ ರತ್ನಾಕರಾಧಿತ್ಯರಾ || ೬ ||

೧. ಷಡ್ಪ್ರವ್ಯ: (1) ಜೀವ, (2) ಪುದ್ದಲ, (3) ಧರ್ಮ, (4) ಅಧರ್ಮ, (5) ಆಕಾಶ, (6) ಕಾಲ.

೨. ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯ: (1) ಜೀವಾಸ್ತಿಕಾಯ, (2) ಪುದ್ದಲಾಸ್ತಿಕಾಯ, (3) ಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯ, (4) ಅಧರ್ಮಾಸ್ತಿಕಾಯ, (5) ಆಕಾಶಾಸ್ತಿಕಾಯ. ಬಹುಪ್ರದೇಶೀ ದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿಕಾಯವೆನ್ನುವರು. ಷಡ್ಪ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಂದು ಏನ ಉಳಿದ್ದೆಯ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಬಹುಪ್ರದೇಶೀ ಆಗಿವೆ. ಜ್ಯೇ. ಸಿ. ಪ್ರ., ಪ್ರ. ೪೪.

೩. ಸಪ್ತತತ್ತ್ವ: (1) ಜೀವ, (2) ಅಜೀವ, (3) ಅಸ್ರವ, (4) ಬಂಧ, (5) ಸಂವರ, (6) ನಿರ್ಜರಾ, (7) ಮೋಕ್ಷ.

೪. ನವಪದಾರ್ಥ: ಸಪ್ತತತ್ತ್ವಗಳೊಡನೆ ಪಾಪ, ಪುಣಿ ಕೊಡಿದಾಗ ನವಪದಾರ್ಥವಾಗುವುದು.

ಆತ್ಮವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಲಾರೆವು. ಬೇಕಾದರೆ ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದ ನೋಡಬಹುದು. ದೇಹದಂತೆ ಸ್ಥಾಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಎಂದಿಗೂ ಗೋಚರಿಸದು. ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರವಿರುವಂತೆ, ಮನಮದಲ್ಲಿ ಕಂಪು ನೆಲೆಸಿರುವಂತೆ, ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಶಿಲ್ಪಗಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಡಗಿರುವಂತೆ ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಡಗಿರುವುದು—ಜ್ಯೇನರ ‘ಆತ್ಮ’ ಬೇರೆಯಲ್ಲ ‘ಪರಮಾತ್ಮೆ’ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆತ್ಮ ಆನ್ವಾಪ್ತದಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತನ್ನ ಸಿಹಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನೆನಿಸಿರುವುದು.

ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ಯ ಮತಾಚಾರ್ಯರೂ ಮೇಲಿನಂತೆ ಗುರುತಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವರು. ರತ್ನಾಕರ, ಆತ್ಮವನ್ನು ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದು ಸಾಧಿಸಲು ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಶಿಲ್ಪ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಅನ್ಯಧರ್ಮೀಯರೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರೀಗಿಸಲು ಇಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು.

ನೆಲದಮರಣ ನಿಧಾನದಂತೆ, ಘಳದಮರಣ ರುಚಿಯಂತೆ,
ಶಿಲೆಯಮರಣ ಹೇಮದಂತೆ, ತಿಲದಮರಣ ತೈಲದಂತೆ,
ಭಾವದಮರಣ ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿಪ್ಪ ಚನ್ಮಾಲ್ಲಿಕಾಜುಣಸನ
ನಿಲವನಾರು ಅರಿಯಬಾರದೂ || ೭ ||

ಘುಹದೇವಿಯಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ತುಂಡಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬಿತ್ತಿರಿಸಿರುವಳು. ಜ್ಯೇನಿಧಿಂತದ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದೊಂದು ಆತ್ಮವೂ ಅವುಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮೆ. ಆತ್ಮನಿಗೆ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿವೆ—(೧) ಬಹಿರಾತ್ಮೆ, (೨) ಅಂತರಾತ್ಮೆ, (೩) ಪರಮಾತ್ಮೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶೀಂದಿಯೂ ತನ್ನ ನೆಜರಳಿಪವನ್ನು ಪಡೆದಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗುವುದು. “ಬಹಿರಾತ್ಮರ ಒಬ್ಲ ವೆಲ್ಲ ವಿಷಯಸುಖಿದ ಕಡೆಗಿರುತ್ತದೆ; ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಇವರೂ ರಸಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಉಲ್ಲಿಸಿರುವ ಸ್ವಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ದಿದ್ದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರಾಗಿ ಅಲೆವರು. ಅಂತರಾತ್ಮಕರು ರಸಿಮಂಬಿಗಳಿಂದಿಂತೆ; ಆತ್ಮನ ಅನುಪಮ ಸೌಂದರ್ಯೋಪಾಸಕರಿವರು! ಅಂತರಾತ್ಮಕರು ಪಕ್ಷಗೊಂಡಮೇಲೆ ಆಗಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದ ಮೋಗಸಾಲೆಯವರೆವಿಗೂ ಹೋಗಿ ಅದರ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಉಂಟಿಸುವರು. ರಸಾನಂದದಲ್ಲಿ ಸ್ವಿರಗೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೆರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರೆ ಶಂಕರಾತ್ಮರು. ಇವರು ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ‘ಶುಕ್ಕಧಾನ್ಯ’ದ (ನಿರ್ವಿಕಲ್ಲು ಸಮಾಧಿ) ಪ್ರಾಧಿಮಿಕಾರ್ಥಿಯನ್ನುಸಾಧಿಸುವರು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕರ್ಮ ಉಲ್ಲಂಘಗೊಂಡಾಗ ಅಂತರಾತ್ಮರೂ ಬಹಿರಾತ್ಮರ ದೇವ. ದೇವ. ವ.

೪. ಆಗಮದೋಳ ಪದಿನಾಲ್ಕು ಗುಣಾಳ್ವಾನ | ಯೋಗವ ಪೇಳ್ಳಿರಂತವನು |
ಖಾಸಿಸಿ ಮೂರು ಗುಣಾಳ್ವಾನವೆಂದು ಪ್ರ | ಯೋಗಿಪರಧಾತ್ಮಾತ್ಮದಲ್ಲಿ || ೪ ||
ತೋಡಿಗೆ ಮೂರು ಬಹಿರಾತ್ಮರೊಂಬತ್ತಾಗಿ | ನಡುವಿರ್ದರಂತರಾತ್ಮಕರು ||
ಶಡೆಯೊಳಿಬ್ಬಿರು ಪರಮಾತ್ಮರು ಪದಿನಾಲ್ಕು | ರಡಕ ಮೂರೆರೊಳು ಸುಗಮಾ || ೪ ||

ಬ್ರ. ಷ್ವ. ಉಳಿನೆ ಸಂ.
ಒನ್ನೆ ಗುಣಾಳ್ವಾನದ ಪರೆಗ ಬಹಿರಾತ್ಮರ ಚಿಡಾಪಿ; ಇನ್ನೆ ಗುಣಾಳ್ವಾನದಿಂದ ಇನ್ನೆ ಗುಣಾಳ್ವಾನ ಪೂರ್ವಿಂತರಾತ್ಮರ ಸಂಭಾರ; ಇನ್ನು ಮತ್ತು ಇಳನೆ ಗುಣಾಳ್ವಾನಗಳು ಪರಮಾತ್ಮರ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ.

ರಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಗೆ ಮುಗ್ಗಿರಿಸಬಹುದು. ಪರಮಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಯ ಮೊದಲಫುಟ್ಟಿ ಅರಹಂತಾವಸ್ಥೆ; ಇವರ ಸ್ಥಿತಿ ಬೆಂದನುಲಿಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಫುಟ್ಟಿ ‘ಅಯೋಗಕೆವಲಿ’. ಸಿದ್ಧಾನಾದಾಗ ಅತ್ಯೈವಿಕಾಸಕಲೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುವುದು. ಒಮ್ಮೆ ಪರಮಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಗೇರಿದ ಜೀತನ ಸಿದ್ಧಾಗಬೇಕೆ ವಿನತ ಎಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಗಾಗಲಿ, ಬಹಿ ರಾತ್ಮಾವಸ್ಥೆಗಾಗಲಿ ಇಳಿಯಲಾರದು.”^{೨೨}

ಕರ್ಮಾಳಿತ್ವೇರ್ ಪ್ರಾಗ್ಮಾಂವರ್ಣದಗುಣಂ ಕಾಷ್ಟಂಗಳೊಳ್ಳೇರ್ವಕೆ |
ಚ್ಯಾಲ್ಜ್ ಕಚ್ಚಿನ ಚಿಹ್ನವ ಕೆನೆಯಿರಲ್ಲಾಲೊಳ್ಳತ ಭಾಯಿಯೆಂ ||
ದಲ್ಲಿರ್ ಬಣ್ಣಪರಂತುಕ್ ತನುವಿನೊಳ್ಳ ಚ್ಯಾನ್ಯಮುಂ ಚೋಧಮುಂ ||
ಸೊಲ್ಲಂ ಜಿವಗುಣಂಗಳಿಂದರುಖಿದ್ದೆ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ಯರಾ || ೪ ||

ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಕಾಂತಿ ಬಂಗಾರದ ಗುಣವಾಗಿದೆ, ಕಿಚ್ಚೇ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಕೆಚ್ಚಿಗಿ ನೆಲಸಿದೆ. ಹಾಲಿನ ಮೇಲೆ ತೆಲುವ ಕೆನೆಯೇ ತುಪ್ಪದ ಮನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಜೀವ, ಜೀತನವಾಗಿ, ಭ್ರಾನವಾಗಿ, ವಚನವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ರತ್ನಾಕರ ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು. ರತ್ನಾಕರತಕದಲ್ಲಿ ದರೋ ಶಾಸ್ತ್ರಾಕ್ತವಾಗಿ ಅದನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವನು. ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಅತ್ಯಾಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವನು.

ಮತ್ತಾಕಲ್ಲನೆ ಸೋದಿಸಲ್ಪನಕಪುಂ ಕಾಣ್ಯಂತೆ ಪಾಲಂಕ್ರಮಂ |
ಚೆತ್ತೊಳ್ಳಂ ಮಥನಂಗಿಯಲ್ಪುತಮುಂಕಾಣ್ಯಂತೆ ಕಾಷ್ಟಂಗಳಂ ||
ಚತ್ತಂಬಂ ಪ್ರಾಸೆದಗ್ಗಿ ಕಾಣ್ಯತೆರದಿಂ ಮಯ್ಯೇರೆ ಬೇರಾನನು |
ತ್ರಿತ್ತಭ್ರಾಸಿಸಲೆನ್ನ ಕಾಣ್ಯದರಿದೇ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ಯರಾ || ೫ ||

ಕಲ್ಲನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದಾಗ ಬಂಗಾರ ಹೊರಬರುವುದು; ಹಾಲನ್ನು ಕಾಸಿ ಕೆನೆ ಗಟ್ಟಿಸಿ ಕಡೆದಾಗ ಒಷ್ಘವಾದ ತುಪ್ಪ ತಾನಾಗೆ ಬರುವುದು; ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬಿರುಸಾಗುಜ್ಜಿದರೆ ಕಿಡಿ ಹಾರಿಬರುವುದು.

ಸಂದಭೋರ್ಜಿತವಾಗಿ ಸೂಕ್ತವಾದ ಕ್ರಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬಂಗಾರ, ತುಪ್ಪ, ಬೆಂಕಿ ಇವನ್ನು ಬೇರೆಡಿಸಬಹುದು. ಅಂತ ಆತ್ಮವನ್ನೂ ದೇಹದಿಂದ ಬೇರೆಡಿಸುವ ವಿಧಾನಪೋಂದಿದೆ. ಆತ್ಮವೇ ಬೇರೆ, ದೇಹವೇ ಬೇರೆ ಎಂಬ ಭೇದವಿಭಾಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಾಗಿದರೆ ಆತ್ಮವನ್ನೂ ಕಾಣುವುದು ಕಷ್ಟವೇನಲ್ಲ. ‘ಹಂಂಕಲೋಪಾಷನೇ’ಯಿಂದ ಜೀವ ತನ್ನ ಸ್ವಾಸ್ತರೂಪವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ರತ್ನಾಕರ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿರುವನು. ಈಗಹನತತ್ತ್ವವನ್ನು ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾಕವಿ ಸರಸವಾಗಿ, ಸರಳವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು. ಉಂಡವ ತೇಗಿದಂತೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಈ ಮಹಾಯೋಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿರುವನು.

ಕಲಿತು ಮರದುದೊಂದು ಪದ್ಯವ ನೆನೆದದ | ಸೋಳಾಲೋಚಿಪಂತೆ ||
ತೀಳವ ಬೆಳಗು ನನ್ನ ರೂಪಂದು ನೆನಹು ಮ್ಮೆ | ಯೋಳಾದಲಾತ್ ಶೋರುವನ್ನೆ || ೨೩ ||

ಉ. ಬ್ರಹ್ಮಪು. ‘ರತ್ನಾಕರಸಿದ್ಧನ ಹಂಸಕಲೆ’ ಪ್ರ. ಕ. ೪೦-೪, ಪ್ರ. ೧೨೨.

ಉ. ಭ. ಷ್ವ. ಅನೇ ಸಂ.

ಸುರಚಿರ ಧಾಯಪ್ರತಿಮಗೆ ಧಾಯ | ಪುರಾಷೆ ಸದ್ಯಕನನೆಂದು ||
ಸೃಂಸುತ ಕಣ್ಣಾಚ್ಚಿ ಸೋಡಿದರವರಂತೆ | ಪರಮಾತ್ಮ ಶೋರುವನೊಳಗೆ || ೨೨ ||
ಎಳೆಮಿಂಚನಂದದ ಚೋಂಬೆಯೋ ತಿಂಗಳ | ತಿಳವೆಂಗಿಸೊಳಾದರೂಪ್ಯೋ ||
ವಚಕನ ಪ್ರತ್ಯೇಯೋಯನೆ ಕ್ರಮದಿಂದ | ಹೊಳವುದೊಳಗೆ ಕನ್ನ ರೂಪ್ಯೋ || ೨೩ ||
ಮದಿಯಲ್ಲ ನಡೆಯಲ್ಲ ತನುವಿಲ್ಲ ಮನವಲ್ಲ | ಕಡೆಗೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯವಿಲ್ಲ ||
ಕಡುಸುಬಿ ಸುಜ್ಞಾನಾಂತಿಯರೂಪಾಗಿ | ಪ್ರಾದಲುತುಂಬಿಹುಡಾತ್ ರೂಪ್ಯೋ || ೨೪ ||

ರತ್ನಾಕರನ ಶತಕಕ್ಕೂ ವೈಭವಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರ ಅಜಗಜಾಂತರ! ಶತಕ, ಶಾಸ್ತ್ರದ ಚೀಕ್ಕಣಿಸಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತವಾಗಿ ವಿವರಣೆ ನೀರಸವ್ಯಾ ಕ್ಷೇಪ್ಯವ್ಯಾ ಆಗಿದೆ. ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ದಿನು ಬಂದರೂ ಕಲೆಯಾಗಿ ಬಂದು ವೈಭವಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವುದು. ಇನ್ನು ಎಲ್ಲ ವೈಭವಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಆತ್ಮಸಿರಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆ? ಶತಕದ ಮಾರ್ಗ ಗದುಸಾದ ಮಾರ್ಗ; ದಾರಿಮೋಕಣಿಗೆ ಬೇಸರತಂದು ಆಯಾಸಪುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗ. ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ದರೋ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಲೆಯನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಾಗ ನಂದನವನವೇ ಇದಿರಾದಂತಾ ಗುಫುದು! ಜೆನಮಳಿ ಕರೆದಂತಾಗುವುದು!

ಅಂಗುಷ್ಟಂ ಮೆಲದಾಗಿ ನೆತ್ತಿಪರಗಂ ಸರಾಂಗ ಸಂಪೂರ್ಣಾನು |
ತ್ವಂಗ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ಸುದರ್ಶನಮಯಂ ಹಾರಿತ್ತೇಜೋಮಯಂ |
ಮಾಂಗಲ್ಯಂ ಮಹಿಮಂಸ್ಯಮಯಂಭು ಸುಖಿನಿಬಾಧಂ ನಿರಾಪೇಕ್ಷಿ ನಿ |
ಮೃಂಗಂಬೋಲ್ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂದರುಪಿದ್ದೆ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ಯರಾ || ೨ ||

“ಅಂಗುಷ್ಟಿದಿಂದ ನೆತ್ತಿಯತನಕ ಸರಾಂಗದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮ ಹರದಿರುವನು. ಸಿದ್ಧಾಯದ್ವಿಯಿಂದ ಸೋಡಿದಾಗ ಆತ್ಮ, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ, ಸರವದಶೀಯಾಗಿ, ಭಾರಿತ್ಯ ಮಯನಾಗಿ ಪರಂಜ್ಯೋತಿರೂಪನಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸುವನು. ಮಂಗಳಕರನಾಗಿ, ಮಹಿಮಾವಂತ ನಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಆಗಿ, ಅನಂತಮಂಬಿಯಾಗಿ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಬಾಧೆಗೊಳ್ಳದವನಾಗಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಯಸೆದವನಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವನು.” ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶಿ, ಒಂದೂದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಜ್ಯೇಸುದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಹೊಲೆಕೆಯಿದೆ. ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಬಂದು ಕಣ್ಣಾಗೆ ಸೆಂದರೆ ಹಿಂದೂದರ್ಶನದ ಆತ್ಮ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಬಂದಂಶ ಮಾತ್ರ. ಜ್ಯೇಸುದರ್ಶನದ ಆತ್ಮ, ಯಾರ ಅಂಶವೂ ಅಲ್ಲ; ಒಂದೂದು ಆತ್ಮವೂ ಅವಕ್ತ ಪರಮಾತ್ಮ. ವೈಕ್ರಾಂತಿಕ ಮಹಾಕವಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ರತ್ನಾಕರ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿರುವನು. ಈಗಹನತತ್ತ್ವವನ್ನು ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾಕವಿ ಸರಸವಾಗಿ, ಸರಳವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು. ಉಂಡವ ತೇಗಿದಂತೆ ಆತ್ಮವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಈ ಮಹಾಯೋಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿರುವನು.

ನ ಹಾಯತೆಮ್ಮಿಯತೆ ವಾ ಕದಾಚಿ | ನಾಯಂ ಭೂತ್ವಾಭವಿತಾ ವಾ ನ ಭೂಯಃ ||
ಅಚೋನಿತ್ಯಾತ್ಮಕೋಯಂ ಪ್ರಾಣೋ | ನ ಹನ್ನತೇ ಹನ್ನಮಾನೇಶರೀರೇ || ೨೦ ||
ಉ. ಭ. ಷ್ವ. ಅನೇ ಸಂ. ಉ. ಅ. ಯೋ, II

ಆತ್ಮ ಎಂದಿಗೂ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಸಾಯಂಪುದೂ ಇಲ್ಲ; ಇವನು ಮೊದಲಿದ್ದು ಆ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಇವನು ಅಜನು, ನಿತ್ಯನು, ಶಾಶ್ವತನು, ಪುರಾಣನು, ಶರೀರವು ಹತವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮ ಹತನಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ವೇದಾವಿನಾಶಿಸಂ ನಿತ್ಯಂ ಯ ವಿನಮಜಮವ್ಯಯಮ್ |
ಕಥಂ ಸ ಪುರುಷಃಪಾಧ್ ಕಂ ಘಾತಯತಿ ಹಂತಿಕಮ್ || ೧ ||

ಪಾಧ್, ಈತನು ಅವಿನಾಶಿಯ, ನಿತ್ಯನು, ಅಜನು, ಅವ್ಯಯನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಯಾರು ತಿಳಿಯುವನೋ ಅವನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ, ಹೇಗೆ ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ—ಈ ರೀತಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಗವದ್ವಿತೀಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಬಿಸಿಲಿಂ ಕಂದದ ಬೆಂಕಿಯಂ ಸುಡದ ನಿರಿಂ ನಾಂದಮಾಸಿ ಭೇ |
ದಿಸಲುಂ ಬಾರದ ಚಿನ್ಯಯಂ ಮರದು ತನ್ಮಳ್ಳಂ ಪರಧಾನದಿಂ ||
ಪಸಿವಿಂದಿ ಬಹುಬಾಧೆಯಂ ರುಚಣಳಿಂ ಕೇಡಾಗುವೀ ಮಯ್ಯ ಸಂ |
ದಿಸಿದಂ ತನ್ನನೆ ಚಂತಿಸಲ್ಪುವಿಯಲೂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨ ||

ಬಿಸಿಲಬೇಗೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ತಟ್ಟಲಾರದು; ಬೆಂಕಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಸುಡಲಾರದು; ನಿರು ಇದನ್ನು ನೆನಸಲಾರದು; ಹರಿತವಾದ ಕತ್ತಿ ಇದನ್ನು ಸಿಳಲಾರದು. ಇಂಥ ಚಿನ್ಯಯನಾಗಿದ್ದು ಆತ್ಮ ತನ್ನ ಶ್ರೀಯಸ್ವನ್ನು ಮರತು ತನ್ನದಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಬಾಲುಬಾಯ್ಯಿಟ್ಟು, ಹಸಿವಿಂದ ಕಂಗಾಲಾಗಿ, ಬಹುಬಾಧೆಯಂದ ಬೇಗುಗೊಂಡು ರೋಗರುಚಿನದಿಂದ ನರಳುವ ಮ್ಯಯೇ ತನ್ನದಂದು ಭೂಮಿಸಿ ಬವಣೆಪಡುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ! ನಿಜಾತ್ಮನಿಗೆ ಮರಪೋಕ್ಕು ಸುಖಿಯಾಗಬಾರದೆ?—ಎಂದು ರತ್ನಕರಯೋಗಿ ಪ್ರವಾದಿಯಂತೆ ಜೀವಕೋಟಿಯನ್ನೆಚ್ಚಿ ರಿಸಿರುವನು. ಅನುಕಂಪೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ‘ಕೇಡಾಗುವೀಮಯ್ಯ ಸಂದಿಸಿದಂ!’ ಎಂದು ತಾಯ್ಯರುಳಾಗಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿರುವನು. ‘ತನ್ನನೆ ಚಂತಿಸಲೂ ಸುಖಿಯಾಲಾ!’ ಎಂದು ಮರುಕಗೊಂಡು ಕೈಬಿಂಬಿ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವನು; ಕೈಯೆತ್ತಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರುವನು.

ಕುರುಕ್ಕೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಗಿಟ್ಟು ಭಾರಂತಿಯಂದ ಬೊಬ್ಬಿಹಾಕಿದ ಅಜುಂನನನ್ನು ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆನಯಬೇಕು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನ ಬಾಳ್ಳೂ ಒಂದೊಂದು ಕುರುಕ್ಕೇಶ! ಎಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಷ್ವಾನಿಷ್ವಾಗಳ ಹೋರಾಟ; ಭವರೋಗಿಯಾಗಿ ಬವಣೆಪಡುತ್ತಿರುವ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟ ಜೀವಿಗಳ ಜೀರಾಟ; ಒಮ್ಮೆ ಅಜ್ಞಾನ, ಒಮ್ಮೆ ಸುಜ್ಞಾನ ಇಷ್ವಾಗಳ ಕಾದಾಟ! ‘ಆತ್ಮನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ‘ಸರ್ವಜ್ಞ’ನೂ ‘ಸರ್ವದರ್ಶ’ಯೂ ಆಗಿರುವನು. ಆದರೂ ‘ಕರ್ಮರಜ’ದಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆತ್ಮನು ‘ಸಂಶಾರಿ’ಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಂದ ತಿಳಿಯಲು ಆಸಮಧರ್ವನಾಗಿರುವನು.’

ಭಗವದ್ವಿತೀಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು.

ಂ. ಅ. ಯೋ. II

ಉ. ಸೋ. ಸವ್ಯಾಣಾ ದರಿಸಿಕಮ್ಮೆ ರ ವಿಷಣುಮೇಣ ವಚ್ಚಣ್ಣೋ |

ಸಂಶಾರ ಸಮಾವಸ್ಥೋಣ ವಿಷಣಾದಿ ಸವ್ಯ ದೋಷವ್ಯಂ || ೧೪ || ಸ. ಸಾ.

ಸ್ವನಂ ಭಂದಂತಿ ಶಸ್ತ್ರಾಣಿ ಸ್ವನಂ ದಹತಿ ಪಾವಕಃ |
ಸಚ್ಚೆನಂ ಕ್ಷೇದಯಂತ್ಯಾಪೋ ನ ಶೋಷಯತಿ ಮಾರುತಃಃ || ೧೫ ||

ಆತ್ಮನನ್ನ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಕತ್ತರಿಸಲಾರವು; ಬೆಂಕಿಯು ಸುಡಲಾರದು; ನಿರು ನೆನೆಯಿಸಲಾರದು; ನಾಳಿ ಒಣಿಸಲಾರದು.

ದೇಹೇ ನಿಕ್ಷಮವಧ್ಯೇಯಂ ದೇಹೇ ಸರ್ವಸ್ಯಭಾರತ |
ತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ನತ್ಯಂ ಶೋಚಿತಮಹಸಿಃ || ೧೬ ||

ಅಜುಂನ, ಎಲ್ಲರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಈ ಆತ್ಮನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗು ಪ್ರದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಮರಿತು ಚಂತಿಸಬಾರದು—ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂದರ್ಶನಕ್ಕೂ ಜೈನದರ್ಶನಕ್ಕೂ ತೀರೆ ನಿಕಟವಾದ ಹೋಲಿಕೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೂದರ್ಶನದ ಜೀವಾತ್ಮ್, ವಿಶ್ವಾತ್ಮನ ಒಂದಂತವಾದರೆ ಜೈನದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಆತ್ಮಪೂ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದುದು. ಇದು ಯಾರ ಅಂಶವೂ ಅಲ್ಲ; ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರ ಹಂಗೂ ಇಲ್ಲ; ಯಾರಲ್ಲೂ ಇದು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛರಾಪವನ್ನು ಪಡೆದಾಕ್ಷಣ ಈ ಆತ್ಮವೇ ಪರಂಚೋತ್ತರಾವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ ಶ್ರೀಲೋಕಪೂಜ್ಯನಾಗಿ ರಾಾಜಿಸುವುದು!

ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಶಾರ ಒಂದು ಪ್ರವಾಸವೇ ಹೊರತು ನಿವಾಸವಲ್ಲ

ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಹರಿದು ಉಬ್ಬರವಿಳಿತವಿಲ್ಲದೆ ಮನ ಮೋಹಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಶತಕದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಭಾವೋದೇಕದಿಂದ ರತ್ನಕರನ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆ, ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉಲ್ಲಾಪಾತದಂತುರುಳಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಶೈಲಿ ಆವೇಶಪೂಜಾವಾಗಿ ರಾಘಗೋಳುವುದು! ಕಾವ್ಯದ ಸರಸ ಸನ್ನವೇಶಗಳಿಗ ಭರತೇಶವೈಭವ ಆಗರವಾದರೆ, ಬಾಳಿನ ವಿರಸ ಸನ್ನವೇಶಗಳಿಗ ಶತಕ ಮಿಸಲಾಗಿದೆ! ಸಹ್ಯದಯರನ್ನು ಆನಂದದಿಂದಬ್ಬಿಸಿ ರತ್ನಕರ, ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯತ್ತ ಸೆಲೆಯುವನು; ಶತಕದಲ್ಲಾದರೋ ನಮ್ಮನ್ನು ಗದರಿಸುವನು, ಕೆಲವೋಮ್ಮೆ ದರದರ ಎಳೆದಾಡುವನು. ಇಲ್ಲಿನ ಶೈಲ್ಕೇಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಬಂಧವಿದೆ. ನಿಮ್ಮರನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಚ್ಚಿರಿಸುವಾಗ ಇಂಥ ಬಂಧವೇ ಬೇಕಾಗುವುದು.

ಒಡಲೆಂಬಿಜಡನಂ ಲಯಿಪ್ಪಕರನಂ ನಿಶ್ಚಯಂ ದುಷ್ಪಂ |
ಪಡಿಮಾತೇಂ ಹೆಸಂನಂ ಮಹತ್ವನ ಹಹಾ ತಮ್ಮಂದು ಸಾಮಧ್ಯಂದಿಂ ||
ಸದೆಯಿಷ್ಪಂ ರಥಿಕಂಚೋಲೇಂ ಸುಡಿಯಿಪಂ ಮಾರ್ದಂಗಿಕಂಚೋಲ್ಲಿಸು |
ಇಂದುವಂ ಜೋಹಟಿಗಂಚೋಲೇಂ ಕುಶಲನೋ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೧೭ ||

ಇಲ್ಲಿ ದೇಹದ ನಿಕ್ಷಪ್ತತೆಯನ್ನೂ ಆತ್ಮದ ಶಕ್ತಿಪೂಜಾವಾದ ಕುಶಲತೆಯನ್ನೂ ಮನಮುಖ್ಯವಂತೆ ಜೊತೆಗೆ ಮನಕಲಪವಂತೆ ವಿವರಿಸಿರುವನು.

‘ದೇಹ’ ಕೇವಲ ಜಡವಸ್ಸು; ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳಿ ಇದು ಮಣಿಮುಕ್ತಪ್ರದು; ಈ ದೇಹ

ಂ. ಅ. ಯೋ. II

ಚೈತನ್ಯರಹಿತವಾಗಿಯೂ ಕಲುಹಿತವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂಥ ಒಂದು ಹೊವೆ ಸ್ನೇ! ಇಂಥದನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆತ್ಮ ತನ್ನ ಸಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವನು; ಮದ್ದಲೆಯಂತೆ ಈ ಜಡದೇಹವನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆಟ ಮುಗಿದ ತಕ್ಷಣ ನಟ ತನ್ನ ವೇಷವನ್ನು ಕಿತ್ತೋಗೆವಂತೆ ಆತ್ಮಪೂರ್ ಕೂಡ ಈ ದೇಹವನ್ನು ದೂಡಿ ಬಿಡುವನು!—ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಅತ್ಯಾದಕಜ ಸೇಳಿದು ಅದರ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳು ಕ್ಷುಲ್ಲಕವಾದ ದೇಹಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೇಸುವಂತೆ ರತ್ನಕರ ವಿವರಿಸಿರುವನು.

ಬೀಳ್ಳಿಪ್ರಂ ತನುವೆಂಬ ಪಂದೊವಲ ಕೂರಾಸಂಗಳಂ ತೊಟ್ಟು ತಾ |
ನೇಳ್ಳಿಪ್ರಂ ತನುಗೂಡಿಸಂಭರಿಪನಾ ಮೆಯ್ಯಾಡಿ ತನ್ನ್ನುಳ್ಳಿಮಂ ||
ಕೇಳ್ಳಿಪ್ರಂ ತನುಗೂಡಿ ತತ್ತುನುಗೆ ಜೀವಂ ಪೇಸಿ ಸುಭ್ರಾನದಿಂ |
ಪೇಳ್ಳಿಪ್ರಂ ಶಿವನಾಗಿಯೇಂ ಚದುರನೋ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರ || ೧೦ ||

ಈ ಜೀವ ಹಸಿಯ ಚಮುಚದ ಕವಚದಂತಿರುವ ದೇಹವನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ತೊಳಳಾಡುತ್ತಿರುವನು! ಮೈಯೆಡನೆ ಏಳುತ್ತ ಬೀಳ್ಳಿತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನು! ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಂಡೆ ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ತರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು! ಕೊನೆಗೆ ಈ ತೊಗಲ ಚೀಲಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ, ‘ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ’ದಿಂದ ಸುಜ್ಞಾನದಿಂದ ಈ ಬೇವ ಪರಮೇಶ್ವರನಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸುವನು! ಎಂಥ ಚದುರ ಈತ! ಕತ್ತಲಕೊಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಂಡೆ ಬೆಳೆಕನ್ನು ಕಾಣುವ ಅತ್ಯಾದ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ರತ್ನಕರ ಕೊಂಡಾಡಿರುವನು.

ಬೂರಂಪಾರಿಯೋಳ್ಳು ಯೂಧ್ರ್ಯ ಗಮನಂಗಿಟ್ಟುವಿಯೋಳ್ಳು ದೂ ||
ಖ್ಯಾತೇಸಲ್ಲುಂಗಿ ಗಾಳಿಯಿಂದುರ್ಜ್ಞ ಪ್ರಾಲ್ಯಮಂಗಳಿಂ ನಾಂದು ಮೆ ||
ಯಾರ್ಥಂ ದಾಳ್ಳರ ಕರ್ಮಮೌಯ್ಯಿಡೆಗೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರ್ಜೆನಂತಲ್ಲಾದಾ |
ನಾರೀ ಸಂಸ್ಕೃತಯಾರೋ ಮೋಕ್ಷಕನೆ ನಾಂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರ || ೧೧ ||

ಈ ವ್ಯತ್ಪತ್ತವನ್ನೂದಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ತಿಳಿಗೇಡಿತನಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗಡಿರನು; ತಾನು ಸಂಸಾರದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಂಡಲೆಯುತ್ತಿರುವುದರ ಪ್ರಾಣಾನುಭವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಆಗದಿರದು. ರತ್ನಕರ ಒಮ್ಮೆ ಆತ್ಮನೆ ‘ಅನಂತಶಿರಿ’ಯತ್ತ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೇಳಿದು ರೋಮಾಂಚನವುಂಟುಮಾಡುವನು; ಅದನ್ನೇ ಆನಂದದಿಂದ ನಾವು ಮೆಲುಕುಹಾಕುತ್ತಿರುವಾಗೇ ದೇಸಿಗರಾಗಿ ಪರದಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಬವಣೆಯನ್ನು ಮಹಾಯೋಗಿ ಎತ್ತಿತೋರಿಸುವನು. ರತ್ನಕರನ ಕಾವ್ಯದ ಸೇಳಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಾವು ಒಮ್ಮೆ ಅದರೊಡನೆ ಮೇಲೇರಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದದುವ್ಯಾನ ಪ್ರಪಾತಕ್ಕುರುಳಬೇಕಾಗುವುದು! “ಬೂರುಗದ ಅರಳಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಹೋಗಿದೆ; ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ತನ್ನ ಮೇಲಾಟವನ್ನೂ ಹಾರಾಟವನ್ನೂ ನೀಗಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದುಬಿದ್ದ ಅರಳೆಯ ಮೈಲ್ಲು ಧೂಳೋ ಧೂಳು! ಸುಳಿಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಒಮ್ಮೆ ಹಾರಾಡಿದರೆ ಮರು ಚಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಗುರುಳಿ ಅದು ಒದ್ದುಬೇಕಾಗುವುದು. ಅಂತ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮಪೂರ್ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಸವಜವಾದ ತನ್ನ ಉದ್ಘಾಗಮನವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡು ಕರ್ಮನುಸಾರ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ! ಸಂಸಾರ ನಮ್ಮ ನಿವಾಸವಲ್ಲ,

ಇದೊಂದು ಪ್ರವಾಸ! ಅಬ್ಜ್ಯತಸುವಿವಾದ ಮೋಕ್ಷವೇ ನಮ್ಮ ಸ್ವಿರನಿವಾಸ!—ಇಲ್ಲಿಯ ವಿವರಣೆ ಕರುಳನ್ನು ನುಲಜದಿರದು. ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿರಿಗಿದರೂ ಲತಾಂಗಿಯರ ಸುಳಿದಾಟ! ಆಗಾಗ ನಾದಮಾಧುರ್ಯದ ಹೊನಲು ಹರಿದು, ಸರಸವೂ ಸಮೌಳೆಹಕವೂ ಆದ ರಾಸಲೀಲೆ ನಡೆದು ಸಹ್ಯದರುನ್ನು ಪರವಶಗೋಳಿಸುವುದು. ಶತಕದಲ್ಲಾದರೂ ಹೊರಳಿತ್ತಿದರೆ ಸಾಕು ಎಚ್ಚೆರಿಕೆಯ ಕಹಳೆಯ ಹೊಗು! ಎತ್ತನೊಂದಿರುವೂ ನಿರಾತೆ! ಎತ್ತಿರಿಗಿದರೂ ಶತ್ರುಗಳ ಶೋಲಾಹಲ!

ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹಗೆಯಯ್ಯತಂದೆ. ಎನ್ನ ಪಂಶವಂತದಪ್ಪದೆ ಅರಸಿ ಹೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆಯಯ್ಯ! ಎನ್ನವನರಸಿಯರಸಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದೆಯಯ್ಯ! ನಿಮ್ಮ ಮರಪೂಕೆ ಕಾವಯ್ಯ! ಎನ್ನಬಿನ್ನಪವ ನವಧಾರು, ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾಜುನಾ?....ಎನ್ನದೇವ ಮಲ್ಲಿಕಾಜುನದೇವಯ್ಯ, ಎನ್ನಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಪಂಚವ ಬಿಡಿಸು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ?

ಸಾಧಕರು ಯಾವ ಮತದವರಾದೇನಂತೆ ಅವರಿದಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ ಒಂದೇ ತಾನೆ? ಸಂಸಾರದ ಹೊಡಿತಕ್ಕೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ “ಎನ್ನವನರಸಿಯರಸಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದೆಯಯ್ಯ!” ಎಂದು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ತತ್ತರಿಸಿಹೋಗಿರುವಳು. ಇತ್ತು ರತ್ನಕರನೂ ಕೂಡ “ಉರೆಕರ್ಮ ಮೋಯ್ಯದೆಗೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿರ್ಜೆನಾ!” ಎಂದು ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿರುವನು.

ಫಾಧಕನ ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ

ನಮ್ಮ ಭಾವನ ಶುದ್ಧವಾದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಹವೂ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದು. ವಿಷಯಲಂಪಟ ತನವನ್ನು ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಗೊಂಡಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನನ್ನು ನಾವೇ ತಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶುಭವನ್ನು ಹಾರ್ಯಸ್ತಾಲ್ಯಾಹವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಂಥ ಭಾವನ ಬೇಕಾಗುವುದು.

ತನುವೇಷ್ಯಾಕ್ಸಕಾತೆ ಯಿಂದಿಯದ ಮೆತ್ತಂ ತಾನೆ ಸದ್ಗುರ್ ಜೀ |
ವನವೇಚ್ಯೋತಿಯದಕ್ಕೆ ಪಜ್ಜಾಲಿಸುವಾ ಸುಭ್ರಾನಮೇ ರಶ್ಮಿಯಂ ||
ತಿನಿತುಂ ಕೂಡಿದೂಡೆನೂ ರಶ್ಮಿಯೊದವಿಗೇಂ ದೇವ ನಿನ್ನನ್ನ ಜಿಂ |
ತನಗಳೆಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರತಂಚೆಲೆಂಣ್ಣೆಲುಲಾ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರ || ೧೨ ||

ಈಗಾಗಲೆ ರತ್ನಕರನ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡಿದೆ; ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿದೆ. ದೇಹವನ್ನೂ ಸಂಸಾರವನ್ನೂ ಕಂಡು ಹಿಂದೆ ಹೊಕ್ಕಿರಿಸ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಪ್ರಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಇರುವ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನತ್ತು ತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ಪಾವನವಾಗುವುದೆಂದು ಸಾರಿರುವನು. ‘ಯೋಗವಾಗಲಿ ಭೋಗವಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಸಂಯೋಗವಾದರೆ ತಾನೆ ಮುಕ್ತಿ!’ ಇದೇ ರೀತಿ

ಇ. ಮ. ದೇ. ವ. ೧೦, ೧೧.

ಇ. ಭ. ವ್ಯ. ಶಿಂಗೇ ಸಂ. ೬೨

ಭಗವದ್ಗೃಹನ ದೇಹವೂ ಪಾವನವೆ. ದೇಹ ತನಗೆ ತನೆ ನಿಕಟ್‌ಪ್ರವಲ್ಲ. ರಾಗದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದಾಗ, ಅತ್ಯುವಿಕಾಸಕ್ಕಾಡಿ ಬಂದಾಗ, ದೇಹ ಹಾಗೂ ಇಂದಿಯಗಳು ಅನಿವೃತ್ತಾಗುವವು; ಹೊಲಸಾಗುವವು. ಮುಕುತಿಗಾಗಿ ಸಾಧನಯೆಸಗುವ ಚೇತನ ಯಾವ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆ ದೇಹ ಜಂಗಮ ಜಿನಾಲಯವಾಗಿದರು. “ದೇಹ ಶುಭವಾದ ಪಟಿಕದ ಪಾತ್ರ; ಇಂದಿಯಗಳ ಮೌತ್ತಾವೇ ಬತ್ತಿ; ಪ್ರಾಣವೇ ಬೆಳಕಿನ ಕುಡಿ; ಸುಜ್ಞಾನವೇ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ಕಿರಣ. ಇಷ್ಟಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಬೆಳಕು ಬಹುಕಾಲ ಬೆಳಗಲು ಜಿಡ್ಡು ಬೇಡವೆ? ಪರಮಾತ್ಮನ ಚಿಂತನೆಯೇ ಬೆಳಕಿನ ಹೊಳಿರಿಸಲು ನೆರವಾಗುವ ತುಪ್ಪವಿದ್ದಂತೆ” ಶತಕದ ಈ ವ್ಯತ್ತವನ್ನು ರತ್ನಾಕರ ವಾಂಡಿತ್ಯ ದಿಂದ ಕಟ್ಟಿರುವನು. ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಭರತೀಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಯಿಂದ ಕಲಾಮಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು.

ತನು ಜಿಸ್ಗಾಹಪರಂದು ಮನಸಿಂಹಪಿಲವೆಂ | ದಸುಪರಮಾತ್ಮನೇ ಜಿನನಂದು |
ಸೆನಹಪಲ್ಲವ ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷುಣ್ಣಿ ನೋಜ್ಞಾಗ | ಜಿನನಾಥ ತೋರುವನೋಳಗೆ || ೬೬ ||

ಉಳ್ಳಾಸರು ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡುವರು,
ನಾನೇನ ಮಾಡುವೆ? ಬಡವನಯ್ಯಾ.
ಎನ್ನಾಕಲೆಕಂಭ, ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ,
ಸಿರ ಹೊನ್ನಕೆಳಸವಯ್ಯಾ, ಕುಡಲ ಸಂಗಮದೇವ ಕೇಳಯ್ಯಾ,
ಸ್ಥಾವರಕ್ಕಳಿವುಂಟು, ಜಂಗಮಕ್ಕಳಿವ್ಲ್ಯಾ! || ೬೭ ||

ಬಸವಣ್ಣನವರು ‘ದೇಹವೆ ದೇಗುಲವಯ್ಯಾ!’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸಂದರ್ಭ ಬೇರೆಯಾದರೂ ‘ಶಿವಶರಣ’ನ ದೇಹದಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಭಾವನೆ ರತ್ನಾಕರನ ಭಾವನಯೇ ಆಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ‘ಸ್ಥಾವರ’ಕ್ಕಿಂತ ‘ಜಂಗಮ’ವೇ ಸ್ಥಿರವಾದುದಾಗಿದೆ. ಸಿದ್ಧ ನಾಗುವತನಕ ಸಾಧನಗೋಸುಗ, ಸಿದ್ಧನಾಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ‘ದೇಹ’ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ‘ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ’ ದಿಂದ ದೇಹ ಎಷ್ಟು ಭದ್ರವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ತಪಸಸಗಿಲ್ಲದು. ಅದರಿಂದ ಜಿನಮುನಿಯ ದೇಹ ಜಿನಾಲಯವಾದರೆ, ಶಿವಶರಣನ ಶರೀರ ಶಿವಾಲಯವಿದ್ದಂತೆ!

ದೇಹ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ

ತನುವೇಂ ತಾಮ್ರನಿವಾಸಮೋ ಮಳಲಬೆಕ್ಕೊಳ್ಳುಡಿ ಬೀಳಂ ಮರು |
ಈನಮೆಲಿ ತ್ವಂಪೂಲಿಂದೂ ನಾಳೆಯೋ ತೊಡಂಕೇಂ ನಾಳೆಯೋ ಈಗೆಯೋ ||
ಫುನದೊಡ್ಡೆಂಬಪೂಲೊಡ್ಡಿ ಯೋಡ್ಡೆಂ ಮಯ್ಯೊಳ್ಳೊಂ ಸವೇಕರಷ್ಟೆ |
ನನೆದಿರ್ಜಾವನ ಮೇಲನಂದರುಹಿಡೆ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೬೮ ||

ದೇಹ ನಿತ್ಯವಾದುದೆ? ತಾಮ್ರದಿಂದೇನಾದರೂ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯೆ? ಮರಳ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗೂಡನ್ನು ತೋಡಿ ಇದನ್ನು ಮನಯೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಮನಸ್ಸು ಒಲಿದರೆ ಈ ದೇಹ ಎಂದು

ಎ. ಭ. ಹ್ಯಾ. ಅನೇ ಸಂ.

ಎ. ಬ. ವ.

ಬೇಕಾದರೂ ಕುಸಿದುಬೀಳಬಹುದು.—ಮೇಘರಾಶಿ ಈಗ ಕಂಡು ಇಸ್ಮೂಂದು ಚಣದಲ್ಲಿ ಚೆದುರಿಹೋಗುವಂತೆ ದೇಹವೂ ಕೂಡ ಇಂದೋ, ತಪ್ಪಿದರೆ ನಾಳೆಯೋ, ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ನಾಡಿದ್ದೋ ನಿನಾರ್ಮವಾಗಿದಿರದು. ಇಂಥ ಬಾಳನ್ನು ನಂಬಿ ಮೋಸಹೋದೀಯ! ಎಚ್ಚರ ಗೊಂದು ಅತ್ಯೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೋ—‘ಮನಸ್ಸು’ ವಿಷಯಲಂಪಟವಾಗಿ ಮರ್ವಾಗ ರತ್ನಾಕರ ಈ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತಿರುವನು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ‘ದೇಹ’ ಜಿನಾಲಯವಲ್ಲ ಈವಲ ಮರಳಗೂದು!

ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಅಗ್ಗವಣ ಪಶ್ಚೆಯ ತಂದು,
ಹೊತ್ತು ಹೋಗದ ಮುನ್ನ ಪ್ರಾಚಿಸು ಲಂಗವ.
ಹೊತ್ತು ಹೋಗದ ಬಳಿಕ ನಿಸ್ಧಾರು ಬಲ್ಲಾರು?
ಹೊತ್ತು ಹೋಗದ ಮುನ್ನ, ಮೃತ್ಯುಪ್ರಾಯುದ ಮುನ್ನ
ತೊತ್ತುಗೆಲಸಮಾದು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನೆ?

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಶಿವಶರಣರಿಗೆ ನೀಡುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನೇ ರತ್ನಾಕರ ಜಿನಭಕ್ತರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವನು. ಮತ ಬೇರೆಯಾದರೂ ಇವರಿಬ್ಬರ ಅಭಿಮತ ಒಂದೇ. ರತ್ನಾಕರ ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ತಂದೂಡ್ಡಿ ಶ್ರಾವಕರಲ್ಲಿ ವ್ಯೇರಾಗ್ಯ, ಬುಗ್ಗೆಗಟ್ಟಿ ಚಿಮ್ಮುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲನು.

ಉಂಬಂಟಂ ಮಿಗಿಲಾಗೆ ಯೇರುವ ಹಯಂ ಚೆಚ್ಚೆಲ್ಲೆ ನೀರೂಗಿಸು |
ಬ್ರುಂಬಲೋಗುತೆ ಮುಗ್ಗಿಯಂ ಮರಣಮಕ್ಕುಂ ಜೀವಕೇ ದೇಹವೆ ||
ಬ್ರುಂಬಾಳ್ಳಷ್ಟುದು ಲಾಭವೀಕಿಡುವ ಮೆಯ್ಯಂತೊಟ್ಟು ನಿತ್ಯತ್ವಮಾ |
ದಿಂಬಂ ಧರ್ಮದ ಕೊಂಬವಂ ಚದುರಸೆ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೬೯ ||

ಉಂಟ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಾಣಹೋಗಬಹುದು; ನೀರು ಗಂಟಿಗಿಡರಿ ಜೀವ ಹೋಗಬಹುದು; ನಡೆಯುತ್ತಾ ಮುಗ್ಗಿರಿಸಿ ಸಾಯುಬಹುದು. ಸಾವು ಬರುವಾಗ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಬರುವುದೆ? ಎಷ್ಟು ದಿನ ಬದುಕಿದೆವೋ ಅಷ್ಟೇ ಲಾಭ. ಬೆಂದಮನಯಲ್ಲಿ ಇರಿದಿದ್ದ ಲಾಭವನ್ನುವಂತೆ ನಾಳಾಗುವ ದೇಹವನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮುಕುತಿಗೆ ಸಾಬಿವೆ ಮಾಡುವಾತನ ಚದುರ!— ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಉತ್ತೇಳೆಯೇನಲ್ಲೂ. ರತ್ನಾಕರ ಹೇಳುವಂತೆ ಸಾಯುವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಿಡುವೇನಿಲ್ಲ. ಸಾವು ನಮ್ಮೆನ್ನು ಬೆನ್ನಂತ್ರಿಹೊಂಡೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಸಾಯುವರದೊಳ್ಳೆ ನಮ್ಮೆನ್ನುಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವನಲ್ಲು!

ಪ್ರಲುವಿಂದೊಳ್ಳಲಪುಂ ಪಗಲ್ಲರದ ನಿರ್ದಾರಾಯಮಂ ಬೆತ್ತು ಬಾ |
ಭೂಲೆಯುಳ್ಳಂದರೆಗೆಯುಲಾ ನಲೆಯವನೋವಂತೆ ಪಾಳ್ಯೆಯೋಳಿ ||
ದೋಲವಿಂ ಪ್ರಣಮನೀ ಮನಂ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಾ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋ |
ಗಲೊಡಂ ನೋರವರವಂಗೋ ನೋಪ್ರತವಗೋ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೭೦ ||

ಎ. ಬ. ವ. ೧೧೨.

ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಚೋಪಡಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಬಾಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಂಗಡಿಯಿಟ್ಟು ಲಾಭ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾದಮೇಲೆ ಭದ್ರವಾದ ಮನಗೆ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ತ್ವಿದರೆ ಚೋಪಡಿಯಾತ ಗೋಳಾದುವಂತೆ, ಜೀವ, ಪುಣಿವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದು ಸಗ್ಗ ಕ್ಷಿಪರಿದರೂ ಅವನ ಬಂಧುಗಳು ಗೋಳಾದುವರಲ್ಲ! ಅವರು ಸತ್ತವನಾಗಿ ಅಳ್ಳತ್ತಿರುವರೋ ಅಥವಾ ದುಡಿಯುವವನು ಹೋದನಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯಿಂದ ಹೊರಗುತ್ತಿರುವರೋ?— ಎಂದು ರತ್ನಕರ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವನು.

ರತ್ನಕರನ ಗುರಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಬಾಳ್ಜ್ಞ. ಈ ಮಹಾಕವಿ ಶುಷ್ಕವೇದಾಂತಿಯಲ್ಲ. ಇಹದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತು ‘ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ’ದಿಂದ ‘ಪರಲೋಕ’ವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸೆ ಬಹುದೆಂಬ ಸವ್ಯಸಾಚಿ ನಮ್ಮು ರತ್ನಕರ. ಬಾಹುಬಲಿಯ ಬೃಹನ್ನೂ ತೀರ್ಥಿಯಿಂತೆ ಭೂಮಿ ಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿತುಳಿದು ಆಗಸದತ್ತ ಬೆಳೆವ ಸಾಹಸ ಈ ಶೃಂಗಾರ ಕವಿಗೆ!

ದಾನಕ್ಕಿಲ್ಲ ತಪಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲ ಮರಣಾಳ್ಜಂದು ನಿಮ್ಮಕ್ಕರ |
ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆಲ್ಲದ್ದನೆನಪ್ಪವಂ ಮಡಿಯ ನೋಯಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಷ್ಯಾದಿಗಳ್ |
ದಾನಂಗಿಯ್ಯು ತಪಕ್ಕೆ ಪಾಯ್ಯು ಮರಣಂ ಗಾಳ್ಜಂದು ನಿಮ್ಮಕ್ಕರ
ಧ್ಯಾನಂಗಿಯ್ಯು ದಂಗ ಶೋಕಪರದೇಂ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ಯರ | ೧೬ ||

ಎಂದೂ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಕೊಡದ ಕೃಪೇಣ, ತಪವೇಸಗೆದ ಅಸಂಯಮಿ, ಸಾಪ್ತ ಬಂದಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ನಾಮಾವಳಿಯನ್ನು ನೆನೆಯದ ಪಾಪಿ ಸತ್ಯಾಗ ಅವನ ಬಂಧುಭಳಗ ಅಳಬೇಕಾದುದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಂಥವನು ಸತ್ಯರೆ ನಿಜವಾಗೂ ಸತ್ಯಂತೆ! ಇರುವರೆನಕ ಕೈತೋರೆದು ಕೊಟ್ಟು, ಆತ್ಮಚಿಂತನೆಯೆಸಗಿ, ಮರಣೋನ್ನು ಖಿನಾದಾಗಲೂ ‘ಪಂಚನಮಸ್ಯಾರ’ವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ‘ಸಮಾಧಿಮರಣ’ವನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾಕೃಷಿಗಾಗಿ ಶೋಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವನೊಂದೂ ಅಥವ ವಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಸತ್ಯವರು ನಿಜವಾಗೂ ಬದುಕಿದಂತೆಯೆ!

ಸಾವಿಂಗಂಜಲದೇಕೆ?

ಒಂದುಮಿತ್ರರನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡವರೂ, ಮಕ್ಕಳುಮರಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವರೂ ರತ್ನಕರಯೋಗಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ಗೋಳಾದುತ್ತಿದ್ದರೂ ಏನೂ. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶರಾದವರಿಗೆ ಈ ಯೋಗಿ ದ್ಯುರ್ದೃ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಾನೆ; ಜೊತೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೂ ತೊರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಸಾವಿಂಗಂಜಲದೇಕೆ ಸಾಪ್ತ ಮೆಯ್ಯಾಳ್ಜಿದರ್ಕಂಜಲ |
ಸಾವೇಂ ಮಾಳ್ಜಿಮೆ ಕಾವರುಂಕೆಯಕ್ಕಾ ! ಈಬೇವನೇನೆಂದುವಂ ||
ಸಾವಂ ಕಂದವಸಲ್ಲವೇ ಮರಣವಾಗಲ್ಲು ಉದದೇಂ ಪುಟ್ಟನೆ |
ನಿವೆನ್ನೊಳ್ಳಿಲೆ ಸಾಪುದಂ ಸುಖಿವಲ್ಲೆ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ಯರ | ೧೭ ||

ಸಾವಿಗೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಜಬೇಕು? ಸಾವೇನು ನಮಗೆ ಹೋಸದೆ? ಹುಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಯಲೇ ಬೇಕಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಂಜಿ ಪಾರಾದೇವ? ಹಿಂದೆಂದೂ ನಾಪ್ತ ಸಾವನ್ನು ಕಾಣುವೆ? ಸಾಯಿವುದಕ್ಕೇ

ಹುಟ್ಟಿರುವಾಗ ಯಾರು ತಾನೆ ಕಾಪಾಡಿಯಾರು? ಹೋಗಲಿ ಸತ್ಯಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಹುಟ್ಟಿದಿರುವೆ? ಹೀವ, ನೀನೋಬ್ಜು ನನಗೊಲಿದರೆ ಸಾವನ್ನೂ ಸುಖಿದಾಗರವೆಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸುವೆನಯ್ಯಾ!— ಯಾವಿದಿಂದ ತತ್ತ್ವರಿಸಿ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟಾಗ ಇಂಥ ತತ್ತ್ವಾಪದೇಶವನ್ನು ಮಹಾತ್ಮರ ಬಾಯಿಂದ ಶೇಳಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮೋಹದ ಕಾಮೋದೇ ಚದುರಿ ಭಯದ ಬೇಗೆ ಹಿಂಗಿತ್ತು. ಮಗ ಸಹ್ಯ ನೀಗಿಕೊಂಡು ಗೋಳ್ಜುರೆಯತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದ ತಾಯ್ಯರುಳಿಗೆ ಬುದ್ಧದೇವ ಶೋರಿದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೆನೆದರೆ ತಪ್ಪಾಗಿದು. “ಯಾರೂ ಸಾಯದ ಹುಸಿಯಂದ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಸಾಸಿಪೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರೆ ಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನ ಕಂದಮ್ಮನನನ್ನು ಪಡುಹಿಸಿಕೊಡುವೆನು” ಎಂಬ ಜಗದ್ದೂರುವಚನವನ್ನು ನಂಬಿ ಆ ತಾಯಿ ಸಾಸಿಪೆಗಾಗಿ ಅಲೆ ಕಾಣುವಾಗ ಮನಮನೆಯಲ್ಲೂ ಸಾವಿನ ಸಂತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನ ಭಾರಿಯನ್ನು ತೊರೆಯ ಹೀಗಾಯಿತು. “....ಮೃತ್ಯುವನ್ನುವುದೊಂದು ತರಯಿಳಿತ; ತರಯೀರು ಮತ್ತೆ ತೋಪ್ರದು ಅಂಬಿ” ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನತೆ ಭಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಯವಾದ ಮರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಶಿಳದವರಲ್ಲ ಹೀಗೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು.

ಸಾವಿಗಂಜದ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಬೋಧಿಸಿ ಆನಂತರ ಎಂಥ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳದರೆ ಶೈಯ ಸ್ವಾರ್ಪದೆಂಬುದನ್ನು ರತ್ನಕರ ತಿಳಿಸುವನು.

ಪ್ರಾಣಂ ಮಾನವ ಜನ್ಮಮಂ ಪಡೆದ ಮೆಯ್ಯಾಳ್ಜ್ಜುಲುಂ ಪಂಚಕ |
ಲ್ಯಾಂ ಪಂಚಗುರುಸ್ತಪಂ ಪರಮಶಾಸ್ತ್ರಂ ಹೋಕ್ಕಂಧಾಸಿ |
ತ್ರಾಂ ಜಿತ್ತಿನ ರಕ್ತ ಮೂರಿವನಲಂಹಿಂ ಚಂತನಂ ಗಯ್ಯನೇ |
ಜಾಂ ಮತ್ತಿನ ಚಂತಕರ್ಮರಳ್ಬಾರ್ಯ ರತ್ನಕಾಧಿತ್ಯರ | ೧೮ ||

ಮಾನವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಪ್ಪದೇ ದುಲಭ. ಒಮ್ಮೆ ಇಂಥ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಾಗ ಅದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಲಾಭವನ್ನು ಗಳಿಸಿಬಿಡಬೇಕು. ದಿನವೂ ‘ತೇಭಾಂಕರ’ನಿಗಾಗುವ ‘ಪಂಚ ಶಾಸ್ತ್ರಾ’ವನ್ನು ನೆನೆಯಬೇಕು; ‘ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ’ಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು; ‘ಜಿನವಾಣಿ’ಯನ್ನು ಮನಸ್ವಮಾಡಬೇಕು; ‘ಮೋಕ್ಷಲಾಭ’ಚ್ಯಾಲ್ಸೇರ ಸದಾ ಸನ್ನಾಹರವೆಗುವುದನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ‘ರತ್ನತ್ರಯ’ವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಪಂಚಕಲ್ಯಾಣದ ಭಾವನೆ, ‘ಪಂಚಗುರು’ ಸ್ತುಪನೆ, ಶರಿರಮಾಸ್ತುಭಾನೆ, ಮೋಕ್ಷಸಂಧಾನ ಚಿಂತನೆ, ‘ರತ್ನತ್ರಯ’ ಸಾಧನ— ಈ ಬಂದೂ ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಿಯ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳು! ಇವೇ ನಮ್ಮು ಸರ್ವಸ್ವತಾವಾಗಿ ಬಾಳನ ಉಸಿರಾಗಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಶುರೀತವರು ವಿಂಡಿತವಾಗೂ ಮರುಳಿರು!—ನಮ್ಮು ‘ಪಾಪಪ್ರಣಿ’ದ ಉಗಮ ನಿಮ್ಮ ಶ್ರಾವನೀಯೇ. ಶುಭಭಾವನೆಯಿಂದ ಶುಭ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆತ್ಮೋನ್ಮತ್ತಿಗೆ ನಾಂದಿ ಕಾಣಿದಂತಾಗುವುದು. ಮರ್ಕಟದಂಥ ಮನಸ್ಸು ಸದಾ ವಿನಾದರೊಂದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರೇ ಅರುತ್ತದೆ. ಉದರ ಗಿಯನ್ನು ಶುಭಭಾವನೆಯತ್ತ ತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅತ್ತಿರುವುದು. ಇದರಿಂದ ಅಶುಷ್ಟ ಭಾವನೆಗಳ ತೂಬನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ಪುಣ್ಯದ ದ್ವಾರವನ್ನು ಶೇಳಿದಂತಾಗಿ ಒಂದು ಕಲ್ಲಿಗೆ ಎರಡು ಹಣ್ಣಿನ್ನು ಬೀಳಿಸಿದಂತಾಗುವುದು.

ಅಚ್ಚುಗವೇಕಯ್ಯ ಸಂಸಾರದೊಳಗೆ?
ನಿಕ್ಕು ನಿಕ್ಕು ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಮಾಡುವುದು;
ಬೇಗ ಬೇಗ ಅಚ್ಚನ-ಪೂಜನೆಯ ಮಾಡುವುದು,
ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ಕೂಡುವುದು ೧೭೯

ಅಂದು ಇಂದು ಮತ್ತೊಂದನಚೇಡ,
ದಿನವಿಂದೇ 'ಶಿವಶರಣೆ'ಬವಂಗಿ;
ದಿನವಿಂದೇ 'ಹರಶರಣೆ'ಬವಂಗಿ;
ದಿನವಿಂದೇ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ಮಾಣದೆ ಸನೆವಂಗಿ" ೧೮೦

ಬಸವಣ್ಣನವರೂ ಕೂಡ 'ಶಿವಭಕ್ತ'ರನ್ನ ಶಿವಪೂಜೆಗಾಗಿ ಅವಸರಪಡಿಸಿರುವರು. "ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ತೋಳಲಾಡುವಿರಿ? ದಿನದಿನವೂ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಆಚರಿಸಿ, ಸುಖಿದು:ಖಿದಕಡೆ ಹರಿದು ಉಬ್ಬಿತಗ್ಗುವ ಮನವನ್ನು ಪರಮೀಶನಕಡೆ ತಿರುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿ" ಎಂದು ಸಮಾಜಸುಧಾರಕ ರೆಲ್ಲ ಸರ್ವರೋಗ ನಿವಾರಣೆಯಾದ ಈ ಅವಷ್ಟಧಿಯನ್ನು ಹಂಚಿರುವರು!

ಬಯಲ ಬಾಳಸ್ಸು ನಚ್ಚು ಕೆಡಪೇಡಿ

ಧನಮಂ ಧಾನ್ಯಮನೂಟಮಂ ವನಿತೆಯಂ ಬಂಗಾರಮಂ ವಸ್ತುವಾ |
ಹನ ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳಂ ಸದಾ ಬಯಸುವೀ ಭಾಂತಾತ್ಮಕ ರಾಷ್ಟ್ರಕೆ ||
ಜಿನರಂ ಸಿದ್ದರಾಯ್ಯವರ್ದಾರನುಪಾಧ್ಯಾಯಕ್ಕಾಳಂ ಸಾಧುವಾ |
ವನರಂ ಚಿಂತಿಸಿ ಮುಕ್ತಿಗೇಕೊದಗರೋ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರ || ೧೯ ||

ಎಷ್ಟು ಬೋಧಿಸಿದಾಗ್ಯೂ ಜನ ತಮ್ಮ ಭಾಳಿಯನ್ನು ತೋರೆಯದೆ ಹೇಳ್ಣು ಹೊನ್ನು ಮುಣ್ಣು ಇವನ್ನೇ 'ಶತ್ರುತ್ವಯ'ವಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಇವಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ರತ್ನಕರನಿಗಾಗುವ ಸಂಕಟ ಹೇಳತೀರದು. ಸುಧಾರಕನಾದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವ ಜನತೆಯ ಮೂರ್ಖತೆಗಾಗಿ ಮರುಗಿರುವನು; ಪರಿರ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಕಣ್ಣೇರಿಟ್ಟಿರುವನು. "ಜನತೆಗೆ ಸದಾ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಚಿಂತೆ, ಉಟದ ಚಪಲ, ವನಿತಾಮೋಹ, ಬಂಗಾರದ ಬಯಕೆ, ವಸ್ತುವಾಹನ ರಾಜ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿ ಎಷ್ಟುಂದು ಪರದಾಟ! ಅಯ್ಯೋ ಈ ಮೂರ್ಖರು ತಮ್ಮ ಬಾಳಸ್ಸೆಲ್ಲ ಇವಕ್ಕಾಗಿ ಸವೆಸುಸ್ತಿರುವರಲ್ಲ! 'ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ'ಗಳ ನ್ನಾದರೂ ಚಿಂತಿಸಿ ಇವರು ಮುಕ್ತರಾಗಬಾರದೆ?" ಎಂದು ರತ್ನಕರ ಮಮ್ಮು ಲಮರುಗುವನು. ಮಾಡಿ ನೀಡಿ ಲಿಂಗವ ಪ್ರಾಜಿಸಿಹನೆಂಬವರು ನೀವೆಲ್ಲ ಕೇಳರಣ್ಣ, ಹಾಗದ ಕೆರಹ ಹೋರಿಗೆ ಕಳೆದು ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಮಾನ್ಯರವ ಮಾಡುವನಂತೆ— ತನ್ನ ಕೆರಿನ ಧ್ಯಾನವಲ್ಲದ ದೇವರ ಧ್ಯಾನವಲ್ಲ!

ಧನವನಿರಸಿದಿರಾ, ಇರಿಸಿದರೆ ಭವಬಹುದು! ತಪ್ಪದ್ದು!
ಕೂಡಲ ಸಂಗನ ಶರಣರಿಗೆ ಸವಿಸಲೆಬೇಕು" ೧೯೯

ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವರು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಿರವಾದರೂ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯದಿರಲಾರದು. ಧನವನಿರಸಿದಿರಾ, ಇರಿಸಿದರೆ ಫ್ರಾಷಿಷ್ಟದು" ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಜನತೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿರುವರು. "...ನೆಲನನಗಿದು ಖಾದಗದಿರಾ....ಹರರಿಕ್ಕಿ ಹಗ್ಗಿರಿಯಾಗಿ ಕೆಡಪೇಡಿ!" ಎಂದು ಕೆಚ್ಚಿದೆಯ ಶಿವಶರಣ ಸುನಬಿಭ್ಯಿ ಮಾತಾಡಿರುವನು.

ಪಡೆದತ್ತಿಲ್ಲವ ಪೂರ್ವದೊಳ್ಳನ ವಧೂರಾಜ್ಯಾದಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಮಂ |
ಪಡೆದಂ ತನ್ನ ಮಾರದಿಂ ಪಡೆದನೇ ಸಂಸಾರಸಂಪ್ರದಿಯಂ ||
ಪಡೆದತ್ತಿಲ್ಲ ನಿಜಾತ ತತ್ತ್ವರುಚಯಂ ತದ್ವಿಧಬಾರಿತ್ವಮಂ |
ಪಡೆದಂದಾಗಳೇ ಮುಕ್ತಿಯಂ ಪಡೆಯನೇ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರ || ೨೦ ||

ಉನಂತಕಾಲದಿಂದ ಧನವಧು ರಾಜ್ಯಾದಿ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಾತು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ! ಹೋಗಲಿ, ಅವೇನು ಹಿಂದೆಂದೂ ಕಾಣದವೇ? ಎಷ್ಟೋಣಾರಿ ಆ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸೇ ಇರುವನು. ಮುಮಾರದಿಂದ ಸಂಸಾರಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೆ ಹಿಂದೆಂದೂ ಶಿಂದುಣ್ಣಿದ ಸೌಭಾಗ್ಯಪೂಂದುಂಟಿ! ಅದೇ 'ಶತ್ರುತ್ವಯ'! ಈಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದೆಂದಿಂದ ಹರಿಸಿ ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಇದುವರಿಗೆ 'ಮುಕ್ತಿ'ಯಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು!—ರತ್ನಕರ ತಾನನುಭವಿ ಸಿರಬಹುದಾದ ಲೋಕಿಕ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಗೆ ನೆನೆದಿರುವನು; ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಾರದೇ ಇರುವ ಮುಕ್ತಿಸುಖಿಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆದಿರುವನು. ಲೋಕಸುಖಿಕ್ಕೆ ಕೊಕ್ಕರಿಸಿ ಕ್ಯೇವಲ್ಲನುಖಿದತ್ತ ಶಿಕ್ಷಣ ಗಮನವನ್ನು ಹಿಂಸುತ್ತಿರುವನು.

"ನಾನು ಭಗವತಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೆ ಮಾಡಿದೆ: 'ತಾಯಿ! ನನಗೆ ಲೋಕಮಾನ್ಯತೆ ಬೇಡ ತಾಯಿ, ಅಷ್ಟುಸಿದ್ಧಿ ಬೇಡ ತಾಯಿ. ಹೇ ತಾಯಿ! ಶತೆಸಿದ್ಧಿ ಬೇಡ ತಾಯಿ, ದೇಹಸುಖಿ ಬೇಡ ತಾಯಿ, ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯಂತಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು; ಕೇವಲ ಇದೊಂದನ್ನು ದ್ವಾರ್ತಿ, ಶರೀಸೆಸು'"—ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು ಈ ರೀತಿ ಜಗನ್ನಾತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಬುದ್ಧಿ.

"....ಫಿಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ಮತ್ತು ಆಳು. ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಾಹಿಲೆಯಾಗಿ ಸಿಂದಿಯಲ್ಲ ಅಂತ, ದುಡ್ಡ ನಷ್ಟವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತಲ್ಲ ಅಂತ, ಏನೂ ಕೇಲಸ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಅಂತ ಜನ ಬಂದೊಂದು ಬಿಂದಿಗೆ ಕಣ್ಣೇರು ಸುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಯಾರು ಸುಖಾಣ್ಣಿ ಹೇಳುನೋಡೋಣ?"—ಪರಮಹಂಸರು ಜನರವೊಳ್ಳುತ್ತಾಗಿ ಮರುಗಿರುವರು.

ಒರಿದೆಂ ಕನಸಿಂದೆ ದುಃಖಿಸಿದೊಳ್ಳಿಷ್ಟವಂತೆ ತಾನೆಳ್ಳು ಕ |
ನ್ನೆರಿದಾಗಳ್ಯಾಯಲ್ಲಿಪ್ಪೆಲ್ಲ ರಕತಿಯ್ಯಜ್ಞತ್ವ ದೇವತ್ವದೊಳ್ಳು ||
ತರಿಸಂದೊಷ್ಟವ ಬಾಳ್ಯಾಯ ಬಯಲ ಬಾಳಂ ನಚ್ಚಿ ನಿತ್ಯತ್ವಮಂ ||
ಮರವಂತೆಕೊನ್ನೆ ನಮ್ಮ ನಾಂ ಮರದನೋ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರ || ೨೧ ||

ಮಲಗಿದಾಗ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖವೂ ಆಗಬಹುದು ಸುಖವೂ ಆಗಬಹುದು. ಅದರೆ ನಿದೇ ಯಿಂದಚ್ಚಿರ್ಗೊಂಡು ಕಣ್ಣದರದರೆ ಕನಸಿನ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗುವದು. ಅಂತೆ ನರಕದ ಚೀರಾಟ, ತಿರ್ಯಗ್ಗಿತಿಯ ಅಲೆದಾಟ, ಮಾನವಜನ್ಮದ ಪರದಾಟ, ದೇವಗತಿಯ ಮರೆದಾಟ ಇವೆಲ್ಲ ಕನಸಿನಂತೆ ಕಂಡು ಬಯಲಾಗುವ ದೃಶ್ಯಗಳು! ಇಂಥ ಬಯಲಾಟದ ಭಾಳ್ಳೆಯನ್ನು ಸೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮದ ಸ್ಥಿರಸ್ಥರಾವವನ್ನು ಮರವಂತೆ ದೇವ, ನಿಮ್ಮನ್ನ ನಾನು ಮರತನಲ್ಲ! —ಎಂದು ರತ್ನಾಕರ ಕೆಲೆಮಹೋದ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಕೊರಗಿರುವನು. ದೇವನನ್ನು ಸನ್ನದಾಗ ನಮ್ಮ ತೋನ್ನಿತಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದಂತೆಯೇ ಲೆಕ್ಕ.

ಭವಮಾಲೆಯ ಸಂಸಾರ

ಹಿಂದೇನಾಗಿದ್ದವೋ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದು; ಮುಂದೇನಾಗುವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಂದಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ನಾವು ಹೊಗಾಡುತ್ತಿರುವೆವೆ. ಅದರೆ ಯೋಗಿಗಳು ಜೀವಿಯ ಭೂತಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಯೂ ಅನಂತಕಾಲದಿಂದ ಅನಂತ ಜನುಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರಹೂಂದಿ ಲೋಕಾಂತರಹೂಂದಿ ಕೊನೆಗೆ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಪಡೆದು ಪರದಾಡುವುದನ್ನು ಮಹಿಂಗಳು ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಲ್ಲರು.

ಇಂದಾನಾದವನೇ ಸಮಂತು ಬರಿಸಂ ನೂರೊಂದಹಂ ಹೋಟಿಯಿಂ |
ಹಿಂದತ್ತತ್ವಲನೇಕೋಟ ಯುಗದಿನದತ್ತತ್ವಲಂಚೋಧಿಯಿಂ ||
ಬಂದತ್ತತ್ವಲನಾದ ಕಾಲದಿನನಂತಾಕಾರದಿಂ ತೀರ್ನಲ್ ||
ಬಂದಂ ನೂರೊಂದನಾಧಬಂಧು! ಸಲಹೋ ರತ್ನಾಕರಾಧಿತ್ಯರ || ೨೨ ||

—ನಾನೇನು ನನ್ನಮೊನ್ನೆಯವನೆ? ನೂರಾರು ಕೋಟಿಯುಗದಿಂದ ಸಾಗರೋಪಮಾಲ ದಿಂದ ಅನಂತ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ತಿರುನೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ! ಅನಾಧರಕ್ಕು! ಜಿನೇಂದ್ರ, ತುಂಬ ನೂಂದಿರುವನಪ್ಪ! ಇನ್ನಾದರೂ ಸಲಹಯ್ಯಾ!—ರತ್ನಾಕರ ದೇವರಿಗೆ ಮೊರಯಿಟ್ಟು ಅಂಗಲಾಚುತ್ತಿರುವನು. ಇದುವರೆವಿಗೂ ವ್ಯಧಾವಾದ ಕಾಲದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕಂಡು ಹುಯ್ಯಲಿದ್ದುತ್ತಿರುವನು. ಭವರೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದರೆ ಈ ತರನಾದ ಆಕ್ರಂದನವೇ! ರತ್ನಾಕರ ಭವಮಾಲೆಯ ಗುರುಭಾರಕ್ಕೆ ರೋಗಿಸಿಹೋಗಿರುವನು.

ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಮೂರಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕಲ್ಲ, ಎಂಬತ್ತುನಾಲ್ಕುಲಕ್ಕು ಯೋನಿಯೋಳಗೆ ಬಂದೆ, ಬಂದೆ! ಬಾರದ ಭವಗಳನುಂಡೆನುಂಡ. ಶುಭಾಶುಭಂಗಳ ಹಿಂದಣ ಜನ್ಮಾಂಗಳೇನಾ ದರೂ ಆಗಲಿ! ಮುಂದೆ ನೀ ಕರುಣೆಸಾ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿ ಕಾಜುವನಾ—ಇಂ. “ಸಲಹೋ ರತ್ನಾಕರ” ಎಂಬ ಆಕ್ರಂದನದೊಡನೆ “ಕರುಣೆಸಾ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿ ಕಾಜುವನಾ” ಎಂಬ ಚೀರಾಟವನ್ನು ಹೋಲಿ ಸಿದರೆ ಉದ್ದ್ರಾಗಾಮಿಗಳಾದ ಚೀರಾಟ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲ ಪಂಧದಲ್ಲಿ ಒಂದೇತರನಾದುದೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿದರು.

ನಾನಾಭರ್ವದಿ ಪ್ರತ್ಯೇ ಪೌರಮಪ್ರೇಂ ರೂಪಚೋಹಂಗಳಂ |
ನಾನಾಭಾವದೆ ತೊಟ್ಟುಪೊಟ್ಟು ನಡೆದೆ ಮೆಯ್ಯಿಷ್ಟಿದೂಳಂಗಳಂ ||
ನಾನಾಭೇದಮೊಳುಂಡುಮುಂಡು ತಣದೆ ಚಿಂ ಸಾಲದೇ ಕಂದುಮಿಂ ||
ತೇನಯ್ಯಾ ತಳುಮಾಳ್ಯರೇ ಕರುಣಾ ರತ್ನಾಕರಾಧಿತ್ಯರ || ೨೩ ||

ಭರತೇಶವೈಭವದ ಸಾಂಗತ್ಯ ಬಳಿಯಂತೆ ಬಳ್ಳಕ, ತಂಗಾಳಿಯಂತೆ ತೀಡಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಕಂಪಿನಂತೆ ಕಮನೀಯವಾಗಿ ಅಹ್ವಾದಕರವಾದುದು. ಅಲ್ಲಿನ ವಸ್ತುವಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅದರ ಛಟ! ಹಂಸತ್ತೆ ತಕ್ಕ ನಡುಗೆ! ಅದರೆ ಶತಕದ ಗೊತ್ತುಗುರಿ ಬೇರೆ. ಶತಕಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು ರತ್ನಾಕರನ ಅಭ್ಯರವನ್ನು, ಗತ್ತನ್ನು. ಇಲ್ಲಿನ ರಭನ ಜೋಗದ ಜಲಪಾತದಂತೆ ಪ್ರಪಾತಕ್ಕುರು ಭಾವದು, ಪ್ರಪಾತವನ್ನಷ್ಟಿಂಬಿ ಆಭರಣಿಸುವುದು! “ನಾನಾ ಗರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಮಂಟ್ಟಿ ಬೇಸೆಸಿರುವನು; ನಾನಾ ವೇಷಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿತ್ತಾಟಿಪ್ಪು ಸಾಕಿಹೋದೆ; ಬಗೆಬಿಗೆ ತಿಂದು ತಿಂದು ಕಟರಯಾಗಿಹೋಯಿತು! ದೇವ, ನನ್ನ ಪರದಾಟವನ್ನಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಂಡು ನೀನೂ ಸುಮುನಿರಬಹುದೆ? ತಡವೇಕಪ್ಪ? ಇನ್ನಾದರೂ ಕರುಣೆಸಬಾರದೆ?”—ಎಂದು ರತ್ನಾಕರ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ತಳಮಳಗೊಂಡಿರುವನು. ಇನ್ನೂಂದು ಕ್ಷಣಾವಾದರೂ ಭವರೋಗದ ಅವಾಂತರವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರ.

“ತೀವ್ರ ವ್ಯಾಗ್ಯವಂಟಾದರೆ ಆತನನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಯಾರನ್ನೇ ಆಗಲಿ ನೀರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಅದುಮಿ ಇತ್ಯಾಗ್ಯ ಹೇಗೆ ಆತನ ಪ್ರಾಣ ಒಂದು ಗುಟುಕು ಉಸಿರಾಗಾಗಿ ಒದ್ದಾಡುವುದೋ, ಅದೇ ರಿತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಭಗವಂತನಿಗಾಗಿ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಗ ಆತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು” ಎಂದು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿರುವರು.

ಎಂದೋ ಸಂಸಾರದ ದಂದುಗ ಹಿಂಗುವುದು?
ಎಂದೋ ಮನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವಹುದೆಗೋಂದೋ, ಎಂದೋ?
ಕೂಡಲಂಗಮ ದೇವಾ...”

ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೂ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಗಿ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿಹೋಗಿದೆ. ಉಳಿಸೆಂದು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮೊರಯಿಡುತ್ತಿರುವರು. ಉದ್ದಾರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಭಗವದ್ದಕ್ಕನ ಈ ಆವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅಯೋ ಕುತ್ತಿತಯೋನಿಯೋಳ್ಳುಸುಳ್ಳುದ್ದೈನೆತ್ತೆ ಚಿಂ ನಾರುವೀ |
ಮೆಯ್ಯಿತ್ತೆನ್ನಯ ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರಕೃತಿಯೆತ್ತೆ ದೇಹಜವ್ಯಾಧಿಯಿಂ ||
ಪುಯ್ಯಿತ್ತಿತ್ತಿಹುದೆತ್ತೆನ್ನ ನಿಜವೆತ್ತೆಯ್ಯಾನ್ನ ನಿಮ್ಮತ್ತೆ ದ |
ಮ್ಯಾಯ್ಯಾ ರಕ್ಷಿಸು ರಕ್ಷಿಸಾ ತಳುವಿದೇಂ ರತ್ನಾಕರಾಧಿತ್ಯರ || ೨೪ ||

- ಇ. ಈ ಮಾತ್ರ ರತ್ನಾಕರ ಶತಕಕ್ಕೂ ಅಪರಾಜಿತ ಶತಕಕ್ಕೂ ಅನ್ನಯಿಸುವುದೇ ಏನ ಶಿಲೋಕೆ ಶತಕಕ್ಕೂ.
ಇ. ಶ್ರೀ ರಾ. ಕೃ. ವ. ಮೇ, ಉತ್ತರಾಧ್ರ, ಪ್ರ. ೨೨೫
ಇ. ಬ. ವ. ಶಿ.

ಒಂದೇ ಭಾವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ರತ್ನಾಕರ ಅದರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ತರುವ ಬೆಡಗೇ ಬೆಡಗು! ಆತ್ಮನ ನೈಜಸ್ವರೂಪ ಈತನಿಗೆ ಅಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿಯಾದರೂ ಕಂಡಿರಬೇಕು; ಅದರೊಡನೆ ತನ್ನ ಸ್ವಧ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ಹೋಲಿಸಿ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು—ಅಯ್ಯೋ! ಅಯೋನಿಜನಾದ ನಾನು. ಕುಶಿತ ‘ಯೋನಿ’ಯಲ್ಲಿ ನುಸುಳ್ಳುದೆಂದರೇನು? ಅಕಲಂಕಾದ ನಾನಲ್ಲಿ? ಈ ನಾರುವ ಮೈಯೆಲ್ಲಿ? ನಿರ್ವಿಕಾರಿಯೂ, ನಿರ್ಮಲನೂ ಆದ ನನ್ನಾತ್ಮೆ ದೇಹದಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದ್ರು ರೋಗರುಜನಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದುಮತ್ತಿರುವ ದಲ್ಲಿ! ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಜಿನೇಂದ್ರ, ಇನ್ನು ತಡಮಾಡಬೇಡಯ್ಯ! ಜೇಗ ನಿಮ್ಮತ್ತ ಕರೆಸಿಕೋ ತಂದೆ—ಎಂದು ರತ್ನಾಕರಯೋಗಿ ಸರೆಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುತ್ತಿರುವನು!

ಸದೆಂ ರೋಗಂಗಳಿಂದಂ ಸದೆದನಸುದಿಸಂ ಸೆವೆಯಿಂದಂ ನಿರಫ್ರಂ |
ಸದೆಂ ಕಾಮಂಗಳಿಂದಂ ಮಿಗಿ ಪರಿಭವದೋಳಾ ಬಂದೆ ನಾನಾಸೆಯಿಂದಂ ||
ತವಿಲಾದೆಂ ಕೋಪದಿಂದಳ್ಳಿದನಿಮಿದದಿಂದಂಮುಂದುಗಳ್ಳಿರ್ಫಂ ಶಂ |
ಭುವ ನೀಲಗ್ರಿಫ ಪಂಹಾಪುರದರಸ ವಿರೂಪಾತ್ಮಕ ರಕ್ಷಿಷ್ಟದನ್ನಂ || ೨೪ ||

ಹರಿಹರ ಮಹಾಕವಿ ತನ್ನ ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ವಿರೂಪಾತ್ಮಕನ ಮುಂದಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹರಭಕ್ತ ಮತ್ತು ಜಿನಭಕ್ತ ಇವರಿಭ್ಯಾರ ಸಮನ್ನೆ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ, ಇವರಿಭ್ಯಾರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬಾರ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಇವರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಂತಿಲ್ಲವೇ?

ವೃರಾಗ್ಯ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬರಬೇಕು

ರತ್ನಾಕರನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲಿನ ಮೋಹ ಸಡಿಲವಾಗುತ್ತಿದೆ; ತನ್ನ ‘ಇಂದ್ರಿಯ’ಗಳೇ ಕ್ಷೇತ್ರಾಟ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಪಾತಕುರುಳಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಈತ ಆಗಾಗ ರಚ್ಚಿಗೇಳುವನು; ತನ್ನ ಮನವೇ ತನ್ನನ್ನು ಅಳ್ಳೆದಾರಿಗೆ ತಳ್ಳಿ ಮೋಹ ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನರಿತು ಬೇಸತ್ತು ಹೋಗಿರುವನು. ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಇಂತ ಮೋಸಾಗದಿರಲೆಂದು ಮುನ್ನಿಟ್ಟಿರಿಕೆಯಿತ್ತಿರುವನು.

ದಾರಿಧ್ರುಂ ಕೆವಿದಂ ಪಾಯ್ಯ ಪಾಗಿಕ್ಕಾ ಸಂಗೋಂದಂದು ದು |
ವಾರವ್ಯಾಧಿಗಳ್ಳಿತ್ತಿದಂದು ಮನದೋಳ ನಿವೇಗಮಹ್ಮಂ ಬಳ ||
ಕಾಳೋಗಂ ಕಳಿದಂದು ವೈರಿ ಲಯವಾದಂದಧ್ರವಾದಂದಿದೇಂ |
ವೃರಾಗ್ಯಂ ತಲೆದೋರದಂಡಿಸುವುದೋ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨೫ ||

ಬಡತನದಿಂದ ಬೆಂಡಾಡಾಗ, ಶತ್ರುಗಳು ಬಂದು ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಕೊಟ್ಟಾಗಲು, ವಾಸಿಯಾಗ ದಂಢ ರೋಗ ಬಂಡಾಗಲು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಒಂದು ರೀತಿ ವಿರಕ್ತತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನೂ ನಿಜ. ಆದರೆ ರೋಗ ವಾಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ, ಶತ್ರುನಿವಾರಣೆಯಾದನಂತರ, ಬಡತನ ಬ್ರಹ್ಮ ದಂದು ಮೋದಲು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವೃರಾಗ್ಯ ಹೇಳಿದೆ ಕೇಳಿದೆ ಚಾಗ ಬಿಡುವುದಲ್ಲ!—

ಎ. ಹರಿಹರ, ರ. ಶ. ೨೫.

ರತ್ನಾಕರ ಕಟುಸತ್ಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರಿಯಲ್ಲದ ಹೇಳಿರುವನು.

ಮೆಯ್ಯಾಳ್ಳೂಲಿದ ರೋಗದಿಂ ಮನಕೆ ಬಂದಾಯಾಸದಿಂ ಭಿತ್ತಿವ |
ಬ್ರಿಯ್ಯೋ ಎಂದೊಡ ಸಿದ್ಧಿಯೇಂ ಜನಕನಂ ತಾಯಂ ಪಲುಂಬಲ್ಲದೇ ||
ಗೋಳಾಡುಫರೊ ತಾವು ಮುಮ್ಮುಳಿಸುವಕೂಡೆಂದೊಡಾ ಜಿಷ್ಟೆಯು |
ಮ್ಮೊಯ್ಯಾ ಸಿದ್ದ ಜನೆತ ಎಂದೊಡ ಸುಖಿಂ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨೬ ||

ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಮನಕ್ಕೆ ಆಯಾಸವಾದಾಗ, ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಜೀರಿದರೆ ಬಂದ ಪಿಡುಗು ಹೋದಿದೇತೆ? ತಂದೆತಾಯಿನ್ನು ಹಂಬಲಿಸಿ ಗೋಳಾಡಿದರೆ ಅವರೆನಾದರು ಪರಿಹರಿಸಬಲ್ಲರೆ? ಅವರೂ ನಿನ್ನ ಕೊಡೆ ಗೋಳಾಡಬಹುದಷ್ಟೆ! ನಾಲಗೆ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಜಿನತಂದೆ, ‘ಸಿದ್ದ’ ಎಂದಾದರು ಮೋಹತ್ತಿದ್ದ. ಸುಖಿವಾದ್ಯಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಡನ್ನು ದಿನ ಜೀಳಾದರೆ ರತ್ನಾಕರ ನೋಹುತ್ತಿದ್ದ. ಸುಖಿವಾದ್ಯಾಗಿ ತಲೆತಿರು ಆತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮರವ ಜನರೇ ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖಿವಾದಾಗ ನಿವಾರಣೋಪಾಯ ತಿಳಿಯದೆ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಜನ ‘ಆರ್ಥಧಾನ್’ವೆಸಗಿ ದುರ್ಗತಿಗೆ ನಾಂದಿಹಾಡುವುದನ್ನು ರತ್ನಾಕರ ಕಂಡು ಕಳಿಪಳ ಪಡುವನು. ಏನೇ ಬರಲಿ ಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನು ಮರಯಬೇಡಿ, ಮರತು ಮುಂದಿನ ಭವಕ್ಕೆ ಸಂಕಟದ ಬುತ್ತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ಎಂದು ಈತ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಮೂಡಿದು ಮೋದಲು ಮುಕಾರವೆಂಬುವ ಮಾಯೆ; ಬೆಂಕೊಂಡು ತೋರಿದು ಸ್ವಷ್ಟಿ ಎಂಬುವ ಭಾಯೆ?

ಆಧುನಿಕ ಮಹಾಕವಿಗಳಾದ ಕುವೆಂಪುರವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಸ್ವಾಲ್ಪಾದ ಸ್ವಷ್ಟಿ, ಮುಮುಕಾರ ವ್ಯಕ್ತಿದ ಭಾಯಿ! ಈ ಸಂಸಾರ ವ್ಯಕ್ತಿದ ತಾಯ್ಯೋರೇ ಮುಮುಕಾರ. ಆದರಿಂದ ಮುಮುಕಾರನ್ನು ತೈಜಿಸದೆ ಕೇವಲ ಮನಮತಗಳನ್ನು ತೂರೆದರೆ ಯಾರೂ ಮುಕ್ತರಾಗಲಾರರು. ಇದರಿಂದ ಹಗ್ಗಣವನ್ನು ಬಳಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಲವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಂತಾಗುವುದು; ಮತ್ತೆ ಯಾವಾಗ ಬೇಕೆಂದರೆ ಆಗ ಹಗ್ಗಣ ಬಿಲದ ಬಾಯನ್ನು ತೋಡಬಲ್ಲದು.

ತಾಯಂ ತಂದೆಯನಾಸೆವಟ್ಟಳುತ್ತ ಸಾವಂಸತ್ತು ಬೇರನ್ನರಾ |
ಕಾಯಂ ಬೊಕ್ಕೊಗೆವಂ ಬಳಿಕ್ಕಪರುಮಂ ತಾಯ್ಯಂದಯೆಂದಷ್ಟಿ ಕೊಂ ||
ಡಾ ಯೆಂದಾಡವನ್ತೆಲ್ಲಂದು ಪಡಿಗಿರಿಷ್ಟ್ಯೇ ಸನಾತ್ಕಂದಿದೇಂ |
ಮಾಯಾಮೋಹಮೊ ಹೇಳುದೇನಕಟ್ಟಾ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨೭ ||

“ತಾನು ಸಾಯುವಾಗ ತಂದೆತಾಯಿಯನ್ನು ಸನೆದು ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಗೋಳಾಡುವನು; ಸತ್ತನಂತರ ಬೇರೊಬ್ಬಾರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಮತ್ತೆ ಅವರನ್ನೇ ಅಪ್ಪೆ ಅಮ್ಮೆ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹುಣಿದಾಡುವನು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಭವದಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಗೋಳಿಟ್ಟನೋ ಅವರನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಸನೆಯುವುದಿಲ್ಲ! ಅಕಟ್ಟಿ! ಆತ್ಮನಿಗೆಂಧ ಮಾಯೆಯೋ? ಎಂಧ ಮೋಹವೋ?”

ಎ. ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು, ಶ್ರೀ. ತ., ಕ. ಸುಂ, ಪ್ರ. ೪೬.

ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಮಕ್ಕಳನಂತರಗಲೈನಿವರ್ಗಾರುಂಟೆಂದು ಗೋಳಬ್ರು ಕ |
 ಹಣ್ಯಾಯಂ ಬಟ್ಟೆಂಪಂ ಬಳಕ್ಕುದಯಿಪಂ ತಾಸತ್ತ್ವ ಬೇರನ್ನರೊಳ್ಳಿ ||
 ಪ್ರಾಯಂದಾಳ್ಳಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ಸುತರಂ ಮುದ್ದುಡುವಂ ಮುನ್ನಿನಾ |
 ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಮಕ್ಕಳನಾಗಲೇಕೆ ನೆನಯಂ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೨೮ ||

ಅಂತೆ ಪೋದಗಿದಾಗ ಜೀವ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಗಿಯೇನು ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವುದು. ಮತ್ತೆ ಇದು ಅನ್ನರ ಬಸಿರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದು ಮದುವೆ ಮುಂಜಿಯಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಪಡೆದು ಮುದ್ದುಡುವುದು. ಹಿಂದಣ ಭವದ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳಂ ತಿರಿಲಿ ಅವರ ನೆನಪನ್ನೂ ಮರೆತು ಬಿಡುವುದಲ್ಲ!—

ಉರಸಿರೆಗೆ ಅಗಸ ತಡಬಡಗೊಂಬಂತೆ ಹೊನ್ನೆನ್ನದು, ಹಣ್ಣೆನ್ನದು, ಮಣ್ಣೆನ್ನದು ಎಂದು ನೆನೆನೆನೆದು ನಿಮ್ಮನರಿಯದ ಕಾರಣ ಕೆಮ್ಮನೆ ಕೆಟ್ಟನ್ನಯ್ಯ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿ ಕಾಜುನಯ್ಯ?.

ಉರಸಿರೆ ತನ್ನವೆಂದು ಅಗಸ ಪರದಾದುವುದೂ ಒಂದೆ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆಮತ ತನ್ನವೆಂದು ಗೃಹಸ್ಥ ಬಡಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಒಂದೆ ಎಂದು ಮಹಡೆವಿಯಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ನುಡಿರುಬಳ್ಳ!

ಆರಲ್ಲಿದ ಗಭ್ರದೊಳ್ಳಿಯನಾರಾಯೋಂದು ಮೂತ್ರಾಧ್ಯದೋಳಾ |
 ಬಾರಂ ಬಂದುರೆ ಬಂಧುಗ್ರಿತ್ವಗಳಿಂದನ್ನಂಗನಾನಿಕಮೆಂ ||
 ದಾರಾರಂಜಲನುಷ್ಣಾತ್ತಜರೆನುತ್ತಾರ ದ್ಯಗಂಧದಿಂ |
 ಚಾರಿತ್ರಂಗಿದನಾತ್ತಂ ಭ್ರಮತನೋ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೨೯ ||

ಈ ಜೀವ ಯಾವು ಯಾವುದೂ ಗಭ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯುತ್ತಾನೆ; ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿದ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಬರುವನಲ್ಲ! ಇವರು ನನ್ನ ನಂಬಿರಿಷ್ಟು, ಇವರು ನನ್ನನ್ನ ಹೆತ್ತುವರು, ಇವರು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯರು ಎಂದುಕೊಂಡು ಕಂಡಕಂಡವರೆಂಜಲನಲ್ಲ ತಿನ್ನುವನಲ್ಲ! ತನ್ನ ಕೂಸುಗಳಿಂದ ಯಾರುಯಾರದೋ ದ್ಯಗಂಧದಲ್ಲಿ ಹೊರಣಾಡಿ ಚಾರಿತ್ರಹಿಣನಾಗಿ ಅಂಡಲೆ ಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಜೀವಕ್ಕೆ ಇದೇನು ಭ್ರಮಯೋ?—ಜೀವಿಯ ಮಮಕಾರವನ್ನು ರತ್ನಾಕರ ಕಟುವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಾರಿಸಿರುವನು.

ಜನಿತಕ್ಕೆ ತಾಯಾಗಿ ಹೆತ್ತುಳು ಮಾಯೆ;
 ಮೋಹಕ್ಕೆ ಮಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಳು ಮಾಯೆ;
 ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಕೂಡಿದಳು ಮಾಯೆ;
 ಇದಾವಪರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡಿತ್ತು ಮಾಯೆ!
 ಈ ಮಾಯೆಯ ಕಳೆಪೋದೆಯೆನ್ನಳವಲ್ಲ;
 ನೀವೆ ಬಲ್ಲಿರಿ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ!

ಸಂಸಾರದ ನಾನಾ ನಂಬಿತನಕ್ಕೆ ಮಮಕಾರವೇ ಉಗಮವೆಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಹೃದಯ ಸ್ವರ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು.

ಎ. ವ. ೧೫
 ಎ. ವ. ೧೬

ಉತ್ತರವಾದ

ಕುಲಮಂ ಗೋತ್ರಮನುವಿಯಂ ಬಿರುದುಮಂ ಪಕ್ಷೀಕರಂಗೊಂದು ತಾ |
 ನೊಲಿವಂ ತನ್ನವೆನುತ್ತೆ ಲೋಗರವೆನ್ನುತ್ತಂ ನಿಂದಿವಂ ಜಿವನಂ
 ದಲದೆಂಬತ್ತರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷಭವಯೊಳ್ಳಂದಲ್ಲಿ ತಾನಾವುದ !
 ಕೊಲಿವಂ ನಿಂದಿಪನಾವುದಂ ನಿರವಿಂ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೩೦ ||

“ತನ್ನ ಕುಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು, ತನ್ನ ‘ಗೋತ್ರ’ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಎಂದು ಬಿಗಿ ತನ್ನ ರಾಜು, ತನ್ನ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಹಮ್ಮೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ಅನ್ನರ ಕುಲ ಗೋತ್ರದಿಗಳನ್ನು ಅಸಂದ್ಯಾಯಾಗಿ ಕಂಡು ನಿಂದಿಸುವನು. ಆದರೆ ಎಂಭತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಪರದಾದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಮರೆತಿರುವನಲ್ಲ! ಭವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೂಲ್ಲಿರೂ ಒಂದೆ; ಯಾವುದನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೂ ಒಂದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭವಸಾಗರ ಗೋತ್ರವೇ!” ಮುಕ್ತಾಗಬೇಕಾದರೆ ಜಾತಿಕುಲಗೋತ್ರ, ರಾಜ್ಯಕೋಶ, ಬಿರುದುಭಾವಲಿಗಳಿಂದ ಉಂಗಡೆ ಪಡೆದ ವಿನ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸುಡಲೀ ಮನಪನ್ನು ನುಡುಹನ ಮಾಡಿತ್ತು!
 ನಡೆವಲ್ಲಿ ನುಡಿವಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಸಂದೆನಿಸಿತ್ತು.
 ಬಡಗಿನಕೀಲು ಕಳೆದು ಕೆಡದ ಬಳಿಕ
 ಕಡುಗೂಪ ಮಡದಿತಾ ಮುಟ್ಟಿಲಮ್ಮುಳು;
 ಒಡಲನುರಿಕೊಂಬಿದು; ಒಡವೆಯನರಸುಕೊಂಬ;
 ಕಡುಗೂಪ ಮಡದಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬು ಚೆನ್ನಿಗ ಕೊಂಬ !
 ಮನ್ನಮಾಡಿದು ತನ್ನ ಬನ್ನ ಬಿಡದನ್ನು ಇನ್ನು ಮಾಡಿದೊಳೆಳವೆ, ಕೊಡಲಸಂಗಮದೇವ?”

“ಈ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸುಡಬೇಕು. ನನ್ನನ್ನ ವೇಷಧಾರಿಯಂತೆ ಕುಣಿತೆಲ್ಲ ! ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಸುಡಿಯಲ್ಲಿ, ನಾನೇ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಬೀಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದಲ್ಲ! ಜೀವ ಸಂಧಿ ಹಾರಿತಂದರೆ ನೆಗೆದು ಬಿಡ್ಡನೆಂದು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರಿಯತಮೆಯೂ ಮುಟ್ಟಿಲಾರಳು! ಇಂಧಿರಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ಕಳೆಬರ ಬೂದಿಯಾಗಿದಿರು. ಇದ್ದಬದ್ದ ಸಂಪದವನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಸ ಬಾಚಿ ಬಿಂಬಿಸು! ಮನೋರಮೆಯಾದ ಮಡದಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬು ರಸಿಕ ಹಾರಿಸಿಬಿಡುವನು!”— ಇಂದ್ರಿಯನವರ ಮಾತು ಕಟುವಾದರೂ ಸಂಕೆಯೇನಲ್ಲ!

ಎಲೆಲೀ ಉಳ್ಳಿದವಾಡ ಕೊಳ್ಳಿಗೊಳುವನೋಡೆಂಬ ನಾಳ್ಳಾತಿದೇಂ |
 ಸಲೆಸಕ್ಕುಂ ಬಹುಯೋನೆಯೊಳ್ಳಲವು ತಾಯಿಂ ತಂಡೆಯೊಳ್ಳಿಟ್ಟೆದಾ ||
 ಮಲಶುಕ್ಕಂಗಳೊಳ್ಳಿ ಬಾಳ್ಳಿ ಮನಮನ್ನೆರ್ಬ್ಬಂದು ಬ್ಜವಲ್ಲಿ ತಾಂ |
 ಪಲಗಂ ಪ್ರಟ್ಟದೆಯಂದೊಡೆಂ ಕುದಿವರೋ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೩೧ ||

ಉತ್ತರವಾದ ಕಂಡಂತೆ ಹೇಳಿದರೆ ಕೆಂಡಕಾರುವರೆಂಬ ನಾಳ್ಳಾಡಿಯುಂಟು. ಈ ಮಾತು
 ಎ. ವ. ೧೫

ಎಷ್ಟುಂದು ದಿಟ! ಜೀವ, ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ಮುಲಮೂತ್ರ, ಏಂತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೇಲಿ ಮುಳ್ಳಿಗಿ ಬಂದಿರುವಾಗ ಯಾರಾದರೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಂಡು ‘ಎಷ್ಟು ಜನಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೀಯೋ!’ ಎಂದು ಬೈದರಿ, ಕೊಂಡಿದಿಂದ ಕುದಿಪರಲ್ಲ!—ರತ್ನಕರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಚಮತ್ವಾರವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಗಹನವಾದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ತಾತ್ತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಿದಾಗ ಭವವೂಲೇಯ ತೊಡಕನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದಾಗ ಪ್ರತಿಯೋಭುರೂ ಬಹುಜನಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿದವರೇ!

ಬಾಹ್ಯಾಪ್ಯೇಶ್ಯೇಯಾದೊಡಂ ಕುಲಬಲ ಸ್ಥಾನಾದಿ ಪಕ್ಷಂ ಮನಃ |
ಸಹಂ ನಿಶ್ಯಾಯಿದಂದಮಾತ್ತಾನಕುಲಂ ನಿಗೋತ್ತಿ ನಿನಾಮಿ ನ ||
ಸುಫ್ಯೋಧ್ಯಾತನಂಗಂಸ್ಯೇತನಾದ್ಯಂ ಸಿದ್ಧಂಸಂಬುದ್ದೇ |
ಗ್ರಾಹಂ ತತ್ತ್ವಾರಿಭಾವಮೇ ಭವಹರಂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨೨ ||

ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೋಡಿದಾಗ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕುಲಬಲಪದವಿ ಮುಂತಾದುವ ಸರಿಕಾಣಬಹುದು. ನಿಶ್ಯಾಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಿದರೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಹಸರಿಲ್ಲ ಕುಲವಿಲ್ಲ ಗೋತ್ತೆವಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮಹತ್ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಸಾಯುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಈತನಿಗೆ ದೇಹವಿಲ್ಲ, ಅದಿಲಂತ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮ, ಪರಮ ಪರಂಚೌತಿ ರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ!—ಈ ರೀತಿ ಚಿಂತಿಸುವುದೇ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಉಪಾಯ.

ವಿಷ್ವನಲ್ಲಾತ್ತ ಕೃತಿಯನಲ್ಲ ಷ್ವಾಸ | ಲ್ಲ ಷ್ವಾಸುಖಿದ ಶಾದ್ಯನಲ್ಲ ||
ವಿಷ್ವಮಂತಾದ ಸಂಕಲ್ಪವಾ ತನುಕೂರು | ದೀಪ್ರಹಂಸಗೆ ಪೇಳುತ್ತಿಹರು || ೧೧ ||

ದಯಾಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿತ್ತಿದ ಜ್ಯೇಂದ್ರಮರ್ದಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜ್ವಲೀಚ ಭೇದಭಾವಕ್ಕೆಡೆಯಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಪಿಪಾಸೆಯಿಂದ ಹಾತೋರೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವಕ್ಕೂ ‘ಪಂಚ ನಮಸ್ಕಾರ’ದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯಿರುವನೇ ನಿಜವಾದ ಜ್ಯೇನ! ಭವ್ಯನೇ, ಅಭವ್ಯನೇ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಜಾತಿಮತಗಳು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಮಹಾವಿರನ ಶಮವರಣವೆಂದರೆ ಭವರೋಗದವು ಧಾಲಯ. ಈ ರೋಗವಿದ್ವವರಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿ ಹೋದವರಿಗೆಲ್ಲ ಅಹಿಂಸಾ ಧರ್ಮದ ಸಂಜೀವಿನಿಯನ್ನಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥಂಕರ ಭಿಗಮಾನ್ಯ ತಣೆಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಧನಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಮಾನವ ಮೇಲೇರಬಹುದೇ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೇಲೇರಲಾರ. ಇದೇ ಜೀವಂಥರ್ಮದ ಸಾರ ರತ್ನಕರ, ಧರ್ಮದ ಸ್ವಜಸ್ತರೂಪವನ್ನು ಲೋಕಾನುಕಂಪಯಿಂದ ಸಾರಿರುವನು.

ಪಕ್ಷಂ ಗೋಂಡೊಡ ಕೊಳ್ಳೆ ಜೀವಹಿತ ಮುಳ್ಳಬಾರ ಮುಳ್ಳಗ್ರಹೋ |
ಮೋಕ್ಷಕ್ಷೇದಿಸಲಾರ ಸತ್ಯಲ ಸುಧರ್ಮ ಶ್ರೀಯನಂತಲ್ಲದು ||
ಧೃಕ್ಷದ್ವಾಷದ ಕೊಲ್ಲ ಕುಶಿತದ ಶೀಲಂ ತಕ್ಷಾ ಸಾದರಾತ್ಮರಂ |
ಬಿಂಧಂಗ್ಯಾವನಾತ್ತನೇಕೆ ಪಿಡಿಪಂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨೩ ||

ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ಮೂಲೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ‘ಕೈವಲ್ಯ’ವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡು

ಒ. ಭ. ಷ್ವ. ೧೦ನೇ. ಸಂ

ವಂಧ ಸತ್ಯಲವನ್ನೂ ಸದ್ಗಮವನ್ನೂ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಆಚರಿಸಲಿ. ಅಂತಲ್ಲದೆ ಹೇಳಬೇಡಿಗಾಗಿ, ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತುಪುದಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುಪುದಕ್ಕಾಗಿ, ಬಿಂಧಾಟನೆಗಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಜಾತಿಯನ್ನೂ ಏಕೆ ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕು?—ಎಂದು ರತ್ನಕರ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವನು.

‘ಪಾಪವ್ಯಾಮಿವಾತ್ತ ಬಾಹ್ಯಕವಲಾ!’

ಆತ್ಮನ ಅನಂತತೆಯನ್ನು ರತ್ನಕರ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು. ಅದರ ಅನಂತತೆಯೋಡನೆ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿಗಿದ ಜೀವದ ಅಲ್ಪತೆಯೆಷ್ಟಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮನಮುಟ್ಟಿವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು.

ಒಂದೊಂದಾತ್ತನೆ ಶುದ್ಧದಿಂ ಶ್ರಿಜಗಾದಪೂರ್ಣಾಕ್ಷತೆಂಗಳ್ಗ |
ದ್ವಾಂದೊತ್ತಂಪಿತ ಶಕ್ತಿಗಳ್ಗಳ್ಗೆ ಗ್ರಾಹಿಗಳ್ ||
ತಂದಿಂತಲ್ಲ ಪಾದ್ರಾ ಚರ್ಮದೊಡಲ್ಲಾಜ್ಞನೆ ಪಣಿಶ್ವಾ |
ಉಂದೇಂ ಮಾಸ್ರವೋ ಪಾಪವ್ಯಾಮಿಗಳಂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨೪ ||

“ಶುದ್ಧ ನಿಶ್ಯಾಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾವು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವುದಾದರೆ ಬಂದೊಂದು ಆತ್ಮವೂ ಮೂರು ಲೋಕದ ತಂಬ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತಹದೂ? ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಅಲುಗಾಡಿಸುವ ಮಹಾಶಕ್ತಿ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿಡಗಿದೆ. ಈ ಆತ್ಮ ಯಾರಿಗೂ ಸೋಲದ ಅಜ್ಞೇಯ; ಲೋಕದ ಕರ್ತಾರನೀತ—ಇಂಥ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮಗಳು ಪಾಪವ್ಯಾದ ಬಲಗೆ ಬಿಂದ್ಯ ಹಸಿತೋಗಲಿನ ಹೊಡಿಕೊಂಡ್ದು ಅನೆಯಾಗಿ, ಹಣ್ಣಾಗಿ, ಆಳಾಗಿ ಅಂಡಲೆಯುತ್ತಿವೆಯಲ್ಲ!” ಎಂದು ರತ್ನಕರ ಆತ್ಮದ ಪರದಾಟವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಬಿತ್ತಿಸಿರುವನು.

ಪಾಪಂ ನಾರಕ ಭಾಮಿಗೊಯ್ದುದಸುವಂ ಷ್ವಾಸಂ ದಿವಕೆಷ್ಯಾಯ್ದಾ |
ಪಾಪಂ ಷ್ವಾಸಂಂದುಗೂಡಿದೊಡ ತಿರ್ಯಜ್ಞಾತ್ಕ್ರಂ ಜನ್ಮಂಗಳೋ ||
ರೂಪಂಮಾಳ್ಬುಮಿವಲ್ಲ ಮಧುಪಮವೇ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾವಿಂಗೊಡಲ್ ||
ಪಾಪಂ ಷ್ವಾಮಿವಾತ್ತ ಬಾಹ್ಯಕವಲಾ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೨೫ ||

ಆತ್ಮನ ಸುತ್ತಾಟಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದರೆ ಪಾಪವ್ಯಾಗಳೇ! ಪಾಪರಾಶಿ ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಜೀವ ನರಕಕ್ಕುರುಳುವುದು; ಷ್ವಾಸಂಚಯ ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಸಗ್ಗ ಕಡುರುವುದು. ಪಾಪವ್ಯಾಗ ಥರ್ಡೊ ಕಲಬೆರಕೆಯಾದಾಗ ಮೂಕಜಂತುವಾಗಿ, ಮಾನವನಾಗಿ ಜೀವ ತೊಳಿಲಾಡುವುದು. ಈ ಪರದಾಟ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪಾಪವ್ಯಾಗಳ ಉಬ್ಬರಿವಿಲ್ಲವಿರುವ ತನಕ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದರೂ ಪಾಪವ್ಯಾಗಳರ್ಥ ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ‘ಪುದ್ಧಲ’ಪುಂಜವಾಗಿದೆ!—ಕರ್ಮವ್ಯಾಪಾರ ವನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ಸಾಫಾನ ಜ್ಯೇಂಜಾರ್ಯರು. ಇಂದಿನ ಬಾಳ್ಜಿಗೆ

ಒ. ಈ ಮಾತು ‘ಕೈವಲ ಸಮುದ್ರಾತ್ಮ’ದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು.

ಕಳಿದ ಭವದ ಕೃತಕಾರಿತ ಅನುಮೋದಿತ* ಇವು ಉಗಮವಾಗಿದೆ. ಮುಂದಿನ ತನ್ನ ಭವಿಷ್ಯ ಮನ್ಯ ಇಂದಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಯೂ ಅರಿತೋ ಅರಿಯದೆಯೋ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು. ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕರ್ಮದ ಧೂಖ ಹರಿದುಬಂದು ಆತ್ಮಕ್ರೈ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅನಂತ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅಂಟಿಸಿಹೊಂದ ನಾವೇ ಅದನ್ನು ತೋಳಿದುಕೊಂಡು ಪಾರಾಗಬೇಕು. ಅಂಟಿವುದು ನಿಂತಾಗ, ಈಗಾಗಲೇ ಅಂಟಿರುವುದನ್ನು ತೋಳಿದಾಗ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆ ದೂರ ಯವುದು. ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪವನ್ನು ಕೆಟ್ಟುದೆನ್ನವರು; ಪ್ರಣವನ್ನು ಒಳ್ಳಿಯದೆನ್ನು ವರು. ಆದರೆ ಪಾರಲೋಕಕೆ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪಪ್ರಣಾಗಳಿರುತ್ತಾನೆ ಆತ್ಮನ ಪರತಂತ್ರಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂದೇ ಆತ್ಮವಿಜ್ಞಾನಿಯ ನಿರ್ಧಾರ!

ಸ್ವಕೃತಂ ದುಷ್ಪತಮುಂ ಸಮಾನಮದನನ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆರೈಕೆಂದೋಡಾ |
ಸ್ವಕೃತಂ ಸ್ವರ್ಗಸುಖೈ ಕಾರಣಮನಲ್ಲತ್ವಾಖಿಮೋಂ ನಿತ್ಯಮೋ ||
ವ್ಯಕ್ತಂಗೋಂಡಿಂಬಂದಳ್ಳಿ ನಿಸದೋ ಸ್ವಷಂಬೋಂ ಮಾಂಜಮೋ |
ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ನೂಂಕದೋ ಶಿರಿದದೇಂ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೫೬ ||

ಅಧ್ಯಾತ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪಪ್ರಣಾಗಳಿರುತ್ತೂ ಬಂದೇ. ಸಾಮಾನ್ಯ ರು ಪ್ರಣಾವನ್ನು ಶುಭ ವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಣಾದಿನದ ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ಲಭಿಸುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಆ ಪದವಿ ನಿತ್ಯವಾದುದೆ? ಅಲ್ಲಿಂದ ವಿಕಾರಗೊಂಡು ಚ್ಯಾತನಾಗುವಾಗ ಸಂಕಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಕನಸಿನಂತೆ ಸ್ವರ್ಗಪೂ ಬಂದು ದಿನ ಬಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಕರ್ಮಸಂಚಯ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಾ ದರೂ ನಿಲ್ಲುವುದೆ? ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ಯಾವ ಮಹಾ!

ದುರಿತಂ ತೀರ್ಥೋದ ಪ್ರಣಾದೋಳಿಲುವನಾ ಪ್ರಣಾಂ ಕರಂ ತೀರ್ಥೋಡಾ |
ದುರಿತಂ ಬೋಧುವನಿತ್ತಲತ್ತಲತ್ತಲಿದೆಯಾಟಂ ಕಂದಧಾತ್ರಂಿವಂ ||
ಸರಿಗಂಡಾತ್ರ ವಿಜಾರಣೋಂದರೋಳಿನಿಂದಾನಂದಿಸುತ್ತಿರ್ಣನೇ |
ಸ್ಥಿರನಕ್ಷಂ ಸುಖಿಯಕ್ಕುಮಾಡ್ಯಾಯನಲಾ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೫೭ ||

ಪಾಪ ಹಿಂಗಿದಾಗ ಜೀವವನ್ನು ‘ಪ್ರಣಾ’ ಅಳುವುದು, ಪ್ರಣಾ ತೀರಿದರೆ ಇದು ಪಾಪದ ಅಡಿಯಾಳಾಗುವುದು. ಅಂತೂ ಎರಡು ಕಡೆಯೂ ದಾಸ್ಯ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ! ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪಾಪ ಪ್ರಣಾಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಣಾಗಿದ್ದು ಆತ್ಮನ ಅನಂತಸೀರಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲೇ ಓಲಾದುವವನಿಗೆ ಸ್ಥಿರಪೂ, ಸುಖಿಪೂ, ನಿತ್ಯಪೂ ಆದ ‘ಕ್ಷೇಮಲ್ಪ’ ಲಭಿಸುವುದು.

೧. ಕರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನತ್ತ ಆರ್ಥಿಕಸಲು ಜೀವಕ್ಕೆ ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ. ತಾನೆಗೆಬಹುದು, ಲಾಸ್ಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಬಹುದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಮಾಡುವಾಗ ತಾನೂ ಅನುಮೋದಿಸಬಹುದು. ಈ ಮೂರು ಸಂಭರ್ಥದಲ್ಲಾ ನಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕರ್ಮಾಣಾಗಳು ಬಂದು ಅಂಟಿವುವು. ಇದು ಆತ್ಮಂತ ಸ್ವಾಭಿಲಾಘಾದವರೆನೆ.

ದುರಿತ ಪ್ರಣಾಗಳ ಸೋಂಕಿಂದಾತ್ರ ನಾಸಾ | ಪರಿಯಾಗಿ ಭವಿಷಯತಿಹನು ||
ದುರಿತಪ್ರಣಾವ ಸರಿಗಂಡು ತಮ್ಮೊಳುನಿಂದ | ರಿದೆ ಮುಕ್ತಗೆ ಲಂಭಿಸುವನು || ೫೮ ||
ಸ್ವರ್ಗಸುಖವ ಮಾಳ್ಯ ಪ್ರಣಾಕ ಬಾಧಿಪ | ದುರ್ಗತಿಗೊಂಡ್ಯ ಪಾಪವನು ||
ಆಗೋಂಡು ಸರಿಗಾಳ್ಯಪರಿಯಂತು ದೇವ ನೀ | ಸರ್ಗದೋರೆಂದಳಾ ಚಮರೆ || ೫೯ ||
ಅನಿಮಿಷನುಲಿ ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ನರಕದ ವೇ ದನೆ ನಿತ್ಯವಲ್ಲವರೆರಡೂ ||
ಕನಸಾಂಬಂತ ಕನಸ ಮರವಂತ ಜೀ | ವನ ಭಾರಂತಿಯಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚೆನು || ೬೦ ||
ಮರನೇರಿನಕಾಡಿ ಕೆಳಿಯಕೆ ಬೀಳ್ಳುಂತ | ಸುರರು ಭೂತಳಕೆ ಬೀಳುವರು ||
ಧರೆಯೊಳು ಬಿದ್ದ ಥುತಿದ್ದು ಮೇಲಕೆ ಬಹ | ಚರಿಯೊಳು ಬಹರು ನಾರಕರು || ೬೧ ||
ಜನಸ ಮರಣ ಸರಕೊಳು ಸ್ವರ್ಗದೋಳಂತು | ತನುಭಾರವೆರಡರೊಳುಂತು ||
ಅನಿಮಿಷತನು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ರಮ್ಮ ನಾರಕ | ತನುಕಷ್ಟಪಂಬಿಷ್ಟ ಭೇದಾ || ೬೨ ||
ಇಂಧನಗಳ ಹೋರೆಯೊಂದು ಮತ್ತೂಂದು ಶ್ರೀ | ಗಂಧಾಜ್ಞಾಗಳ ಹೊರಯನು ||
ತಾಂಧರಿಸಲು ಭಾರವಲ್ಲ ನಾರಕರು ಸು | ಭಾಂದಸರಂಗಪಂತೆನು || ೬೩ ||
ಜ್ಞಾನಪ ತನುವಾಗಿ ತನುಭಾರವಳಿದು ಸ್ವಾ | ಧಿನದೊಳಿರಲದ ಮುಕ್ತ ||
ಹೀನದೆತ್ತಮದ ಮೈ ಸರೆಗೊಂಡ್ಯವಾಗಿ ಸ | ಮಾನವಲ್ಲವ ಪ್ರಣಾಮಾ || ೬೪ ||
ಕಸರಲೇಹಿಸಿದರು ಗಂಧವತಂದು ಲೇ | ಬಿಸಿದು ಕಸ್ತು ಕುರುಡು ||
ಅಳಿಯುಳಿ ಪಾಪಪ್ರಣಾಪ್ತ ಲೇಪವಾತ್ತೆನ | ಮಸುಳಿಸಿ ಕೊಂಡಿಹುವಲ್ಲ || ೬೫ ||

ಶತಕದಲ್ಲಿ ತತ್ವವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ರತ್ನಾಕರ ಸರಳವಾಗಿ, ಸರಸವಾಗಿ ಭರತೇಶ ವ್ಯಭವದಲ್ಲಿ ಪಾಪಪ್ರಣಾಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು. ಈ ತತ್ವ ರತ್ನಾಕರನ ನವನೂತನ ಸ್ವಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹಜವಾಗಿ, ಸರಳವಾಗಿ ಅಂಥ ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಮೋಹಕ ಶೈಲಿ ಮಾತ್ರ, ರತ್ನಾಕರನದೇ ಆಗಿದೆ.

ಭಾಗವಾನ್ ಕುಂದಕುಂದಾಳ್ಬರ್ದಾ ಈ ಪಾಪಪ್ರಣಾಗಳನ್ನು ತಾತ್ತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೋಗ ಸಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವರು. ‘ಅಶುಭ ಕರ್ಮ’ವು ಪಾಪಸ್ವಭಾವವಲ್ಪದ್ದು, ‘ಶುಭಕರ್ಮ’ ಪ್ರಣಾ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಪದ್ದು ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪಾರಮಾಧಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವವನ್ನು ಪರದಾಡಿಸುವ ಇವರೆಡೂ ಬಂದೇ. ಬೇಡಿ ಸುವರ್ಣಾದ್ವಾದರೇನು? ಕಬ್ಬಿಣಿದಾದ್ವರೇನು? ಏರಡೂ ಮಾನವನನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಶುಭವಿರಲಿ, ಅಶುಭವಿರಲಿ ಕಬ್ಬಿಣಿದಾದ್ವರೇನು? ಏರಡೂ ಮಾನವನನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಶುಭವಿರಲಿ, ಅಶುಭವಿರಲಿ ಕರ್ಮವು ಜೀವಕ್ಕೆ ಬಂಧನಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಏರಡನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸಕೂಡು. ಕರ್ಮವು ಜೀವಕ್ಕೆ ಬಂಧನಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಏರಡನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸುವರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವೇ”

೧. ಈ ನಡುವಳಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಭ. ವೈ. ಇಂನೇ ಸಂಧಿಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

೨. ಕರ್ಮಮಹಿಂ ಕುಸೀಲಂ ಸುಹಕಮ್ಮಂ ಚಾವಿ ಜಾಣಹ ಸುಸೀಲಂ |

ಕಿಹತಂಹೋದಿ ಸುಸೀಲಂ ಜಂ ಸಂಸಾರಂ ಪವೇನೇದಿ || ೧೪ ||

ಸಾವಣ್ಣೀಯಹಿಂ ಶಯಲಂ ಬಂಧದಿ ಕಾಲಾಯಸಂ ಚ ಜಹಪರಿಸಂ |

ಬಂಧದಿ ವಿಂ ಜಿವಂ ಸುಹಮಸಹಂ ವಾಕದಂ ಕಮ್ಮಂ || ೧೫ ||

ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರಿದು ಬಾಳಲು ಎಷ್ಟು ಜನಕೆ ಸಾಧ್ಯ? ಪಾಠಿಸ್ತು ನಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಣ್ಯಕೇಮೀಯಾಗಿ ಲೋಕಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಮೇಲಲ್ಲವೇ? ಪ್ರಣ್ಯ ಸಂಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಪಾಪದ ಒತ್ತಡ ತಗ್ಗುವುದು; ಸಾಧಕನ ಮೊದಲ ಫುಟ್ಟು ಇದು. ಅನಂತರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಣ್ಯವನ್ನೂ ಕ್ಷಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಇದು ವರದನೇ ಫುಟ್ಟು, ಕ್ಷಯ ರೋಗಿಗ ಮೊಟ್ಟೆಮೊದಲು ರಕ್ತಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕ್ಷಯರೋಗಾನು ಗಳನ್ನು ಮದ್ದಿನಿಂದ ಓಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗ ರಕ್ತಪುಷ್ಟಿಯಿದ್ದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ರೋಗಾನುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸಾಯಿಸಬಹುದು.

ಬಗೆಯಲ್ಲು ಷ್ವತ್ವಮೋರ್ತ್ವಾಂಶುಭದ ಮಾತ್ತುಂಗೇಕೇನಲ್ಲುಣ್ಣಾಪ್ |
ಧಿಗ ತಾಂ ಮುಂದನು ಬಂಧಮಾದ ಕತದಿಂ ಪ್ರಣ್ಯಾಂ ಸುಪ್ರಕ್ಷಾನು ಬಂ ||
ಧಿಗ ಬಂದಂದದುವಂ ಶುಭಂ ಸುಕ್ತಕರ್ಮಂ ಪಾಪಾನುಬಂಧಕ್ಕೆ ಮುಂ |
ಪುಗ ಪಾಪಕ್ಕೆನುಬಂಧಿ ಪಾಪಮಶುಭಂ ರಾತ್ಮಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೧೫ ||

ಪ್ರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದಾದ ಪಾಪವೂ ಶ್ರೇಯಸ್ತರವಾದುದು.^೦ ‘ಪ್ರಣ್ಯಬಂಧ’ಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದಾದ ಶುಭಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಂಗಳಕರವು. ‘ಪಾಪಬಂಧ’ಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕ ವಾಗುವ ಪ್ರಣ್ಯಚರಿತವೂ ಅಮಂಗಳಕರವೇ.^೧ ಇನ್ನು ಪಾಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪಾಪಕ್ಕಿಗಳೂ ಅಮಂಗಳಕರವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ?

ಅದು ತಾನೆಂತನೆ ಮುನ್ನ ಗೆಯ್ಯ ದುರಿತಂ ದಾರಿದ್ರ್ಯದೋಳಿಳ್ಳಿಡಂ |
ಸದಯಾ ಮೂಲಮತ್ತೆ ಸಂದು ನಡೆವಂ ಮುಂದೆಯ್ಯ ವಂ ಪ್ರಣ್ಯ ಸಂ ||
ಪದಮಂ ತಾಂಸುಕ್ತಾನುಬಂಧಿ ದುರಿತಂ ತನ್ನಧರ್ಥನಂ ಮಿಷ್ಟೆಯೋ |
ಖ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಾಂ ದುರಿತಾನುಬಂಧಿ ದುರಿತಂ ರಾತ್ಮಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೧೬ ||

ದುಷ್ಪಮರ್ದ ಫಲವಾಗಿ ಬಡವನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅಹಿಂಸಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಫಲಪೂರ್ಪಿಯಾದರೆ ಅದನ್ನೂ ಪ್ರಣ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇಂಥಿದನ್ನು ‘ಸುಕ್ತತಾನುಬಂಧಿ ದುರಿತ’ವೆನ್ನುವರು. ಬಡತನವೂ ಬಂದು ದುರ್ಮಾರ್ಗಿಯಾಗಿ ‘ದುರಿತಾನುಬಂಧಿದುರಿತ’ವೆನ್ನುವರು.

ಪದವಂ ಪೂರ್ವದ ಪ್ರಣ್ಯದಿಂ ಸಿರಿಯನಾತಂ ಶ್ರೀದಯಾಮೂಲದೂ |
ಖ್ಯಾದೆವಂ ತಾಂ ಸುಕ್ತತಾನುಬಂಧಿ ಸುಕ್ತತಂ ಮತ್ತು ಧನಾಧ್ಯಂ ಗುಣಂ ||

ತಹ್ಮಾದು ಕುಸೀಲೆಹಿಯ ರಾಯಂ ಮಾ ಕಣಹ ಮಾವಸಂಸಗ್ಗಂ ||
ಸಾಧಿಸೋಹಿ ವಿಷಾಸೋ ಕುಸೀಲ ಸಂಸಗ್ಗ ರಾಯೇಣ || ೧೭ ಸ. ಸ. ||

೦. ಇಲ್ಲಿಯ ಭಾವವನ್ನು ತಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗೃಹಿಸಬೇಕು. ವೈದ್ಯ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವಾಗ ಹಿಂಸೆಯಾದರೂ ಅದರಿಂದ ರೋಗಿ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುವನು; ಈ ಪಾಪ, ಪ್ರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕವಾದು.

೧. ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಬಭ್ಯ ಓಡಿ ಬಂದು ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ನಾವು ಸೋಡಿರಬಹುದು. ಇಂಥಿದೇಯಲ್ಲಿ ಆ ಶತ್ರು ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಏಬಾರಿಸಿದರೆ ನಾವೇನಾದರೂ ಸತ್ಯಪ್ರತಿವಾದನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಂಡೆನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಹೇಳಿದರೆ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಗಾರಿರವು.

ಗಿಡ ಮಿಥಾಮತದಲ್ಲಿ ಪರ್ವಿನವವಂ ಮುಂದೆಯ್ಯವಂ ದುಃಖಿಮಂ |
ನುಡಿಯಲ್ಲಾಂ ದುರಿತಾನುಬಂಧಿ ಸುಕ್ತತಂ ರಾತ್ಮಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೧೦ ||

ಪೂರ್ವ ಪ್ರಣ್ಯದಿಂದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಪಡೆದು ಅಹಿಂಸಾಧರ್ಮವನ್ನೂ ಆಚರಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಪ್ರಾಷ್ಟಿಯಾದರೆ ಅದನ್ನು ‘ಸುಕ್ತತಾನುಬಂಧಿಸುಕ್ತತ’ವೆನ್ನುವರು. ಅಂಥಿದನವಂತೆ ನೇನಾದರೂ ಗುಣಹಿನಾಗಿ ಮಿಥಾದ್ರಷ್ಟಿಯಾದರೆ ಮುಂದೆ ದುಃಖಿಯಾಗಾದಿರನು; ಇಂಥಿದಕ್ಕೆ ‘ದುರಿತಾನುಬಂಧಿಸುಕ್ತತ’ವೆನ್ನುವರು.

ಅಫುಪ್ರಣ್ಯಂಗಳನಿಷ್ಪತ್ತಮಂದು ಬಳಿಕೆ ಲೇಸಂದೇನೇಕೆಂದೊಡಂ |
ಗ ಫುಟಂಚೋಕ್ತ ಮನಂ ಸುಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಗಲ್ಲುನ್ನಾದ ಪಾಪಂ ಕ್ರಮಂ ||
ಲಘುವಕ್ಷುಂ ಸುಕ್ತತಂ ಕ್ರಮಂಬಿಡಿದು ಭೋಗೆಪ್ರಾಷ್ಟಿಯಂ ತೀರ್ಥ ಮೂ |
ತೀಫುನಂಚೋಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಪಡೆಗುಂ ರಾತ್ಮಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೧೧ ||

ಪಾಪಪ್ರಣ್ಯಗಳರಡೂ ಆತ್ಮವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿ ಈಗ ಅವು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನಿಷ್ಪತ್ತಾರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ! ಅಹುದು. ಜೀವ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ಸುಧರ್ಮದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದರೆ ಹಿಂದೆ ಹೊತ್ತು ತಂದ ಪಾಪರಾಶಿ ತಾನಾಗೇ ಕರಗಿದರು; ಪ್ರಣ್ಯವೂ ಕೂಡಾ ಭೋಗೋಪಭೋಗಗಳನ್ನಿತ್ತು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವ ನ್ನೆಸಿಗಿ ಅನಂತರ ತಾನೂ ಮಾಯವಾಗುವುದು. ಪಾಪಪ್ರಣ್ಯಗಳರಡೂ ಹಿಂಗಿ ಹೋದನಂತರ ಶರೀರ, ಮೋಡದಂತೆ ಬಯಲಾಗಿ ಜೀವಾತ್ಮೆ, ಮುಕ್ತಾತ್ಮೆನಾಗುವನು.

ಪಡಿಯೇಂ ಜೀವದಯಾಮತಂ ಪರಮದರ್ಶಂ ತನ್ನ ತಂಜೋರ್ದಿ ಮುಂ |
ಗಡೆ ನಿಗ್ರಂಧರಧಕ್ಕೆಸಂದ ಯತಿಸೊಯಂ ಚೋಲ್ಲಾಂಬೋಧಿಯಂ ||
ಕಡುವೇಗಂ ಪರಿಂಭಿವಂ ಸುಕ್ತತಕ್ಷದ್ವಾಹಸ್ತಾಮಂ ಧರ್ಮದಾ |
ಪಡಗಿಂ ಮೆಲ್ಲನೆ ದಾಂಬಡೇ ಇರನಲಾ ರಾತ್ಮಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೧೨ ||

ಅಹಿಂಸಾಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಧರ್ಮವಿದೆಯೆ? ಈ ಧರ್ಮನುಚರಣೆಯೆಂದ ಬರುರುತ್ತಿಕೊನೆಗೆ ‘ನಿಗ್ರಂಧ’ರಧನ್ನೇರಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಮಹಿಳೆ ಕಡುವೇಗಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ಲಂಭಿಸಿದುವನು! ಗೃಹಸ್ಥನು ಪ್ರಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತೆ ಸದ್ಗುಹಸ್ತನಾಗಿ ಬಾಳಿದಾಗ ಧರ್ಮದ ಹಡಗನ್ನೇರಿ ನಿಧಾನವಾಗಿಯಾದರೂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿದರನು— ಅಂತು ರಾತ್ಮಾಕರ, ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಸುಕ್ತತಾನುಬಂಧಿಸುಕ್ತತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಣ್ಯಕರ್ಮವನ್ನೂ ಚರಿಸಲು ಮನಸಾರೆ ಒಟ್ಟಿಗೆಯಿತ್ತಂತಾಯಿತು. ಶ್ರವಕರ ಭಗವದ್ವಿತೀಯಾದ ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸೋಗಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು.

ಒಮ್ಮೆಪಾಪದ ಚರಿತವಬಿಷ್ಯ ಪ್ರಣ್ಯದ | ಸೋಮ್ಮಾನೋಳಿಬೇಕು ನಿಂದು ||
ತಮಾತ್ಮ ರತಿಯ ಸಾಧಿಸಬೇಕು ಮತ್ತಡ | ನೆಮ್ಮೆಪ್ರಣ್ಯವ ಬಿಡಬೇಕು || ೧೩ ||
ಖೀರೆಯಮೈಲಿಗ ಜಾವಂತರಿಜಕನು | ಖಾರದ ಮಸಿಯೋಳಿಗದ್ದಿ ||
ನೀರೋಳಾಮಸಿಯನು ತೂಳಿಯದಿರಲು ವಸ್ತು | ಧಾರಿಣಯೋಳಿ ರಮ್ಮೆವಹುದೆ || ೧೪ ||

೦. ಈ ಉನ್ನೆಯ ನಡುವಣ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಭ. ಪ್ರ. ೧೮ನೇ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿದೆ.

ಷಾಪವಾಸನೆಯನು ಪುಣಿವಾಸನೆಯಿಂದ | ಲೋಹಿಸಿ ತನ್ಮೂಲನಿಂದ ||
ಆ ಪುಣಿವನು ತೊಳೆಯಿದಿರಾತ್ತ ಶ್ರಿಭಿವನ | ದೀಪನಾಗನು ವೃತವಂತ || ೨೬ ||
ಮೇದಲಿಪ್ಯ ಪುಣಿಲೇಸಹದು ಮುದ್ಧಾತ್ಮಯೋ | ಗಮೋಳಿ ನಿಂದವರೆ ಲೇಸಲ್ಲ ||
ಅದರಿಂದ ಪುಣಿವಾಪವ ಸರಿಗಾಣಂದ | ಯಿದು ಜನವಾಕ್ಯ ನಂಬಬಲೆ || ೨೭ ||

ಒಟ್ಟೆಲ್ಲೋದ್ದಾದ ಮೇಲೆ ಶುಚಿಯೋಡನೆ ಒಂದು ರಿತಿಯ ಅಭ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಾಯ ಬರಲೆಂದು ನೀಲಿ ಹಾಕುವೆವು. ಅದರೆ ನೀಲಿಯೂ ಅತಿಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶುಚಿಯಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದೆ ಒಟ್ಟೆಲ್ಲೋಯಿ ಒಷ್ಟೆ ಹೆಚ್ಚುಪ್ರದು. ಅದೇ ರಿತಿ ‘ಪಾಕಮೂ’ಗಳ ರಭಸವನ್ನು ತಡೆಯಲು ‘ಪುಣಿಕಮೂ’ವನ್ನು ಪ್ರದ್ವಿಗೊಳಿಸಬೇಕು; ಅನಂತರ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಪುಣಿಕ್ಕೂ ಅಂಟದಂತಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಸಾಗುಹಾಕಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಾಪವನ್ನಿಟ್ಟಲು ಪುಣಿದ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಪುಣಿವನ್ನು ಸಾಗುಹಾಕಲು ಉದಾಸೀನನಾಗಿರಬೇಕು.

ಬಿನ್ನಹ ಗುರುವೇ ಧ್ಯಾನಕೆ ಬೇಸರಾದಾಗ | ನಿನ್ನಾದಿಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ||
ಕಸ್ತುದೊಳಗೊಂದು ಕಥೆಯ ಪೇಶುವನದು | ನಿನ್ನಾಜ್ಞಕಂಡ ನನ್ನಾಡಯ್ಯಾ || ೪ ||

ರತ್ನಕರ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮುಳುಗಿ ಸಾಕಾದಾಗ ಸುಮೃದ್ಧಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಲಿಪ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರವಚನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ತೊಡಗುವನು. ಅದೂ ತಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಪರಮಪರಂಚೌತಿ ರೂಪನಾದ ಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನೇ ಕುರಿತು ಕಸ್ತುದದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವನು. ಈ ಕವಿಕಮೂಪು ಕೂಡ ಶುಭಕಮೂ ಸಂಜಯಕ್ಕೆ ಮಹಾದ್ವಾರವಿದ್ದಂತ! ಪುಣಿ ಕಮೂವರ್ಣವನ್ನು ಕರವೆ ‘ಧರ್ಮಧ್ಯಾನ’ ರತ್ನಕರನ ಭರತೀಶವೈಶವದ ರಚನೆಯೂ ಕೂಡ! ಅಷ್ಟೇಕೆ ಶ್ರವಣಭಾಳದ ಗೊಮ್ಮುಟಿ ಮಹಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಡೆಸಿ ಚಾವುಂಡರಾಯ ಹಾಗೂ ಮಹಾತ್ಮಿ ಎಷ್ಟುಂದು ಪುಣಿರಾತಿಯನ್ನು ಬಾಚಿದರೋ ಉದಕ್ಕೆ ಸರಿಮಿಗಿಲಾಗಿ ರತ್ನಕರನೂ ಬಾಚಿರುವನು! ಇಂಥ ಕೃತಿಚ್ಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಅನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಸಹ್ಯದರ್ಯನೂ ಮಹಾಕವಿಯಂತೆ ಮಹಿಮಾವಂತನಾಗುವನು; ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಂತಹಾಗುವ ಶುಭ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ವಾಚಕಿನಿಗೂ ಧರ್ಮಧ್ಯಾನವೆಸಿಗಿದ ಫಲಪ್ರಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಸದ್ಗುಹಸ್ಥನಿದ್ದದೆಗೆ ಕೈವಲ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ತಾನೇ ಬರುವಳು

ಸೆನ್ನಾಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮುಕುತಿಯನ್ನರಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಅದರೆ ಸದ್ಗುಹಸ್ಥನಿದ್ದದೆಗೆ ಮುಕುತಿವಿನಿತೆ ತಾನಾಗೇ ಬರದಿರಳೆಂಬುದನ್ನು ರತ್ನಕರ, ಭರತೀಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ರಮಣೇಯವಾಗಿ ಚಿತ್ತಸಿರುವನು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಭರತೀಶ ಬಾಳಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಂಟಯೂ ಅಂಟದಂತೆ ಓಲಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕೊನೆ ಘೋಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾದನು. ಕಾದುನಿಂತಿದ್ದ ಕೈವಲ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಅವನು ದಿಗಂಬರನಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವಸರವಸರ

೧. ಈ ಚಿನ್ನೆಯ ನಾದುವಾ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಭ. ವೈ. ಇಂನೇ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಆರಿಸಿದೆ.

ವಾಗಿ ಬಂದು ಆತನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿದಳು.^೧ ಮುನಿದಿಕ್ಕೆಗಾಗಿ ತೆರೆವಿಡಿದ್ದವರು ಹಿಡಿದಿದ್ದಂತೇ ಆ ತೆರೆಯಲ್ಲೇ ಭರತೀಶನಿಗೂ ಕೈವಲ್ಯಕನ್ನೇಗೂ ಸಮಾಗಮವಾಗಿ ಹೋಯಿತು! ಇವರಿಬ್ಬರ ವಿಕಾಂತಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ತೆರೆಯೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು! ಆದ್ದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡೇ ‘ಕಮೂನಿಜರೆ’ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗಪೂರ್ವಂಬಂಟು.

ತನುವಂ ಸಂಫಾದ ಸೇವಯೋಳ್ಳಿಸಮಾತ್ಮಧ್ಯಾನದ್ವಾಸದೋಳಿ |
ಧನಮಂ ದಾಸಸುಷ್ಪಾಚಯೋಳ್ಳಿಸಮನಹಂಡ್ರಮಾಂಯಾಪ್ರವ ||
ತನಸೆಯೋಳ್ಳಿಸಂಪನ್ನಲ್ಲು ನೋಂಬಿಗಳೊಳಿದಾಯಷ್ಟಮಂ ಮೋಕ್ಷ ಚಂ ||
ತನಯೋಳ್ಳಿಷ್ಟೇವ ಸದ್ಗುಹಸ್ಥನಸಂಫಂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೪೪ ||

ಸದ್ಗುಹಸ್ಥ ಶ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ದಿನಚರಿಯನ್ನು ರತ್ನಕರ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರುವನು. “ಮುನಿ, ಅಜ್ಞಕೇ, ಮತ್ತು ಶ್ರಾವಕ ಶ್ರಾವಿಕೆಯರ ಸೇವಯಲ್ಲಿ ದೇಹ ಸವಸಬೇಕು; ಆತ್ಮಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮನ ಲಿಣವಾಗಬೇಕು; ದಾನ ಪ್ರಾಜಾದಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತು ಸದ್ವಿನಿಯೋಗವಾಗಬೇಕು. ದಿನವೆಲ್ಲ ಜಿನಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯ ಬೇಕು; ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೋಂಬಿಗಳನ್ನಾಳ್ಳಿಸರಿಸಬೇಕು. ಈ ರಿತಿ ಬಾಳಿದ ಸದ್ಗುಹಸ್ಥನ ಬಳಿಗೆ ಮುಕುತಿವಿನಿತೆ ಆತುರಾತುರವಾಗಿ ಬರದಿರಳು!” ಸೇವಾ ಮನೋಭಾವ ಬಂದ ಹೊರತು ನಾನು ದೂಡ್ಜವನೆಂಬ ಅಹಂ ಹೋಗಲಾರದು. ಮನಸ್ಸು ಮರ್ಕಟಿನಂತೆ ನೆಗೆದಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವಿಲ್ಲದ್ದು. ಇದನ್ನು ಸಾಧುಸಂತರ ಸೇವಯಕಡೆ ತೆಳ್ಳಿದರೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಬಾಳಿಯನ್ನು ಬಿಡುವುದು. ಇಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡದ ಹೊರತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ‘ಲೋಭ’ ಹೋಗಿದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸದ್ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡುವುದೇ ಲೇಸು. ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳನ್ನು ಉಪವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ದೇಹದ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡರೆ ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ದೂಪಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರವೋದಗಿ ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ಶುಭಪರಿಣಾಮದ ಗಣೆಯಾಗುವುದು. ಮೋಕ್ಷಚಿಂತನೆ ಬಾಳಿನ ಉಸಿರಾಟವಾದಾಗೇ ಆತ್ಮಾದ್ವಾರ ಸಾಧ್ಯ! ಕಂತುಕಂತಾಗಿ ಖಣ ಮುಕ್ತನಾಗುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಹಾಯೋಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವನು.

ತನುವ ಕೊಟ್ಟು ಗುರುವನೆಲಿಸಬೇಕು;
ಮನವ ಕೊಟ್ಟು ಲಿಂಗವನೊಲಿಸಬೇಕು;
ಧನವ ಕೊಟ್ಟು ಜಂಗಮವನೊಲಿಸಬೇಕು;
ಕಾಶ್ಮೀರಿಧವ ಹೊರಗುಮಾಡಿ,

೧. ವಿರಚಿಸುವುದು ತಳುವಾಯ್ದು ಕಮೂನಿ | ಜರ್ಗರೆಯ್ಯಾ ಕಾಲ ನೋಳ್ಳಾಗ ||
ಎರಡುಗಳಿಗಿಷ್ಟು ಕಡಮೆಯೆನೆಂಬೆನಾ | ಪರಮಾತ್ಮೆ ಯೋಗ ತಕ್ಕಿಯನು || ೨೬ ||
ಧರ್ಮ ಪ್ರಸರಿಸಿದಷ್ಟುಕೆ ತನುಲಫುವಾಗಿ | ನಿರ್ಮಲ ತಿಲೆಯಿಂದ ಕೂಡ |
ಧರ್ಮಕಾಂತಿಯ ಗಿನಿಗೆವಂತ ಪರಮಣ್ಣೋ | ತಿರ್ಮಾಯ ನಗೆದನಂಬರಕೆ || ೨೭ ||
ತೆರೆವಿಡೊತ್ತಿಲ್ದರಿದವರಾಗ ದೂರವಾ | ದರು ಕೂಡ ಕೈಗಳ ಮುಗಿದು ||
ಶಿರವೆತ್ತಿ ನೋಡುತ ಜಯಜರ್ಯವನುತ್ತಿರೆ | ಭರತ ಜನೇಂದ್ರ ಮೇಲಿದಾ || ೨೮ ||
ಭ. ವೈ.; ಇಂನೇ ಸಂ.

ಹರಯ ಹೋಯಿಸಿ ಕುರುಹ ಪೂಜಿಸುವರ ಮೆಚ್ಚೆ,
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ? ೨೦೬

ಅತ್ಯೋಽದ್ಧರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರೂ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಇಂಥ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಸೊಚಿಸಿರುವರು.
ಒಮ್ಮೆಗೇ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಿಯಾಗದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಚೇತನ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು
ತೋರೆಯುತ್ತಾ ಬರಲೆಂದ ಮಹಾತ್ಮರು ಸುನೋತ್ವಾದ, ಸುಲಭವಾದ ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು
ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವರು. ಅಹಂಕಾರ, ಮಮಕಾರ, ಲೋಭ ಈ ಮೂರೂ ಆತ್ಮನನ್ನು ಅಧೋಗತಿಗೆ
ತಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರು! ತ್ರಿಪುರಾರಿಯಾದ ವಿನ ಉದ್ದಾರ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು.

ಹಡದೊಡವೆ ಪಸ್ತುವನು ಮೃಢಭಕ್ತರಿಗಲ್ಲದೆ,
ಕಡಬ್ಜಿಯಕೊಡಲಾಗದು.

ಬಂದರೋಂದು ಲೇಸು, ಬಾರದಿದ್ದರೆಡು ಲೇಸು!

ಅಲ್ಲಿದ್ದರೆಯೂ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಜೋನ, ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆಯೂ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಜೋನ.
ಲಿಂಗದೊಡನೆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸಾರಿತ್ತಾಗಿ.

ಬಂದಿತ್ತಂಬ ಪರಿಸಾಮವಿಲ್ಲ, ಬಾರದಂಬ ದುಃಖಿಲ್ಲ.... ೨೦೭

ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಣ ಹಾಗೂ ಏರಶೈವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯಿದ್ದರೂ ಗುರಿಯಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕತ್ತ
ಯಿದೆ. ಏರಶೈವದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ಸಂಪದವೆಲ್ಲ ಪರಮೀಶನದೆ! ಅಂತೂ ಯಾವುದೂ
ತನ್ನದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನಯನ್ನು ತಿವಶರಣ ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜ್ಯೇಣದ್ವರ್ಮದ ಪ್ರಕಾರ ಲೋಕ
ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಸೇರಿದ್ದಲ್ಲ, ಅಂತ ದೇವರಿಗೂ ಸೇರಿದ್ದಲ್ಲ. ಇದು ಕೇವಲ ಜೀವ
ದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ 'ಪ್ರದೂಲ'ರಾಷಿ! ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೆ, ಯಾವುದೂ ತನಗೆ ಸೇರಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ
ನಿಧಾರವೇ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ.

ಪುತ್ರೋತ್ಸಾಹದೊಳಕ್ಕರಾದಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾರಂಭದೊಳ್ಳುತ್ತಿಯೋಳಾ |
ಯಾತ್ರಾಸಂಭೂತೊಳ್ಳುವೇತದೆಯೋಳ್ಳುವಾಹದೊಳ್ಳುವಿನೋಳಾ ||
ಭಾತ್ರಾಂದೋಳ ಗೃಹಾದಿಸಿದ್ದಿಗೋಳಹೆತ್ತುಜೆಯುಂ ಸಂಘ ಸ |
ತ್ವಾತ್ರಾಧನಯುತ್ತಮೋತ್ತಮವಲಾ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ವರಾ || ೭೪ ||

ಒ. ಬ. ವ.

೨. ಮಜ್ಜಂ ಪರಿಗ್ರಹೋ ಜಾತದೋ ಅಹಮಜೀವದಂತು ಗುಳ್ಳೆಜ್ಜು |
ಈದೇವ ಅಹಂ ಜಮ್ಮು ತಮ್ಮು ಇ ಪರಿಗ್ರಹೋಜಜ್ಞಾ || ೨೦೮ ||

"ಪರದ್ವಾವಾದ ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಆತ್ಮನೂ 'ಅಜೀವತ್ತೆ'ವನ್ನು ಹೊಂದಿದಂತೆ
ಆಗುವುದು. ಆದರಿಂದ ನಾನು ಕೇವಲ ಅರಿಯುವನು ಮಾತ್ರ ಆಗಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನದಂಬ ಪರಿಗ್ರಹವ ಯಾವುದೂ
ಇಲ್ಲ."

ಬಿಜ್ಜದುವಾ ಬಿಜ್ಜದುವಾ ಟಿಜ್ಜದುವಾ ಅಹವಜಾದು ವಿವ್ರಲಯಂ |

ಜಮ್ಮು ತಮ್ಮು ಗಳ್ಳದು ತಹವಿಹು ಇ ಪರಿಗ್ರಹೋಜ್ಞಾ || ೨೦೯ ||

"ಪರಿಗ್ರಹ ತಂಡಗಳಿ, ಹಾಳಾಗಳಿ, ಅನ್ನರು ಲಪಹರಿಸಲಿ, ನಷ್ಟವಾಗಿಲಿ, ಯಾವ ಕಾರಣಾದಿಂದಾದರೂ
ಹೋಗಲಿ ಅದು ಖಂಡಿತವಾಗೂ ನನ್ನದಲ್ಲ." ಸ. ಸಾ.

"ಮಕ್ಕಳಾದಾಗ, ಅವಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರಾಭಾಸ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಾಗ, ರೋಗ
ಪೀಡಿತರಾದಾಗ ಮತ್ತು ಯತ್ನಾಸಂಭೂತಮದಲ್ಲಿ, ವಿವಾಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಜೊತೆಗೆ ಸಂಕಟ
ಬಂದಾಗ, ನೂತನ ಭತ್ತ, ಗ್ರಹ ಇವುಗಳ ಪ್ರವೇಶಕಾಲದಲ್ಲಿ, ತೊಟ್ಟಿಲಿದುವಾಗ, ಯಾವುದಾ
ದರೂ ಸಿದ್ಧಿಮಾಡಿಸುವಾಗ, ಅರಹಂತನ ಪೂಜೆ, ಸಂಘಸೇವೆ, ಸತ್ವಾತ್ಸೇವೆ ಇವು
ಪರಮೋತ್ತಮಾದುವು."

ಆಹಾಭಯ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಮನೆ ಚಾತುದಾಸದಿಂ ಸಾಖಿಸಂ |
ದೋಹಂ ಶ್ರೀಶಿಲ ಲೇಪ್ಯಕಾಂಸ್ಯ ರಜತಾಷ್ವಾಪಾದ ರತ್ನಂಗಳಿಂ ||
ದೇಹಾರಂ ಗಿಯಲಂಗ ಸಾಂದರಬಲಂ ತಚ್ಚೈತ್ಯಗೇಪ್ರತಿ |
ಷಾಹಷ್ರಂ ಗಿಯ ಮುಕ್ತಿಸುಂಪದವಲಾ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ವರಾ || ೭೫ ||

"ಹಸಿದವನಿಗೆ ಅನ್ನನೀಡಿ, ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತು, ರೋಗಪೀಡಿತನಾದ
ಚೀವಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಷಧೋಪಚಾರವನಿಗಿ, ಅಭಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸದ್ಗುಹಸ್ಥ
ಪ್ರಣಾವನ್ನು ಬಾಚೆಬಹುದು. ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ನಾಲ್ಕು ದಾನಗಳೂ ಶೈಷ್ವವಾದುವು.
ಕಾಂತಿಯತ್ತವಾದ ಕಲ್ಲು, ಲೆಪ್ಪು, ಕಂಬು, ಬೆಳ್ಳಿ, ಜಿನ್ನ ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳಿಂದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು
ಕಡೆಸಿದರೆ ಸ್ವರದ್ಭೂಪ ಲಭಿಸಿ ತಕ್ಕಿ ಸಂಪನ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಪಡುವಿದೆ. ಆ ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸಾರೆ
ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆ ಮುಕುತಿವನಿತೆಯೂ ಒಲಿದುಬರುವಳು." ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಿದೆ. ಇಂದು ಕಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಣಾವಕರಿಗೆ ಮೂರ್ತಿ
ಪೂಜೆ, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಇವುಗಳ ಮೇಲಿರುವಮ್ಮೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಜ್ಯೇಣಿದ್ದಾಂತದ ಮೇಲಾ
ಗಲಿ, ಜ್ಯೇಣಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಜಿನವಾಣಿಯನ್ನು ನಮ್ಮೆ
ಜನ ಮರಯುತ್ತಿರುವರು. ಒಂದು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಣಾವೋ
ಅಷ್ಟೇ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದಾಗಲೂ ಲಭಿಸಿದರು! ದಾನ ಚಿಂತಾ
ಮನೆ ಅತ್ಯಿಮಜ್ಞಯನ್ನು ನಾವು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಳಬೇಕು. ಆಕೆ ಜಿನಮಾತೀ
ಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದಳು, ತೀರ್ಥಂಕರ ಪ್ರತಾಣಗಳನ್ನೂ ಬರೆಸಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದಳು."

ವಿದೆಲ್ಲಿಂಬಿಸೆ ನೋನ ದಾನವಲಂಹಿಂ ಮಾಡೆ ತತ್ವಣ್ಣಿದಿಂ |
ಕುಡುಗುಂ ನಿಮ್ಮಿಯ ಧರ್ಮಮೊಂದ ಸ್ವಪರೋಳ್ಳಂ ಭೋಗ ಭೂಲಕ್ಷೀಯಂ ||
ಬಿಡುಗಳ್ಳೆಸಿರಿಯಂ ಬಳಕ್ಕೆ ಸುಕ್ಕತಂ ಭೋಗಂಗಳೋಳ್ಳೆಯೋದಂ |
ಕುಡುಗುಂ ಮುಕ್ತಿಯ ನಿಂತಾಕುಡುವರೋ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ವರಾ || ೭೬ ||

ಜಿನೇಂದ್ರನನ್ನು ನಂಬಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ನೋಂಟಿಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಮನಸಾರೆ

೧. ಶ್ರಾವಕ, ಶ್ರಾವಿಕೆ, ಅಜ್ಞಿಕೆ ಹಾಗೂ ಮನಿ ಇವರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ 'ಶ್ರಮಣಸಂಘ'ವನ್ನುವರು.
೨. ಆಸನ್ನಭವ್ಯಯಿಂ ಜಿನ | ತಾನ ದೀಪೀಕೆಯಮನಿ ಮಣಿಸೆನಕ ಮಯೋ ||
ಧಾಸೀ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆಗಳಂ | ಸಾಂಸಿರದಯ್ಯಾರ ಸರ್ವಾಯಂ ಮಾಡಿಸಿದ್ಲಾ || ೭೭ || ಅ. ಪ್ರ. I
ಭಾಂತೆನಾದಿ ಪ್ರತಾಣದ | ತಾಂತಿಪ್ರತಾಣದ ಸಮಾನಮನೆ ಕೃತಿಯಂ ಕ ||
ಭಾಂತಸ್ಥಾಯಿನಾಶ್ರಿತ | ಚಿಂತಾಮನಿ ಗತಿಮಜ್ಞಗ್ರಿಂಹಯೆ ಹೆಳ್ಳಿಂ || ೭೮ || ಅ. ಪ್ರ. I

ಕೈತೊರೆದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಅಂಥವರಿಗೆ ರಾಜಪದವಿಯನ್ನು, ಭೋಗಭೂಮಿಯ ಸಂಪದವನ್ನು, ಅಮರಲೋಕದ ಅಷ್ಟೀಕೃಪನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಜಿನಧರ್ಮ ಕಾಪಾಡುವುದು. ಪ್ರಣವೆಲ್ಲ ಭೋಗಿ ನಿದನಂತರವೂ ಈ ಧರ್ಮ ಅವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣೆಸುವುದು. ದೇವ, ಇಷ್ಟಾಂದು ಕೃಪೆಯನ್ನು ನೀನೆಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು ಮಾಡಬಲ್ಲರು?

ಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಹಾರಾಯ

ಪ್ರಣಂಗಯ್ಯದೆ ಪೂರ್ವದೊಳ್ಳಿದೆ ತಾನೀಗಳ್ಲಿನಂ ನೋಡೆ ಲಾ |
ವಣ್ಣಕ್ಕಾಫರಣಕ್ಕೆ ಭೋಗಕೆನುಂ ರಾಗಕ್ಕೆ ಚಾಗಕ್ಕೆ ತಾ ||
ರ್ಯಾಖ್ಯಗ್ರಂಥ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗ್ರಂಥ ಬಯಸಿ ಬಾಯಂಬಿಟ್ಟು ಕಾಂಕ್ಷಾಮಹಾ |
ರಣಂಚೋಕ್ತಕರೆಕೆ ಚಿಂತಿಸುವುದೋ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೪೯ ||

ಹಿಂದೆ ಮಾಡದ ಈಗ ಬಯಸಿದರೆ ಬಂದಿತೆ? ದೇಹಕಾಂತಿ ಬೇಕು, ಆಭರಣಗಳಿರಬೇಕು, ಭೋಗಭಾಗ್ಯ ಲಭಿಸಬೇಕು, ಅನ್ಯರು ತನ್ನನ್ನು ಟ್ರೀತಿಸಬೇಕು, ಅಧವ ಅನ್ಯರನ್ನು ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು, ಕೈತುಂಬ ಕೊಡಬೇಕು, ಮುಗಿಯದ ಪ್ರಾಯಬೇಕು, ಅಗ್ರವಾಗಿ ಹಣ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಬಾತು ಬಾಯಿಟ್ಟರೆ ಬಂದಿತೆ? ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದುದನ್ನು ಈಗುಣ್ಣಬೇಡವೇ? ಅಯ್ಯೋ! ವ್ಯಧಾ ಬಯಕೆಯ ಗೊಂಡಾರಣ್ಣದ ತೊಳಳಾಡಿ ಏಕೆ ಚಿಂತಿಸುವರೋ?

ಅರಿತ್ವಕ್ಕಳಿದರ್ದರು ಮನದಾವಂಗಾವನೇನೊಂದು ಸ |
ತ್ವಾರಂಗಯ್ಯದೆ ಭಾಗ್ಯಮಂ ಕಡಿಸಿದಂ ಪೂರ್ವಾರ್ಚಿತಪ್ರಾಪ್ತಿಯಂ ||
ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ ಧನಮಂಬರಳ್ಳಮನಿಕುಂ ಮತ್ತೇಕೆ ಧೀರತ್ಪ್ರಮಂ |
ದೂರಂ ಮಾಡಿ ಮನಂ ಸದಾ ಕುದಿವುದೋ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೫೦ ||

ಬಡತನವನ್ನು ಕೊಡುವವರೂ ಇಲ್ಲ, ಅಂತೆ ನಿವಾರಿಸುವವರೂ ಇಲ್ಲ! ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸತ್ಯಾರ್ಥಿ ಲಭಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಒಬ್ಬನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಭಹರಿಸುವುದೆಂದರೇನು? ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪೂರ್ವಾರ್ಚಿತವೇ ಕಾರ್ಣಿ! ಬಡತನಕ್ಕೂ ಅಷ್ಟೇ, ಸಿರಿತನಕು ಅಷ್ಟೇ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಮನಸ್ಸು ಧೈರ್ಯಗಟ್ಟು ಸಂತಾಪ ಪಡುವುದಲ್ಲ!

ಕರುತಾಯಂ ಬಹುವಿತಮಂ ಕುಡುವನಾ ಕರ್ಣಂಗ ಮತ್ತು ಸಹೋ |
ದರಗಾ ಪಾಂಡವರ್ಗೇನುಮಂ ಕುಡನದೇಂ ಪಿಂಬೋಲ್ಲಿನೊಳ್ಳಣನು ||
ವರೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯನೆನಲ್ಲೆ ಸಂದಸರರೇ ಧರ್ಮಧರಾಧಿಶರಾ |
ದಂದೇಂ ಪಾಪಶಭೋದಯ ಕೃಯೆಯಲಾ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೫೧ ||

ಕರ್ಣನಿಗೆ ಕೈತುಂಬ ಕೊಡುವ ದುರ್ಯೋಧನ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಬಿಡಿಕಾಷಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟುವನಲ್ಲ! ಎಷ್ಟು ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೊನೆಗೆ ಕರ್ಣ ಕೊಡುಬಡವನಾದನು! ಪಾಂಡವರಾದರೋ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದರು! ಕೊಟ್ಟು ಕರ್ಣನನ್ನು ಭಾಗ್ಯವಂತನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಕೊಡದೆ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಬಡವರಾಗೇ ಉಳಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಶುಭಾಶುಭಕರ್ಮ'ಗಳೇ ಕಾರಣ.

ಮುಡತಾಂ ಬಿಕ್ಷುವ ಬೇಡನ ಮಬಿಜಿತಾಂ ತೊಳ್ಳಾಗಳೆ ಪಾಂಡವರ್ |
ಪಿಡಿದೋಡಂ ತಿರುದುಣಿರೆ ವಿಳಿನ ಕೈಯೋಳ್ಳ ಸಿಕ್ಕಳೆ ಸೀತೆ ತಾಂ ||
ಸುದುಗಾಡಿಕ್ಕಿಗೆ ಭಂಟಿನಾಗನೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಂ ಸರರ್ ಪೂರ್ವದೋಳ್ಳ |
ಪಡದಪ್ಪಣಿಣಿ ದೇ ಪ್ರೋಪರೆ ಹರಹರಾ ಶ್ರೀ ಚನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರಾ ||

ಈಶ್ವರ ಬಿಳಿಪಟನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ! ದೌರ್ವದಿ ವಿರಾಟನ ರಾಣಿವಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯಾದಳಲ್ಲ! ಪಾಂಡವರು ಮಡಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿರುದುಣಿಲಿಲ್ಲವೆ? ಸತ್ಯ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ, ಸ್ತ್ರಾನಾದ ಕಾವಲುಗಾರನಾಗಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ! ಏನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ, ಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಹಾರಾಯ!—ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಣಾಕಂಭಗಳು ನಮ್ಮ ಜನದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ವಾಗಿ ಹೋಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳು ಜನರ ಮನದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹುಬೇಗೆ ನೀರನ ವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನವನ್ನೂ ಲಿಸುವುದು. ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನಿರತು ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಕಾಂತಾಸಮೈತಿಯ ಮುಖೀನ ಧರ್ಮದ ಸಾರಣ್ಯ ಜನತೆಗೆ ಧಾರೆಯಿರದರು. ನೂರು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದಾಗದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಂದೇಬಂದು ಕಾವ್ಯ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲದು!

ಸರ್ವಪ್ರತಿಯೇ ನಿರಂಜನಾವಸ್ಥೆಗೆ ತಾಯ್ಯೇರು!

ಸುಖಿದುಃಖಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಚಿತ್ತವನ್ನು ಕಾದುಕೊಳ್ಳುವ ಗೃಹಸ್ಥನೂ ಮುನಿಯಂತೆ 'ಹರ್ಮಸನಿಜಾರೆ' ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ರತ್ನಕರಸಿದ್ಧ ಶಾಪಕರಿಗೆ ಅಭಯವಿತ್ತಿರುವನು.

ಉಪಭೋಗಂಬರೆ ಭೋಗವೈತರೆ ಮನೋರಾಗಂಗಳಿಂ ಭೋಗಿಷಂ |
ತುಪಸಗಂ ಬರೆ ಮೇಣ್ಣಿರ್ದಿಪಡಸಲ್ಪಂತೋಷಷಂ ತಾಳ್ಳು ನಿ ||
ಮೈ ಪದಾಂಭೋಜಯಾಗಂ ಸದಾ ಶರಣೆನ್ನತ್ತಿಚ್ಯೈಸುವಂಗಾ ಗೃಹ |
ಸ್ವಪದಂ ತಾನೆ ಮುನೀಂದ್ರ ಪದ್ಧತಿಯಲೂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೫೧ ||

"ಭೋಗೋಪಭೋಗಗಳು ಬಂದಾಗ ಮನೋರಾಗದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ, ಅದ್ದಿ ಅರಚನೆಯಂಟಾದಾಗಲೂ ಬಡತನ ಬಂದಾಗಲೂ ಸಂತೋಷತ್ತೆನಾಗಿ ಜಿನಪಾದವನ್ನು ಕೆಂಬಿ ಬಾಳುವಂಥ ಗೃಹಸ್ಥ ನಿಜವಾಗೇ ಮುನಿಯಷ್ಟೇ ದೋಷವನು!" ಸನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ 'ಅಂತ ಶಿಂಗಸ್ಯಾಸ', 'ಬಿಹಿರಂಗಸ್ಯಾಸ'ವೆಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಸಮಚಿತ್ತಪ್ರಳ್ಳ ಗೃಹಸ್ಥ ಅಂತರಂಗ ಶಿಂಗಸ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಬಿಹಿರಂಗದಲ್ಲೂ ಸನ್ಯಾಸವಿದ್ದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲೂ ಶಿಂಗರಿಗುಂಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂಥವನದು ಪುರಾಣ ಸನ್ಯಾಸ. ಬಿಹಿರಂಗಪ್ರೋಂದನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿ ಶಿಂಗಿಂಬರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಕೇವಲ 'ದ್ರವ್ಯಲಿಂಗ'ಯಾಗುವನು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗ್ರಹಿಯಾಗಿ ಬಿಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಗೃಹಸ್ಥನನ್ನು 'ಭಾವಲಿಂಗ' ಯಾಗುವರು."

ಉ. ಸೋ. ತ. ೫೨.

ಉ. ಭಾಗ. ಪರಿಗ್ರಹಗಳು:- (ಗ) ಕ್ಷೇತ್ರ[ಹೊಲ-ಗಡ್ಡ], (ಾ) ವಾಸ್ತು[ಮನ-ಮಲ], (ಃ) ಧನ ಧಾನ್ಯ,

“....ಸಂಸಾರವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೆಯೇ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಬಿಡುವುದರ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೇನಿದೆ? ಅಸಕ್ತಿ ಹೋಯಿತು ಅಂದರೆಯೇ ಮುಗಿಯಿತು. ಆದರೆ ಸಾಧನ ಆವಶ್ಯಕ. ಇಂದಿಯಗಳೊಡನೆಯುದ್ದ ಮಾಡಬೇಕು. ‘ಕೋಟೆಯೋಳಿಗಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚು ಅನುಕೂಲ—ಕೋಟೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರ ಭೋಗಾಲಯ; ಒಂದೊಂದನ್ನೂ ಅನುಭೋಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ತ್ವಜಿಸಿದಬೇಕು....’” ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮ ಹಂಸರು ಸದ್ಗುಹಸ್ಥರಿಗೆ ಸೋಗಸಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು.

ಬಂಡುದಮೇಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ ಮುಗ್ಗಳಿಗಂಜಿದದೆಂತಯ್ಯ!
ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಮಾಡಿ, ನೋರೆರೆಗಳಿಗಂಜಿದದೆಂತಯ್ಯ!
ಸಂತೆಯೋಳಿಂದ ಮನೆಯ ಮಾಡಿ ತಚ್ಚುಕೆ ನಾಚಿದದೆಂತಯ್ಯ!
ಮಲಿ ಕಾಜುನದೇವ ಕೇಳಯ್ಯ!
ಲೋಕದೋಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ರಬಳಿಕ ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳು ಬಂದಡೆ,
ಮನದಲ್ಲಿ ಕೋಪತಾಳದೆ ಸಮಾಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಧ್ಯ ಜೀವಿ ಏಳುವರೆನಕ ಸುಖಿದು: ವಿದ ಹೊಡತೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಏಳುವುದೊಂದೇ ತನ್ನ ಗುರಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಏಳುವಾಗ ನಡುನಡುವ ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳು ಬರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಮನಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಬಿಳಿಯವು ಎಂದು ಮಹಡೆವಿಯಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚಿರಿಸಿರುವಳು.

ಸಿಹಿಯಂ ಕಾರಮುಮ್ಮುಮುಂ ತೋಗರುವುಂ ಕೈಪೆಯಂ ಬೇರವೇ |
ರೆ ಹಿತಂದೋಹಸಮನುತ್ತವಕ್ಕೊಲಿವೋಲ್ ಶ್ರೀಗಂ ದರಿದ್ರಾದೂರಾ ||
ಗ್ರಹಕರ ಭೋಗಕೆ ರೋಗಕೆಂ ಪಳಿಕರೆಗೆ ಕೇತಿಂಗಿಯುಂಬಾಧಿಗು |
ತ್ವಹಮಂ ಮಾಳ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥನುಂ ಸುಖಿಯಲು ರತ್ನಾಕರಾಧಿತ್ಪರಾ || ೫ ||

ಮಾನವನ ಭಾಳ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದುದು. ದಿನದಿನವೂ ಹೊಸಹೊಸ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು. “ಸಿಹಿ ಹಚ್ಚುದಾಗ ನಾಲಗೆ ಕಾರವನ್ನು ಕೇಳುವುದು; ಒಗರು ಜಾಸ್ತಿಯಾದರೆ ಉಪ್ಪಿನಮೇಲೆ ಬಯಕೆಯಾಗುವುದು. ಹುಳಿ, ಕಹಿ, ಉಪ್ಪು, ಒಗರು, ಸಿಹಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ, ಒಂದೊಂದು ರುಚಿಯಂತಿ. ಅಂತೆ ಮಾನವನ ದೇಹ

(ಉ) ದ್ವಿಪದ[ಹಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ದಾಸ, ದಾಸಿ], (ಇ) ಚತುರ್ಷುದ[ದನಕರು ಇತ್ಯಾದಿ], (ಈ) ವಾಹನಾದಿಗಳು, (ಉ) ಶರ್ಯಾ (ಅ) ಆಸನ, (ಇ) ಕುಪ್ತ [ಬೆಳ್ಳಿ-ಬಂಗಾರ ವಸ್ತು, ಇತ್ಯಾದಿ], (ಉ) ಭಾಂಡ[ಪಾತ್ರಪರಾಸ].

ಅಂತರಂಗ ಪರಿಗಳಾಗಿ:- (ಗ) ಮಿಥ್ಯಾತ್ಮ, (ಅ) ಸ್ತ್ರೀವೇದ, (ಇ) ಪುಂವೇದ, (ಉ) ನಷ್ಟಂಸಕವೇದ, (ಇ) ಹಾಸ್ಯ, (ಉ) ರತಿ, (ಉ) ಅರತಿ, (ಅ) ಜಗುಷ್ಯಾ, (ಇ) ತೋಕ, (ಉ) ಭಯ, (ಉ) ಕೊಽಧ, (ಉ) ಮಾನ, (ಉ) ಮಾಯಾ, (ಉ) ಲೋಭ. ಜ್ಯ. ಆ. ಸಂ., 15-16. ದಿಗಂಬರಾಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದೂ ಅಂತರಂಗ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ತೋರಿಯದ ಭವಸೇನ ಮನಿಗಳೂ, ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿಗಂಬರತ್ವವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಉಂಡುರುಳಿ ಭಾಷ್ಯಕರೂ ನಮ್ಮಲಿದ್ದರು. ಕ. ಧರ್ಮಾಘ್ರಣ, ಅಮಾಘಢಷ್ಟಿ, ಕಥ, V ಆಶ್ವಾಸ.

ಇ. ಶ್ರೀ ರಾ. ಕೃ. ವ. ವೇ. ಉ. ಪ್ರ. ೨೭೨-೨೭.
ಉ. ಮ. ವ. ೪೯

ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಬೇಕೆಬೇಕು. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ದಟ್ಟದಾರಿಯ್ದವನ್ನೂ, ದುರಾಗ್ರಹವನ್ನೂ, ಭೋಗವನ್ನೂ, ಕೊನೆಗೆ ರೋಗವನ್ನೂ, ಬಾಳಿನ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ರುಚಿಗಳಿಂದು ಯಾವ ಗೃಹಸ್ಥ ಸಂತೋಷಪಡಿತ್ತದಿಂದ ಸಹಿಸುವನೋ ಅವನೇ ಖಂಡಿತವಾಗೂ ಸುಳಿ!” ಉಳಿಂಪಿಟ್ಟು ಬೀಳದ ಹೊರತು ಕಗ್ಗಲ್ಲು ಮೂರ್ತಿಯಾದಿತೆ? ಮೊದಲು ಆ ಪೆಟ್ಟಿನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜಿನಮೂರ್ತಿಯಾದಾಗ ಭಕ್ತರ ಪಂಚಾಮ್ಯತಾಭಿಷೇಕವನ್ನೂ ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಭಗವಧ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕಷ್ಪವೂ ಮಾನವನನ್ನು ಹೆದರಿಸಲಾರದು. ಕಷ್ಪಸುಖಿಗಳಿಂಬುದು ಮಾನವನ ಭಾವನೆಯಿಂತ ರೂಪಗೊಂಡಿವೆ. ದ್ವಿಪಭಕ್ತರು ದುಃಖಿವನ್ನು ದುಃಖಿವಂದು ಪರಿತೆಸುವುದಿಲ್ಲ; ಅಂತೆ ಸುಖಿವನ್ನು ಸುಖಿವಂದು ಹಿರಿಹಿಗ್ಗಿ ವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆತ ಇವರದಕ್ಕೂ ಅತಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸುಖಿದುಃಖಿರಂಡೂ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುವಲ್ಲವಂದು ಉದಾಸೀನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಕಡಿಕಡಿ ಕೆದರಿದದೆ, ಎನಗೆ ಹಸಿಪ್ಪತ್ವಣ ಅದಗಿತೆಂಬೆನು.
ಮುಗಿಲು ಹರಿದು ಬಿಧ್ಯದೆ, ಎನಗೆ ಮಜ್ಜನಕ್ಕೆರಿದರಿಂಬೆನು.
ಗಿರಿಮೇಲೆ ಬಿಧ್ಯದೆ ಎನಗೆ ಪುಷ್ಟವಂಬೆನು.
ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾಜುನಯ್ಯ, ಶಿರಹರಿದು ಬಿಧ್ಯದೆ,
ಪ್ರಾಣಿನಗರ್ಭಿತವಂಬೆನು”

೧೦೪

ಬಂದುದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪ್ರತೀಕಾರವೆಸಗದೆ ಸಂತೋಷಪಡಿತ್ತದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವಾಗ ಭಕ್ತನ ಮನೋದಾಢ್ಯ ಅಚೆಲವಾಗುವುದು. ಸಾವು ಬದುಕುಗಳಿರಂಡೂ ಅಂಥರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಟ ವಾಗದಿರದು. ಭಗವಧ್ಯಕ್ತರು ಮನಸೆಪೂರ್ವಕ ಕಷ್ಪಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುವರು. ಭಕ್ತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣವಸ್ತುಯೆಂದರೆ ಇದೇ ತಾನೆ?

ಮನಸು ತಪ್ಪದೆ ಹೈಮಾಡ್ದಿ ಬೇಡುವಂತೆ ಮಾಡಯ್ಯ,
ಬೇಡಿದದೆ ಇಕ್ಕೆದಂತೆ ಮಾಡಯ್ಯ.
ಇಕ್ಕೆದದೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಯ್ಯ.
ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಧ್ಯದೆ, ನಾನೆತ್ತಿಕೊಂಬಿದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೆ,
ಶುನಿವಿತ್ತಿಕೊಂಬಂತೆ ಮಾಡಯ್ಯ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾಜುನಯ್ಯ” ೧೦೦

ಭಕ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಟತೆ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿದೆ. ನಿರಾಶೆ ಹಚ್ಚಿದಪ್ಪು ಜೀವಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ನೆನಪು ಹಚ್ಚಿತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು. ಭಗವಧ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದೇಳುವ ಚೆತನಕ್ಕೆ ಕಷ್ಪಕಾರ್ಣಿಣಿಗಳೆನು ಮಾಡಿಯಾವು? ಇತ್ತು ಗಮನವಿಯಲು ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಪುರುಷೋತ್ತಿದೆ. ಭಕ್ತಿ ವೃದ್ಧಿಯಾದಂತೆ ಬೇವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆನೂ ಬೇಡದಂತಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅನ್ನೆಪಾನೀಯಗಳನ್ನೂ ತೊರೆದು ಭಕ್ತಿಯ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮ ಬಂದಾಗಿ ಹೋಗುವುದು!

ಇ. ಮ. ವ.

ಉ. ಮ. ವ.

ಘಟಿಕಾ ಪಾತ್ರಕನಸ್ವರೋಳಿಭಿಂದೆಯ ನೊಂದಂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೋಡಂ |
ಸ್ವಿಟಿದಿಂ ಚಿತ್ತಮುಖಕ್ಕೆಯಂ ಪದಪದಕ್ಕು ಪಾತ್ರಯಂ ಸಾಗುವೆಂ |
ತುಟು ತಾನಂತುಟು ಬಾಹ್ಯದೇಶ್ಲಿಗಳೆಂದು ಧ್ವನಂ ಕ್ಷಣಹೈಮ್ಮಾ ಸಂ |
ಘಟಿಸಲ್ಪಿಮ್ಮು ಪದಂಗಳೊಳ್ಳುವಿಯಲು ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೫೨ ||

ಸಮಯದ ವ್ಯಜ್ಞಯಿರುವಾತ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತರೂ ಕ್ಷಣಕ್ಕಣಕ್ಕೂ ಆತನ
ಮನಸ್ಸು ಕೊಳ್ಳು ಗಡಿಯಾರದ ಮೇಲಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಾವು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯಾಗಿ
ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮು ಗಮನ ಹೆಚ್ಚೆಹೆಚ್ಚೆಗೂ ಜಿನೇಂದ್ರನತ್ತ ಸುಳಿದರೆ ನಿಜವಾಗೂ
ನಾವೇ ಸುಖಿಗಳು!

ಗಾನಮದ್ವಾಳ ತಾಳಲಯಕೆ ನರ್ತಿತ ಮಂದ | ಯಾನೆಗೆ ಶಿರದ ಕುಂಭದೊಳು ||
ಧಾನವಿಪ್ಪಂತ ರಾಜ್ಯದೊಳಿದು ಮುಕ್ತಿಸಂ | ಧಾನದೊಳಗೆ ನಿನ್ನ ನೆನಹು || ೫೩ ||
ಘಳಿಗೆಪಟ್ಟಲ ನೋಟ ಕೆದದಂತೆ ನಿನ್ನಾತ್ಮು | ನೋಳುತಾಗುತ್ತಿದೆ ನಿನ್ನನೆನಹು || ೫೪ ||

ಭರತೇಶನ ರಾಗರಸಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾಕವಿ ಏತರಾಗರ್ಸಿಕತೆಯ ರಂಗೇರಿಂದುವನು;
ಭಾಮಿನಿಯರ ಲಾವಣ್ಯಜಲವನ್ನುಂಡು ವಿಕಸಿತವಾದ ಚಕ್ರೇಶನ ಬಾಳ್ಳಿಗೆ ‘ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ’ದ
ಬಣ್ಣಾ ಕಟ್ಟಿರುವನು!

ಪಡಿದಿದಾತನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸೂತ್ರವೆನಿಸುಂ ಸಿಲ್ಲಿದೋಡಂ ಪೂರುಂದೊಳು |
ನಡೆಗುಂ ಗಾಳಿಪಟಂ ಸಮಂತದರಪೂಲ್ಯೋಳ್ಯುನಂ ಜಂಜಡಂ ||
ಬಡೆದತ್ತಲ್ಯಿಲುಕಿದೋಡಂ ನೆನಹು ಲೋಕಾಗ್ರಹ್ಯ ವಾಯ್ದುತ್ತಲಾ |
ಗಡೆ ಸಿದ್ಧಾಂಭಿಗಳೊಳ್ಳಳಂಚೆ ಸುಖಿಯ್ಯೆ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೫೫ ||

“ದಾರವನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಗಾಳಿಪಟ ಅಂಬರದಲ್ಲಾದುವ
ದಲ್ಲಿ! ಹಾಗೇ ನಮ್ಮು ಮನಸ್ಸು ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಬವಣಪಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಗಾಗ
ಸಿದ್ಧಾಂಭಿಕಿಹಾರಿಯಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾರ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮು ನೆನಪು ಪಳಂಚಿದರೆ ನಾವು ಖಂಡಿತ
ವಾಗೂ ಸುಖಿಗಳಾಗುವುವು.”

ನಡೆವಾಗಳ್ಯುದೆ ಕೊಂಡಿದಾಗಳಿಳಿಯೋಳ್ಯುಗಳುಂ |
ನುಡಿವಾಗಳ್ಯುಡಿದೆಷ್ಟಿದಾಗಳಿರ್ದೆಗೆಬಾಗಿಷ್ಟುವಾಪ್ತಿಯೋಳು ||
ಬಿಡದರ್ಕತ್ತಭು ಸಿದ್ಧಾರ ಸಮುದ್ರಾಧಿಕೃತ ತಾಂತ್ರಿಯಂ |
ದೊಡನಭ್ಯಾಸಿಸುವಾತನೇ ಸುಖಿಯಲು ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೫೬ ||

“ನಡೆವಾಗ, ಎಡವಿದಾಗ, ಬಿದ್ದಾಗ, ಎದ್ದಾಗ, ಮಾತನಾಡುವಾಗ, ನುಡಿತೊಡಲಿದಾಗ,
ಎದೆಗಿತ್ತಾಗ, ಸುಖಿಬಂದಾಗ ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಆಗ ಈಗ ಎನ್ನದೆ ಸದಾ ‘ಅರಹಂತ’ನನ್ನ
ಸ್ವರಿಸು, ಸಿದ್ಧನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೆತ್ತೋ ಶಂಕರ ಎಂದು ಕೊಗು, ಸಮುದ್ರಾಧಿಕೃತ, ಕಾಪಾ
ದಪ್ಪ ಎಂದು ಅಭಾಸಮಾಡುವಾತನೆ ನಿಜವಾದ ಸುಖಿ!” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಅನುಭಾವಿಯಾದ

ಽ. ಭ. ಷ್ಟೆ. ಅನೇ ಸಂ.

ರತ್ನಾಕರ. ಮಾಡುವುದನ್ನು ‘ಭೇದವಿಜ್ಞಾನ’ದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಸದಾ ‘ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ’
ಗಳನ್ನು ಸ್ವಿರಿಸುವಾತನಿಗೆ ಬೇರೆ ತಪಸ್ಸೇಕೆ? ಕೆಲವುದಿನ ಇದನ್ನು ಅಭಾಸ ಮಾಡುವತನಕ
ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಅಭಾಸ ಮುದುರಿದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಬಿಟ್ಟುರೂ ಅದು ನಮ್ಮುನ್ನು ಬಿಡಲಾ
ರದು. ನಾವು ಮಲಗಿದರೂ ನಮ್ಮು ನಾಲಗೆ, ನಮ್ಮು ಮನಸ್ಸು ದೇವರನಾಮವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಾ
ಸ್ವರಿಸುತ್ತಾ ಇರುತ್ತೇವೆ. ಗಾಂಧಿಜಿಯವರು ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಮವನ್ನು ಲೋಕ
ಕ್ಷುಪದೇಶಿಸಿದರು! ಎಲ್ಲ ಭಿಗವದ್ಗೀತ್ರಾ ರೂಜನಾಂಗನವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಸಾಮಾನಿಕ
ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಮಪರ್ಕವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸಲು ನಟ್ಟಿಕೆಲ್ಪಾಪ್ಯಕ್ಷಮೆಂದರೆ ಒಂದನೆಯದು ಕಾಯಕ
ವಾದರೆ, ಎರಡನೆಯದು ಪರಮಾತ್ಮೆ ಚಿಂತನೆ! ಕಾಯಕ ಕಲ್ಪವ್ಯಕ್ಷವಾದರೆ ದೇವರನಾಮ
ಕಾಮಧೇನುವಿದ್ದಂತೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತಿಥಿಯಂದ ಹೆಗ್ಡಳ,
ಗ್ರಹಣ-ಸಂಕೃತಿಯಂದ ಹೆಗ್ಡಳ,
ಪಿಕಾದಶಿ-ನ್ಯूತೀಪಾಕದಿಂದ ಹೆಗ್ಡಳ,
ಸೂಕ್ತ ಶಿವಪಥಪರಿದವಂಗೆ—
ಹೋಮ-ನೇಮ-ಜಪ-ತಪದಿಂದ ಹೆಗ್ಡಳ,
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ, ನಿಮ್ಮ ಮಾಣದೆ ನೆನಪವಂಗೆ—

ಭಗವನ್ನಾಮವನ್ನು ಸದಾ ನೆನೆಮತ ಯಾವ ತಿಧಿ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.
ಅಂಥ ‘ಶಿವರಣ’ ಹೋಮ, ನೇಮ, ಜಪ, ತಪ ಇವಾವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು
ದೇವರನಾಮದ ಮಾಹಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು!
‘ಜನಕಾದಿಗಳು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನ
ಲ್ಲಿಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದರು. ನರ್ತಕಿ ತಲೆಮೇಲೆ ಪಾತ್ರ, ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನರ್ತಿಸುತ್ತಾಳಲ್ಲ
ಹಾಗೆ?’ ‘ಅನಾವಕ್ತಯೋಗ’ವನ್ನು ಪರಮಹಂಸರು ಹೃದಯಸ್ತ್ರೀಯಾಗುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿರು
ವರು.

ನಾರೀರತಂ ಮುದವಲ್ಲು !

ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲೇ ರತ್ನಾಕರ ಕಾಲ ಕಳೆದವನಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ತನ್ನಂತರಂಗ
ವನ್ನು ತಾನೇ ಬರಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಸುಪ್ತಿಚೇತನದಲ್ಲಿಡಿದ್ದ ಗುಪ್ತ ಬಯಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಯಲಿಗಳಿಂದು
ತನಗೆ ತಾನೇ ಜುಗುವುಪಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆತ್ಮಪರಿಶೋಧನೆಯಿಂದರೆ ಇದೇ ತಾನೇ?

ಎತ್ತತ್ತುಂ ಲಲಿತಾಂಗಿಯಸುಳಿದರತ್ತತ್ತುಂಗಂ ಕಣಳಿ |
ತ್ರೈತ್ತುಂ ಕಾಮಿನಿಯಮೋಗಂದೆಗಿದರತ್ತತ್ತುಂಂಗಂ ಜಷ್ಟೆ ಮ ||
ತ್ರೈತ್ತುತ್ತುಂ ಸರಿಮಂಡಿಯತ್ತೆಗಿದರತ್ತತ್ತುತ್ತುಂ ಬುದ್ಧಿ ನಿ |
ಮೃತ್ತುಂ ಬಾರದು ಕೆಟ್ಟನೇವೆನಕಟಾ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಕೃತಾ || ೫೭ ||

ಽ. ಬ. ವ. ಕಿಳಿ:

ಽ. ಶ್ರೀ ರಾ. ಕೃ. ವ. ವೇ. ಪ್ರಾ. ಪ್ರ. ೪೨-೪೩.

ಲತಾಗಿಯರು ಸುಳಿದತ್ತ ನನ್ನ ಕಂಗಳು ತಿರುಗುವುವಲ್ಲ! ಕಾಮಿನಿಯರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲು ನಾಲಗೆ ತಪಕಗೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲ! ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರಿದತ್ತ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯದಿರದು! ‘ಚಿನ್ನೆಂದ್ರ’, ನಿಮ್ಮತ್ತ ನನ್ನ ಗಮನ ಸುಳಿಯದೆ ಮುಷ್ಟರ ಮಾಡುವುದಲ್ಲ! ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಅಯೋ ಹಾಜಾದೆನ್!—ರತ್ನಕರ ತನ್ನಂತರಂಗವನ್ನ ಲೋಕದಿದಿರು ಬಿಟ್ಟಿಟ್ಟಿರುವನು! ತನ್ನ ಮನೋಭಾಬಲ್ಲಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೇ ಮರುಗಿರುವನು.

ಮರನೇರಿದ ಮಕ್ಕಳನಂತೆ,
ಹಲವು ಕೊಂಬಗೆ ಹಾಯುತಲಿದೆ;
ಬೆಂದಮನವ ನಾಸೆಂತು ನಂಬುವನಯ್ಯಾ?
ಎಂತು ನಚ್ಚುವನಯ್ಯಾ?
ಎನ್ನತಂದೆ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲೀಯದಯ್ಯಾ!?

ಭಗವದ್ವಕ್ತರು ತಮ್ಮ ಮನೋವಿಕಾರವನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರಯಲ್ಲದ ದೇವರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವರು. ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾಬಲ್ಲಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುವರು. ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ವೇರೆ ಯಿಡುವರು ರತ್ನಕರನೂ ಅಷ್ಟು ಬಸವಣ್ಣನವರೂ ಅಷ್ಟು. ಒಮ್ಮೆಗೇ ಸಿದ್ಧಾರಾದವರಲ್ಲ; ಸಾಧಕರಾಗಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಗೇರಿದರು!

ಸ್ತೋ ಮಾತ್ರಂ ನೇತ್ರದತ್ತಲ್ಲ ಸುಳಿದೆ ಮನವಿಭಾಗಮಾರ್ತ್ತ ತಾಪ |
ಸ್ತೋಮಂ ಕೈಮೀರಿ ಲಜ್ಜಾರಸಮುದುಗಿ ವಿವೇಕಂ ಕಳೆತ್ತೋಡಿ ರಾಗಂ ||
ಕೈಮಿಕ್ಕಾನಾವನೇಸೆಂದರಿಯದ ತರನಂ ಮಾಡುತ್ತಿರ್ವಾಯಿಂತಿ |
ಕಾಮಂ ಕಾಮಾರಿ ಪಂಪಾಪರದರಸ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ರಕ್ಷಿಷ್ಟದನ್ನು ||

ಹೇಣ್ಣು, ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಸುಳಿದರೆ ಸಾಕು ಮನಸ್ಸು ಇಬ್ಬಾಗವಾಗಿ, ತಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಹತೋಟಿ ಮೀರಿ, ನಾಚಿಗೆಟ್ಟು, ವಿವೇಚನೆ ಹೇಳಿದೇಕೇಳಿದೆ ಪಲಾಯನವಸಗಿಬಿಡುವುದು! ಪ್ರಣಯ ಮೇರದಪ್ಪಿ ನಾನಾರು, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮರಸಿಬಿಡುವುದಲ್ಲ! ಕಾಮ ವಿಧ್ಯಂಸಿಯಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ನನ್ನ ಕಾಮಜ್ಞರವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಕಾಪಾಡಪ್ಪ!—ಎಂದು ಹರಿಹರಮಹಾಕವಿ ಅಂಗಲಾಚಿರುವನು. ಕಾಮವಶಿರಾದವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಾಗುವ ಅವಾಂ ತರವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು! ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಬಯಲಿಗಳಿದವರಲ್ಲ ಭಗವದ್ವಕ್ತರಾಗಿ ಹೋದರು; ಕೊನೆಗೆ ಜೀವನ್ನುಕ್ರಾಣಿಹೋದರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಅಪಗ್ರಾಗಿಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮನ್ಸ್ಯಾರಚಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದವರಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತಾವೇ ಮನ್ಸ್ಯಾರಚಿಕೊಂಡು ಕೊನೆಗೆ ಮನ್ಸ್ಯಾಮುಕ್ಕಿದರಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ವೊದಲೊಳ್ಳುಗ್ಗುವನಿಚ್ಚಿಪಡ್ಲುಡನೆ ತಾನುಛ್ಯಾಸನಿತ್ತಾಸ್ಯಾ |
ರದ ಕೆಯಾಳ್ಳಲ್ಲಿದಿಗೊಂಬನಾ ಕಡಯೊಳುಂ ಶಕ್ತಿಕ್ಷಯಂದೋರೆ ತ ||

ಉ. ಬ. ವ. ೫. ;

೨. ರಕ್ಷಾ. ತ. ೬.

ಬ್ರಿದಪೆಣ್ಣಂ ಬಿಡುಗೆಯ್ಯಾ ಕೂಡೆ ಕೆಲದೊಳ್ಳಿಳ್ಳಿಪ್ಪಾಯ್ಯಂ ಮನ |
ಕ್ಷಿದುಲೇಸೆ ? ಸುಖವೆ? ಮರುಳ್ಟಿನವಲ್ಲ! ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ಯರಾ || ೫८ ||

ರತ್ನಿಕ್ರಿಯೆನ್ನೂ ಅದರಿಂದಾಗುವ ದೃಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನೂ ರತ್ನಕರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು—ಮೊದಲು ಆಸೆಯಿಂದ ಮುಗ್ಗರಿಸುವನು; ಮರುಕ್ಕಣದಲ್ಲಿ ಏದುಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದಾಡುವನು; ಕೊಳ್ಳಿಳಿದಮೇಲೆ ತಬ್ಬಿದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತೊರೆದು ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಒದ್ದಾಡುವನಲ್ಲ! ಇದೇನಾದರೂ ಮನಕ್ಕೆ ಹಿತವೆ? ಹೋಗಲಿ ಸುಖವೇ? ಎಂಥು ಮರುಖಾಟವಿದು!

ತಿಳಿವಿಳ್ಳಿಗಿ ಶಿಶುತ್ತುದೊಳ್ಳಿಸಿ ತಾಂ ತನ್ನಂಜಲೊಳ್ಳಿತ್ತದೋಽ |
ಮುಖುಗಿರಂ ಬಳಿಕಂ ವಿವೇಕಪೆದೆಯೋಳೆ ಯ್ಯೋರೆಯುಂ ಪ್ರಾಯದೋಽ |
ಎಳೆವೆಣ್ಣಂಜಲನುಂಡು ಮೂತ್ತೆಬಿಲದೋಽ ಚಿಃ ನಾರುವೀ ಶುಕ್ಕಮಂ |
ತುಳುಕಲ್ಲೊಳ್ಳಿಪನಾತ್ತೆನೇಂ ಜ್ಬಮತನೋ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ಯರಾ || ೫೯ ||

“ಮಗುವಾದಂದು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಲ್ಲದ ತನ್ನ ಎಂಜಲನ್ನೂ ಮಲಮೂತ್ರವನ್ನೂ ಮ್ಯಾಗೆಲ್ಲ ರಬ್ಬಾಡಿಕೊಂಡುದಾಯಿತು. ಇನ್ನೇನು ವಿವೇಕ ಬಂದಿತಲ್ಲಾ, ಎನ್ನುವಾಗ ಪ್ರಾಯದ ಪಿತ್ತೆವೇರಿ ಈ ಜೀವ, ವನಿತೆಯ ಎಂಜಲನ್ನು ತಿಂದು ಮೂತ್ರ ಬಿಲಕ್ಕೆ ದುನಾತೆದ ವಿರ್ಯವನ್ನು ತುಳುಕಿ ಸಲು ಆತುರಗೊಳ್ಳುವನಲ್ಲ! ಭೆ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಎಂಥು ಭಾರಂತಿ!”

ಸುಖವಂಬಸುಖವಂತೋ ನಿಮ್ಮಲಬಲಂ ಸುಭಾನಮುಂ ಕಾಣ್ಣ ಸ |
ಮ್ಯಾಖಿವಾದಂದು ಸಾಖಿವಂಗನೆಯ ಸಂಭೋಗಾಂತ್ಯದೋಽ ಹೇಯದು ||
ನ್ಯಾಖಿಮುಂ ಶಕ್ತಿವಿನಾಶಮುಂ ಮರವೆಯುಂ ನಿದ್ರಾಜಡಂದೋರೆಯುಂ |
ಸುಖವಂದಂಬರದೇನೂ ದುಮುಖಿರಲಾ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ಯರಾ || ೫೯ ||

“ಸಾತ್ವಿಕಕಳೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಸುಜ್ಞಾನ ಲಭಿಸಿ ‘ಸಮ್ಮಾತ್ರಣ’ ಪ್ರಾತ್ಸ್ಥಿಯಾದರೆ ಅದು ನಿಜವಾಗೂ ಸುಖಿ! ಆದರೆ ಸ್ತೋಂಭೋಗಿರಿಂದ ವಿಷಯಲಂಪಟತನ ಹೆಚ್ಚಿ ಅರುಳು ಮರುಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿತ್ತಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಸೋಂಬೇರಿತನಕ್ಕೂ ಸೋಮಾರಿತನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವುದಲ್ಲ! ಹೀಗಿದ್ದೂ ಸಂಭೋಗವನ್ನು ಸುಖವನ್ನುವರಲ್ಲ! ಅವರೆಂಥು ಮೂರ್ಖಿರಪ್ಪ?”

ವಿನುಂದುಗ್ರಮೋ ನೋಡ ನೋಟವರಿವೇ ಮೆಯ್ಯಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾನಂ |
ಮೀನಾಕ್ಷಿತನು ತನ್ನ ತಳ್ಳಿಸಲೊಡಂ ನೇತ್ರಂಗಳಂ ಕಟ್ಟಿ ಸು ||
ಜ್ಞಾನಂಗುಂದಿಸಿ ಮೂರ್ಖಿಗರ್ಯಾ ಪ್ರಣಂಬೋಲ್ಳಾಡುಗುಂ ಮತ್ತುದ |
ಕ್ಷಾನಂದಂ ಏಗ ಮಾಸ್ಯಾವಂ ಮರುಳಾ ರತ್ನಕರಾಧಿತ್ಯರಾ || ೫೯ ||

“ದರ್ಶನಜ್ಞಾನವೇ ಮೆಯ್ಯಾದ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾತ್ಮಾನೇ? ಸ್ತೋ ಶರೀರ ಸೋಕಿದಾಕ್ಷಣ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಕವಿದು ಜ್ಞಾನ ಹಿಂಗಿ ಮ್ಯಾಮರಿತು ಹೆಣ್ಣಾದಂತಾಗುವ ಲಂಪಟತನವೆಲ್ಲಿ? ಎಂಥು ಭಯಾನಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿದು! ಇಂಥು ಹೇಯಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆನಂದೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನುಗ್ಗಿ ಮುಗ್ಗರಿಸುವನಲ್ಲ! ಎಂಥು ಹುಚ್ಚು?”

ಮದವದ್ದುನೆಗೆ ಕಲ್ಪಣೆಯುದಿನದೇ ಮಂಜುಳಿಂಗಂ ಕಟ್ಟಿಗಂ |
ಬದಿಯಂ ತೋಡುಪುದೊಳ್ಳಿತಲ್ಲು ಬಗವಂದಾತ್ಮಂಗೆ ನಾರೀರತಂ ||
ಮುದವಲ್ಲಾದುದಮಂತದಂ ಬಿಡಲಶಕ್ತಂ ಬಿಟ್ಟೆಂದೆ ಯೋವಸೋ |
ನ್ನದುದ್ದೇಕ ವಂಡಗದೇವನೆಕಬಾ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೬೦ ||

“ಮದವದ್ದು ಅನೆಗೆ ಕಲ್ಲಿಂದ ಹೊಡೆದರೆ ಹಿತವಾದೀತೆ? ಮೈಯತೀಳಿಯಾದಾಗ,
ಕಟ್ಟಿಯೆದ್ದಾಗೆ, ಕೆಸರುತೋಡುಪುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯಾದೀತೆ? ಸ್ತ್ರೀ ಸಹವಾಸ ಜೀವಕ್ಕೆ
ಹಿತವಲ್ಲವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಯೋವನದಬ್ಬರ ಶಾಂತವಾಗಲು ಕಾಂತಯಸಹವಾಸ
ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ! ಅಯ್ಯೋ, ಏನು ಮಾಡಲಿ?”

ತನುವೇಳ್ಳಂಬವನೊಷಣಕ್ಕೆಳಸನೇ ಪಿತ್ತೋಜ್ಞತಂ ದೇಹತೋ |
ಧನೆಯಂ ಮಾಷ್ಟೆಲಂಗನಾ ಸುರತದಿಂ ತನ್ನಂದಿಯಂ ಪೋಗೆ ಯಾ ||
ವನತಾಪಂ ನಿಲ್ಲಿಗುಂ ನಿಲ್ಲಿರಿತೆ ಸಲ್ಲಿಂ ಸದ್ಗುಹಣಂಗೆ ತ |
ತ್ವನು ಚೇಡಂಬ ಮುನೀಶ್ವರಂಗುಚಿತವೇ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೬೧ ||

“ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ರೋಗಿ ದೈವಿಷಣಿ ಕುಡಿಯದಿರುತ್ತಾನೆಯೆ? ಪಿತ್ತ ಕೆದರಿದಾಗ ಅದನ್ನು
ಕೆಕ್ಕಿ ದೇಹವನ್ನು ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ? ಅಂತೆ ಮದಮಬ್ಬರ ತಗ್ಗಲು ಸ್ತ್ರೀ
ಸಂಭೋಗ ಅನಿವಾರ್ಯ ತಾನೆ? ವೀರ್ಯ ತುಳುಕಿದ ಮೇಲೆ ಕಾಮಾತುರ ಹೋಗಿ ಸಮಾಧಾನ
ವಾಗುವದು. ಅನಂತರ ಸದ್ಗುಹಣಂಗಿ ಸಹ್ಯಾರ್ಥಿ ಲಭಿಸಿದರು. ಗೃಹಸ್ಥಾನಿಗೆನೋ ಇದು
ಸರಿ; ಆದರೆ ದೇಹವನ್ನೇ ಬೇಡವೆಂಬ ಮಹಾಮುನಿಕೀರ್ತಗಾತಿಸಬಹುದೆ? ಅದು
ಸರಿಯಾದೀತೆ?” ಗೃಹಸ್ಥಾನಿಗೆ ಅಂಗನೆಯ ಸಂಗವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ;
ಹಿತಮಿತವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಮುನಿಯಾದವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಭಾವ
ನೆಯೂ ಏಳಬಾರದು.

ಜ್ಞಾನವೂನ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಬಣಿ | ಜ್ಞಾನಿಯಂದ್ರಿಯ ಪಂಚರತ್ನ ||
ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಭೋಗಿಸುವ ಭೋಗಿ ಭವರೋಗಿ | ಜ್ಞಾನವಿದ ಭೋಗಿ ಯೋಗಿ || ೬೨ ||

ವಿಷಯಲಂಪಟತನ ಹೇಯವೇ ಹೋರತು, ರಸಿಕನಾಗಿ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ
ಉಪಾದೇಯವೇ ಸರಿ.

ತರುಣೀಯರೋದನಾಡಿ ಸುಖಿನಿರ್ದೆ ಮಾಡಿಯಾ | ಪರಿಸಿದ ಜಡವನೀಡಾಡಿ ||
ಕರಣ ಪಟ್ಟಕ್ಕವಾಗಿದ್ದು ನುಪಗಾಗ | ಪರಮಾತ್ಮ ಹೋಳಿಸದೆಯೋಳು || ೬೩ ||
ಪಿತ್ತವೇರಿದರೆ ತರೀರ ಶೋಧನಗ್ರೇದು | ಬಿತ್ತಗಿರಳಿಯೋಳಹಂತे ||
ಒತ್ತಿದ ಮದವ ವಂಗಳೊಳಾದಿ ಕಳೆದು ರಾ | ಜೋತ್ತಮನಿಹನಾತ್ಮಾಮಳಗೌ || ೬೪ ||
ತಾಂ ವರಸತಿಯ ಸಂಭೋಗದೊಳಮಲಾತ್ತ | ಸಂವರೆ ಪೂರ್ವಕಮಾಗಿ ||
ಪುಂಬೇದನೀಯ ಕರ್ಮವನು ದೂರಿಸಿದನ | ದೇಂ ವಿತರಾಗಮೂ ಭೋಗಿ || ೬೫ ||

೧. ಭ. ವ್ಯ. ಅನೇ ಸಂ.

೨. ಭ. ವ್ಯ. I, ರ. ಅನೇ ಸಂ;

೩. ಭ. ವ್ಯ. I ಸನ್ನಾನಸಂಧಿ;

೪. ಭ. ವ್ಯ. III, ಧ್ಯ. ಸಾ. ಸಂ.

ಕಾಮ ತನಗೆ ತಾನೇ ಕೆಟ್ಟಿದಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲೋಲುಪತೆ ಬಂದಾಗ ಬಗಡೆದ್ದು ಅನಿವ್ಯಾ
ವಾಗಿದರದು. ಅದರೆ ಕಾಮವನ್ನೂ ಕಲೆಯಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಮಹಾನುಭಾವನಿಗೆ ‘ಪುಂಬೇದ
ನೀಯ ಕರ್ಮ’ ನಿಜರೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಕರ ಸಾರಿರುವನು!
ಅಪ್ಯೇ ಅಲ್ಲ; ರತಿಸುಖಿಪೂ ಭರತೇಶನ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮುನ್ಸುಡಿಯಾಗಿ ಮರೆಯುತ್ತಿತ್ತು! ಲಂಪಟ
ನಾಗಿ ಭೋಗಿಸಿದರೆ ಹೋಸ ಹೋಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಂಬಿ ಕರೆದಂತಾಗುವುದು.

ಉಂಡರೆನುಟ್ಟರೆನಬಲೆಯರೊಳು ಭೋಗ | ಗೊಂಡರೆನು ತನ್ನವೆಂದು ||
ಕಂಡರೆ ಕಟ್ಟನ್ನುಗಳಿಂಬ ಮತಿಧ್ಯದ | ಗೊಂಡು ಭೋಗಿಸ ಕೆಡನೆಂದಾ || ೬೬ ||

“ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಂಂಡೆ ಅವನ್ನು
ಭೋಗಿಸಬೇಕು; ಆಗ ‘ಕರ್ಮಾಸ್ರವ’ಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಭೇದವಿಭಾವಿ ಭರತ
ಜನೇಂದ್ರ, ಸಹಸ್ರದಳದ ಪ್ರಾಂದಾವರಿಯ ಮೇಲೆ ಅಂಟಿಯೂ ಅಂಟದಂತೆ ಕುಳಿತು ಈ
ದಿವ್ಯಸಂದೇಶವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿರುವನು. “ಜೀವನಲ್ಲಿ ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಾವಗಳು ಹುಟ್ಟಿ
ದರೆ ಅದು ನರೀನ ಕರ್ಮಗಳ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಭಾವಗಳು ರಾಗಾದಿ
ಗಳಿಂದ ಯಾವುದೂವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಪೋಗೆ ಅವು ಕರ್ಮಬಂಧನಕಾರಿಯಲ್ಲ....”

ವಿಪ್ರಮೋದ್ರೇಕದ ಜವ್ಯನಂದಳಿಯೋಡಂ ತತ್ವಾಯಿದಿಂ ಪೇಣಿಳೋಳಾ |
ವಿಷಯಕ್ಕಾಟಿಸನಾವಗಂ ಪರಮತತ್ವಾಳಾಸಂತುಷ್ಟಿಕಂ ||
ಖುಹಿತಾನಕ್ಕೆಮು ಶಿಷ್ಯನೇಕ್ಕೆಮು ಅವಂ ಮಾನುಷ್ಯನಲ್ಲಿಲ್ಲನಿ |
ವಿಷರೂಪಂ ನಿರಫ್ಳಂ ನಿರಾವರಣಸ್ಯ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೬೭ ||

ವಿರುಂಜವ್ಯನವಿದ್ದರೂ ಅಂಥ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ವನಿತಾಸಂಗವನ್ನು ಬಯಸಿ ವಿಷಯ
ಲಂಪಟನಾಗದೆ, ತತ್ವಾರ್ಥಿರಿಯನ್ನನುಭವಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟಾನಿರುವಾತ ಮುನಿಯಾಗಿರಲಿ ಇಲ್ಲವೆ
ಶಿಷ್ಯನಾಗಿರಲಿ ಅಂಥವನು ನಿಜವಾಗೂ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ; ಅಂಥವನು ನಿರ್ವಿಷ
ರೂಪನೂ ನಿರಂಜನನೂ ‘ಘಾತಿಕೆತ್ವಪ್ರಯು’ ವಿಧ್ಯಂಸಕನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮೆನೇ ಸ್ನೇ

ಮದ್ರಂ ಮಾನಿಯುಂ ಸಮಾಸಮರಿಪಂಗಂತಲ್ಲದೇಂ ಪೆನ್ನೊಳೊಂ |
ದಿದ್ರಂ ಶ್ರೀಜಿನದತ್ತನುಂ ಕಪಿಲಮತ್ರಂ ವಾರಿಷ್ಣಾದಿಗಳಾ ||
ಸಾರ್ವಿಕ್ರಷಸುದೂರಾಡನೇಕೆ? ತಪವೆಂದ ಪರವೊಳ್ಳತ್ತೆ ಪೆ |
ಷ್ಟಿದ್ರತ್ತೆದುವರೆಯ್ಯಾಯುಂ ಬ್ರಹ್ಮತರೋ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೬೮ ||

ತಿಳಿದವಗೆ ಜೀವಧರ್ವಾ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಎರಡೂ ಒಂದೆ! ಶ್ರೀಜಿನದತ್ತೆ ಕಪಿಲಮಿತ್ರ
೧. ಭಾವೋ ರಾಗಾದಿಜುದೋ ಜೀವೇಣಾ ಕದೋದು ಬಂಧಗೋ ಭಣಿಯೋ |

೨. ಜಿನದತ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠ : ‘ಉಪಗೂಹನಾಂಗ’ಪನ್ನ ಕಾಧಿಸಿದ ಸಮ್ಮತ್ತಿರೋಮಣೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ
ಒಮ್ಮೆ ಅವಾಧಭೂತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಜಾರಿಯಂತ ಸಚಿಸಿ ಈ ಜಿನದತ್ತ ಶ್ರೇಷ್ಠಿಯ ನಂಬಿಗೆ ವಾತ್ರಾನಿ ಅವನೆ
ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಕೊಸೆಗೆ ಆತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪೂರ್ವ ರತ್ನೆಬಂಬನ್ನಪರಿಸಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕೆಕೊಳ್ಳುವನು.
ಆಗ ಜಿನದತ್ತ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಜಾರಿಯನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಸಮ್ಮತ್ತಾವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ದಾರಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದನು.

೩. ವಿ. ಏ. ಪಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ರ. ಕ. ಶ್ರು. ವ್ಯ. ೪; ಅಧ್ಯಾತ. ಧರ್ಮಾಷ್ಟು, VI

ವಾರಿಪೇಣ್ಣಾ ಇವರಿಗೆ ನಲ್ಲೆಯರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆಗಾಗೆ ಮಸಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಪ್ಪವೆಸಗಿದರು! ಪರವತ್ತಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತೊರೆದು ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲ! ಅನಂತರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೂ ತಮ್ಮ ಮಡದಿಯರಲ್ಲಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ?—

ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಮಾದ ಪೇಣ್ಣಳೊಳಪರ್ವ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮೇಕೈಕವ |
ಶ್ರೀರಾಗಪ್ರತಿಕರ್ತಾ ಮದಕ್ಕಾಯಿನಿಮಿತ್ತಂ ಕಾಮಮಂ ತೀರ್ಜುವರ್ವ ||
ವಾರಸ್ತ್ರೀ ಬಹುಲಾಂಗನಾ ಪರವಧಾ ಚೀಟಿರತಕ್ಕಾಟಪರ್ವ ||
ಸಾರಾತ್ಕ್ಷಿಜಿನದತ್ತ ಮುಖಿರಫರೇ? ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೪೪ ||

ಚಿನದತ್ತನಂಥ ಸಮ್ಮಾನಿಸ್ತಿಗಳು ಕೈಹಿಡಿದ ಪತ್ತಿಯೋದನ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಸೋಕ್ತಡಗಿಸಲು ಕೂಡುವರೇ ವಿನ ಎಂದೂ ಇವರು ವೇಶ್ಯಯರೊಡನಾಗಲಿ, ಬಹುಪತ್ತಿಯರೊಡನಾಗಲಿ, ದಾಸಿಯರೊಡನಾಗಲಿ ಕೂಡಿಲ್ಲ. ಏಕಪತ್ತಿವೃತ್ತಸ್ಥರೂ ಪರಿತ್ರಾತ್ಮರೂ ಆದ ಇಂಥವರ ಬಳಿ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಪಾಪ ಸುಳಿದಿತೇ?

ಸತ್ಯಾಧಿಷ್ಟತಧರ್ಮಮಂ ತಿಳಿದು ಜೀವಂ ತನ್ನನೀ ಕಾಮವ |
ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕಾರ್ಯ ಸಂಭವದ ಸುತ್ತಿತ್ತಂದು ಪೇಣ್ಣಾಡಿಯಂ ||

ಅಶ್ವಾಸ, ಉಪಗೊಷಣದ ಕಥೆ ನೋಡುವುದು.

ಇ. ಕವಿಲ : ಈತ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ತಾಯನ್ನಗಲಿ ಪರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲ ಲಭಿಸಿ ಇಂದ್ರದತ್ತನೆಂಬ ಗುರುವಿನ ಬಳಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅನಿರ್ಜಿತವಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಭೂಳ ಶ್ರಮಾಕಟಾಕ್ತ. ಈತನೆ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅಭ್ಯಾಸ ಕುಂಠತಾಗುವುದು. ಅಳಳಗಾಗಿ ಹಣ ಜೀಡಲು ಆ ನಾಡಿನ ದೊರೆಯನ್ನು ಮುಂಜಾನೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಕಾತರಗೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಈತನ್ನು ನಗರರಕ್ಷಕರು ಸಂಯಹಿಂದಿರುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ಇತಿಹಾಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದವೇಲೆ ರಾಜನಿಗೆ ಇವನು ಮೇಲೆ ಅನುಕಂಪಿಯಂತಾಗಿ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೇಳಿದು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತೆ ನುಡಿವನು. ಮಿತಿಮೀರಿದ ಹಾಗೂ ಅನಿರ್ಜಿತವಾದ ಡೀಡಾರ್ಡಿದಿರು ಕವಿಲ, ಜಣಾಕಲ ದಿಗ್ಂಂತನಾಗಿ ಏನು ಕೇಳಬೇಕೋ ಏನು ಬಿಡಬೇಕೋ ಎಂದು ಬಿಂತೆಗೊಳಿಗಾದನು. ಹೊನೆಗೆ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹಿತ, ಯಾವುದು ಅಹಿತ, ಆತ್ಮಾಧ್ವರಕ್ಕೆ ಯಾವುದು ಬೇಕು, ಯಾವುದು ಬೇಡ ಎಂಬ ವಿಚಾರಕ್ಷೋಳಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಲೋಕಸಿರಿಯಿಂದ ದೇನಾದಿತೆಂದು ರಾಜನುಗ್ರಹವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ‘ಕರ್ಮಕ್ಷಯ’ದತ್ತ ಗಮನವಿಟ್ಟು ವಿರಾಗಿಯಾದನು. ಏದು, ಕಲಿಸಂದೇ ಹೋದಂಥ ತತ್ವವನ್ನು ಬಾಳಿನ ಅಪ್ರಾರ್ಥ ಘಟನಯೋಂದು ಈತನಿಗೆ ಕಲಿಸಿತು; ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲೋ ಅತ್ಯತತ್ತ್ವ ಸಂದರ್ಭ ತತ್ವವನ್ನು ಬಾಳಿನ ಅಪ್ರಾರ್ಥ ಘಟನಯೋಂದು ಈತನಿಗೆ ಕಲಿಸಿತು.

ಬ. ಕ. ‘ಅಶಾಗೆತಿ? ಪ್ರತಿಪ್ರಾಣಿ! ’ ಸಂ. ಶ್ರೀ ಮಿಚ್‌ ಅಶ್ವಾರಾಯರು, ಪ್ರ. ೧೯.

ಇ. ವಾರಿಪೇಣ್ಣಾ : ಈತ ಶ್ರೀಣಿಕನ ಹಾಗೂ ಬೇಳಿನಿಯ ಮಗ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಈತನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾರಗ್ಯ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತುದ್ದಾರಿಯಂದು ಈತ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಸ್ತುತಾನದಲ್ಲಿ ತಪವೆಸಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ವಿದ್ಯಾಚೀರ ತನ್ನ ವೇಶ್ಯಯನ್ನು ಸುಪ್ರಿತಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರೀಮಂತನೋಭ್ಯಾಸ ಮನಯಿಂದ ರಕ್ತಹಾರವನ್ನು ಪರಿಸಿದಾಗ ಕಾವಲುಗಾರರು ಅಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವರು. ಒಮ್ಮತ್ತಾ ಬಂದು ಈ ಚೋರ, ಮಸಣದಲ್ಲಿ ತಪವೆಸಗುತ್ತಿದ್ದ ವಾರಿಪೇಣಾನ ಮುಂದೆ ರಕ್ತಹಾರ ಚೆಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವನು. ವಾರಿಪೇಣಾನನ್ನೇ ಕಳ್ಳನಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀಣಿಕ ಶಿಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಪ್ರಾಣಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಮಗ ನಿರಾಪರಾಧಿಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಆದರೆ ವಾರಿಪೇಣಾನಿಗೆ ವ್ಯಾರಗ್ಯ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಮುನಿದಿಕ್ಕೆ ಪಡೆವನು.

ಶ್ರೀ ಏ. ಪಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ರ. ಕ. ಶ್ರೀ. ಪ್ರ. ೫೮; ಅಧ್ಯಾತ. ಧರ್ಮಾಷ್ಟತ, VIII ಅಶ್ವಾಸ.

ರತ್ಯಂತೋಽಧ್ವರ ಹೇಯಮಂ ನೆನಯಮಂ ಪ್ರಾಗಲ್ಲಿಯಂ ಹೆನ್ನತಾ |
ನತ್ಯಂತ ಶಿಯಬದ್ಧನಾಗೆ ಕಿಡನೇ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೪೫ ||

ಚೀವ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಹೆನ್ನಿನೊಡನೆ ಕೂಡಲಿ. ಅನಂತರ ‘ಅಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊರ್ಳಿಂಬ ಮಾನಮಾಯಾಲೋಭ’ಗಳಂಬ ಕಷಾಯಗಳೇ ಕಾಮೇಷ್ಟೇಗೆ ಉಗಮವಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸಂಭೋಗಾಂತ್ಯದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಾ ಸಾಗಬೇಕು. ಇಂತಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀ ಸುಖಿದಲ್ಲೇ ಮುಳುಗೊಂಡರೆ ಅಂಥವನು ಮುಳುಗಿ ದಂತೆಯೇ ಲೆಕ್ಕ !

ಮೊಲೆಯುಂ ಮುದ್ದುಮೋಗಂ ಬೆದಂಗಸೆಯೆ ಹೆನ್ನಿಂತಿರ್ದಿಂತಿರ್ದಿಂ |
ದೊಲವಿಂ ಭಾವಿಸಿಕಾಣ್ಯದೇ ನರಕಮಭ್ರಾಂತಮಾಗ್ನಾಧಿಯೋಳ್ ||
ಸಲಿಲಂ ತನ್ನದೆ ಮುಟ್ಟಿತೋಷಣದೆ ಪಲ್ಯಂಕಾಸನಂ ಸ್ವಾಟಿಕೋ ||
ಜ್ಞಾನಂದಾಗಳಿನ ನಮ್ಮ ಕಂಡೂಡೆ ಸುಖಿಂ ರತ್ನಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೪೬ ||

ಉಷಾಮುಯಿಯಾದ ಸ್ವಿರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಗಿದವನು ನರಕದ ಕೊರಕಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಂತೆಯೇ ಸರಿ; ಸಾಗರದ ನಡುವೆ ಮುಳುಗಿರುವ ಪರವತ್ತಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿನಬಿಂಬ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿ ಸ್ವಂತಿಕಾಂತಿಯಿಂದ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವದು, ಬಿಂಬದ ಸೊಂಟದತನಕ ನೀರಿದೆಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನೇ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ನರಕಪೂ ತಪ್ಪವುದು, ಸುಖಿವೂ ಲಭಿಸುವುದು—ಮಾನಸಿಕಾವ ದ್ಯುಹಿಕಪಾವದಪ್ಪೇ ಭಯಂಕರವಾದುದು! ಯಶೋಧರ, ಜ್ಯೇಂಧ್ರಮಂತ್ರಾ ಜನಿಸಿದ್ದರೂ ಮಾನಸಿಕ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಭವಣಿ ಪರದಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಮಾರಿದತ್ತ ದ್ಯುಹಿಕ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಸಿಗಿ, ಕಗ್ಗಳಿಲೆ ನಡಸಿದ್ದರೂ ಮಾನಸಿಕ ದಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬೀಳದಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪಕ್ಷನೆ ಪರಿವರ್ತನೆಹೊಂದಿ ಅಹಿಂಸಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಸಗ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವಾಗ ಮಾನಸಿಕ ಪಾಪ ದ್ಯುಹಿಕ ಪಾಪಕ್ಕಂತಲೂ ಭಯಾನಕವಾದುದು! ಪ್ರಾಚೀಯಲ್ಲೂ ಇತ್ಯರವಿದೆ. ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ ಜಿನಬಿಂಬವನ್ನು ಪ್ರಾಜಿಸಿದರೆ ‘ದ್ರವ್ಯಪ್ರಾಚಿ’ಯಾಗುವುದು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಿನಬಿಂಬವನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಿ ಅಚ್ಚಿಸಿದರೆ ‘ಭಾವಪ್ರಾಚಿ’ಯಾಗುವುದು. ದ್ರವ್ಯಪ್ರಾಚಿಗಿಂತ ಭಾವಪ್ರಾಚಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದಪ್ಪೇ ಅಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೂ ಅಹುದೂ.

ರತ್ನಕರನ ಕವಿರಾಜ ಮಾಗ್ರ

ಕವಿಗಳಿಗೂ ಲೇಖಕರಿಗೂ ರತ್ನಕರ ರಾಜಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಕಾವ್ಯದ ಗುರಿಯನ್ನು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವನು. ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರುವ ಸ್ವಾನಮಾನಗಳನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯನ್ನೂ ವಿಚಿತಪಡಿಸಿರುವನು.

ಪರರಂ ಪೇಣ್ಣಾಡೆ ನೋವರಾನಗೆ ಪೇಣ್ಣಿಂ ಕಾಮನೀಮೂತ್ರದೋ |
ಜ್ಞಾರ ಮೈಯ್ಯಂ ಲತೆಯೆಂದು ಮಾಸಕುಚಮಂ ಹೇಮಾಭ್ರಮಂದೆಂದು ನೆ ||

ತೈರನುಂಡಾ ತುಟಿಯಂ ಸುಧಾರುಚಿಯೆನುತ್ತಾಂ ಬೋಳ್ಳುದುಂ ಸಾಲದ |
ನೈರನೊಯ್ಯೆಂ ಕವಿಯೋ ವಲಂಕಪಿಯೋ ನಾಂ ? ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೪೨ ||

ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದರೆ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವರು; ಅದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಟೀಕಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಕಾಮಿನಿಯರ ಮಲಮೂತ್ರದ ಮನಯಾದ ದೇಹವನ್ನು ಲತೆಯೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ ನಲ್ಲ! ಮಾಂಸಭರಿತವಾದ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಂದಾವರಯೆಂದು ವಿವರಿಸಿದೆನಲ್ಲ! ರತ್ನರಂಜಿತ ವಾದ ತುಟಿಯನ್ನು ಸುಧಾರುಚಿಯೆಂದು ಸಾರಿರುವೆನಲ್ಲ! ಹೀಗಾಗಿ ನಾನೂ ಕೆಟ್ಟೇ, ಒಮ್ಮುಗಿ ರನ್ನೂ ಕೆಡಿಸಿದೆ! ಇಂಥ ನಾನು ಕವಿಯೋ ಕವಿಯೋ ದೇವ?—ರತ್ನಾಕರ ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲಿ ತಾನು ಬಣ್ಣಿಸಿರುವ ಅತಿಯಾದ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮರುಗಿರುವನು. ಸ್ತೀಯ ದೇಹ ಸೊಂದರ್ಘವನ್ನು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯತನಕ ಕಣ್ಣಿಗೆಕಟ್ಟುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಲಾಖ್ಯ ತೊಟ್ಟಿಡು ವಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೆನೆದು ಈಗ ಜುಗುಪ್ಪೆಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು. ಭರತೇಶ ಬೈಭವ ಇಂದಿಗೂ ಕನ್ನಡ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಂದಾಗಿದೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಕವಿ ಪರಿ ತಪಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಕರ ನಿಂತಿರುವ ಭೂಮಿಕೆಯೇ ಬೇರೆ. ರಸ ಶುಷ್ಕಿ ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅಸಹ್ಯಪಡಿರುವು. ರಸಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವಿಷಯಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಇಂತಾಗುವುದು ಸಹజ. ಇದೇ ರೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ರಸಭೂಮಿಕೆಯ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಈಸ್ಥಿಸಿದರೆ ಇದು ತುಳ್ಳೆವಲ್ಲದ ದ್ವಾರಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕಿಂತ ಕೀಳೆಂತೂ ಅಹಮದು!

ಲೋಕದ ಡೋಂಕ ನೀವೇಕೆ ತಿದ್ದುವಿರಿ?
ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ತನುವ ಸಂತ್ಯೇಕೊಳ್ಳಿ;
ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮನವ ಸಂತ್ಯೇಕೊಳ್ಳಿ.
ಸರೆಮನಯ ದುಃಖೀ ಅಳುವರವ ಮಚ್ಚೆ
ಕೊಡಲಸಂಗಮ ದೇವ.

ರತ್ನಾಕರ ಲೋಕದ ಡೋಂಕನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಮುನ್ನ ತನ್ನ ಡೋಂಕನ್ನೇ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನು; ತನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲಿರುವ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಕ್ಕಿರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದೇ ಸುಧಾರಕನಲ್ಲಿ ರಬೇಕಾದ ಶೈಷ್ವ ಗುಣ. ಮೊದಲು ತಾವು ಸುಧಾರಿಸಿ ಅನಂತರ ಅನ್ನರ ಸುಧಾರಣೆಯಿಸಬೇಕು.

ಗುರುಮಾತಾಪಿತರಂ ಪತಿವೈತಿಯರಂ ಸಮುಕ್ತಾಸಂಪನ್ಸರಂ |
ಪಿರುದುಂಬಣ್ಣಿಸಿ ಪೇಳ್ಳ ತೀರ್ಥಕ ಕಥಾತ್ಯಂಗಾರಮಂ ಪೇಳ್ಳಮೇಣಾ ||
ದುರಿತಸ್ತೀಯರಸಾತ್ಕ ಬಾಕ್ಷರಸದೇಂ ಪೇಳ್ಳದಿನನಂ ಸಗ್ಗದಂ |
ಶಿರಯಂಧಂಗ ತಮಸ್ಯೆಯಂ ಸುಡಿವರೇ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ || ೪೩ ||

ಶೃಂಗಾರ ತನಗೆ ತಾನೇ ಕೆಟ್ಟುದಲ್ಲ. ನವರಸಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರರಸ ಅಗ್ರಗಣ್ಯವಾದುದು.^೨

ಉ. ಬ. ವ. ೧೭.

೨. ಶೃಂಗಾರ ಹಾಸ್ಯ ಕರುಣಾರೋದ್ವೀರ ಭಯಾನಕಾ: ||
ಬೀಭತ್ವಾದ್ಯತ ಸಂಜ್ಞಾ ಚೀತ್ಯಾಷ್ಟಾನಾಪ್ಯೇರಸಾ: ಸ್ವಾತಾ: ||

ಶೃಂಗಾರವಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯ ಬೆಳದಿಂಗಳಿಲ್ಲದ ಚಂದ್ರನಂತೆ! ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ರತ್ನಾಕರ, ಮುಂಬ ರುವ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೈಸಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. “ಹಿರಿಯರನ್ನು, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು, ಪತಿವೈತಿಯರನ್ನು, ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ಸರನ್ನು ಎಮ್ಮೆಬೇಕಾದರೂ ಕೊಂಡಾಡಲಿ. ತೀರ್ಥಂಕರ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭವ್ಯಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಎಮ್ಮೆಬೇಕಾದರೂ ವಿವರಿಸಲಿ. ಅದು ಬಣ್ಣು ಪಾದರಗಿತ್ತಿರುವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ, ದುಮಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಅಶ್ಲೀಲ ಶೃಂಗಾರ ಹರಿಸಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಕವಿಯೂ ಕೆಟ್ಟು ಅಂತೆ ಒಮ್ಮುಗರೂ ಕೆಟ್ಟರು! ಹಾಡು ಹಗಲಲ್ಲಿ ಕುರುಡನ ಮುಂದೆ ಕತ್ತಲನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದೆ?” ಅದರ ರತ್ನಾಕರ ಎಂದೂ ಅಂಥ ರಚನೆಗೆ ಕ್ಷೇಹಿಲ್ಲ. ಇವನ ಶೃಂಗಾರವಲ್ಲ ಸತಿ ಪತಿಯರ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಶೃಂಗಾರ; ಇವನ ಕೊಂಡಾಟವೆಲ್ಲ ಬೇದವಿಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಭರತೇಶನ ಕೊಂಡಾಟ!

ಶೃಂಗಾರಕಾಗಿ ಕಷ್ಪರಕಭಗೇಳ್ಳುಜ | ನಂಗಳು ಕೆಡಬೇಡವೆಂದು ||
ಅಂಗಸುಖಿಯ ಮೋಕ್ಷಪುಖಿಯ ಕಾವ್ಯವನಿಮ್ಮ | ಶೃಂಗಾರಕಟ್ಟಿ ಪೇಳಿದೆನು || ೪೪ ||
ದುರುಳರ ಷಾದರಿಯರ ನಿಂಟಸತಿಯರ | ವಿರಚಿಸಿತ್ತಿಲ್ಲ ಸಿಂಗರಕೆ ||
ಭರತಕ್ಕೆಯ ಪೇಳ್ಳನವರ ಪಂಡಿರ ಪೇಳ್ಳ | ಸ್ವರಿಸಿದರಲ್ಲಗ್ರಂಥಣಾಃ || ೪೫ ||

ತನ್ನ ಭವ್ಯಶೃಂಗಾರವನ್ನು ರತ್ನಾಕರ ಭರತೇಶವೈಭವದಲ್ಲೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ಕವಿತಾತಕ್ಕಿಯ ಕಲ್ಪಲತ್ವಿಯದನಾ ಸದ್ಧಮಸೆಂದಂಬ ಮೇ |
ರುವಿನೊಳ್ಳತ್ತಿ ಮನೋವಿಶುದ್ಧಿ ಬಲವಿರ್ಯಂ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಫಲ್ಯಮಾ ||
ಕವಯಂ ಸರ್ವರಮುಣ್ಣಾ ಫಲಮನತ್ತಲ್ಲಾಣ್ಣ ಮಿಥ್ಯಾತ್ಮಮಾ |
ರವದೊಳ್ಳತ್ತಿ ಬಳಲ್ಲರೇಕೆಯಕೂ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ ||

ಕವಿತಾತಕ್ಕಿ, ಕಲ್ಪಲತೆಯಿದ್ದಂತೆ! ಇದನ್ನು ಸದ್ಧಮವೆಂಬ ಮೇರುವಿನಲ್ಲಿ ನೆಡಬೇಕು. ಅದರ ಫಲವಾದ ಮನೋವಿಶುದ್ಧಿ ಬಲವಿರ್ಯಂ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಫಲ್ಯಮಾ. ಅನುಭವಿಸಲಿ, ನಾಡೂ ಅನುಭವಿಸಲಿ. ಅಂತಲ್ಲದ ಮಿಥ್ಯಾತ್ಮವೆಂಬ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಂತಾಗ್ರ ಕವಿಗೂ ಕಷ್ಪ, ನಾಡಿಗೂ ನಷ್ಟಿ! ಹೀಗೇಕೆ ಬಳಲ್ಲತ್ತಿರುವರೂ ಏನೋ?

ಒಡಲಂ ರಕ್ಕಿಸಲನ್ನರಂ ನುತ್ತಿಸಿದಾ ಕೊಂಡಾಟಮಂ ಪೇಣಿಳೋ |
ಕೆಡಬಿಳ್ಳಿದಿದ ಲಂಪಟ ಭ್ರಮಣಿದಾ ಬಂಡಾಟಮಂ ಸರ್ವರೋ |
ನುಡಿದೇಕುಬುರವರಯ್ಯ ಪ್ರಾಣಕಥಿಯೋ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮೋಳಿಸಿ |
ಮಾಡುವಂ ಪಾಲುಡಲೆಂದು ಕಂಡರಕೂ ರತ್ನಾಕರಾಧಿಶ್ವರಾ

“ಈ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಶೃಂಗಾರ; ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿ, ಕೂಡ. ಶ್ರೀ ಪ್ರಯಾರಿಗಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಮಾಣೇ ರತ್ನ. ಇದನ್ನು ಅರಿಯದ ಮಾನವರಿಲ್ಲ; ಪಶುಪತ್ಸರ್ಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖಿಸಾನ್ನ ದೊರಕಿದೆ” —ಶ್ರೀ ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ., ಭಾ. ಕಾ. ಮೇ., ರಸಪ್ರಭೇದಗಳು, ಪ್ರ. ೨೨೭-೨೨೯.

ಉ. ಭ. ವ್ಯೇ. ಅಂನೇ ಸಂ.